Biblioteca Centrală Regională Hunedoara Deva

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

Luceafărul

REVISTĂ a UNIUNII SCRIITORILOR din R. P. R.

Anul III, Nr. 6 (41) • 15 martie 1960 • Apare la 1 și 15 ale lunii • 12 pagini — 1,50 lei

PENTRU MENȚINEREA PĂCII

Un nou eveniment internațional de prim ordin reține în aceste zile atenția întregii lumi: premierul sovietic își începe călătoria în Franța, încep convorbirile dintre Nichita Sergheevici Hrușciov și Charles de Gaulle. Ideea nobilă a salvgardării păcii, a coexistenței și întrecerii economice pașnice între cele două sisteme politice ale lumii, ca și istoricele propuneri cu privire la dezarmarea generală și totală pe care N. S. Hrușciov le-a prezentat cu cu multe luni în urmă de la tribuna Organizației Națiunilor Unite, se așează, cu o forță și cu o elocvență nedesmințite în nici o împrejurare, pe linia celor mai scumpe principii de politică externă a Uniunii Sovietice, enunțate încă din prima zi a apariției în lume a statului sovietic. Consecventă măreților principii leniniste, politica externă sovietică a dovedit în tot cursul istoriei sale, după cum dovedește și azi cu un prestigiu maxim, justețea poziției sale de credincioasă apărătoare a păcii, de luptătoare înflăcărată pentru pace în întreaga lume.

Recent, N. S. Hrușciov a declarat la Calcutta: „Sînt profund convins că astăzi există toate condițiile pentru menținerea și consolidarea păcii. Nu numai eu gîndesc astfel, ci și toți prietenii mei care apreciază în mod realist actuala situație internațională. Repet — considerăm că acum situația internațională este mai favorabilă luptei pentru pace, pentru menținerea păcii".

Această situație nouă, aceste condiții bune și favorabile dezvoltării cu un succes crescînd a luptei pentru pace și coexistență, se datoresc mai presus de orice aportului hotărît adus în climatul politic internațional de către numeroasele inițiative sovietice. Dacă am aminti numai cîteva din șirul de acțiuni sovietice luate în apărarea păcii, cum sînt hotărîrea ei (la început unilaterală) de a nu mai face experiențe cu arma nucleară, hotărîrea recentă de a reduce din nou cu un procent însemnat efectivele forțelor armate sovietice, apoi propunerile concrete, practice, prezentate de către N. S. Hrușciov la O.N.U. pentru dezarmarea generală și totală, devine limpede faptul că aportul Uniunii Sovietice a fost și este esențial în statornicirea acestui nou climat politic internațional ce tinde să topească în întregime sloiurile războiului rece.

Recenta călătorie a lui N. S. Hrușciov în India, Birmania, Indonezia și Afganistan, a constituit, în lumina acestor considerații, o afirmare puternică și elocventă a posibilității depline de coexistență pașnică între țări cu orînduiri politice diferite. Călătoria care începe acum în Franța, ca și convorbirile ce vor avea loc între N. S. Hrușciov și președintele de Gaulle, vor alcătui fără îndoială, o nouă dovadă, o nouă afirmare a ideii că pacea poate și trebuie să fie salvată.

Opinia publică din țara noastră urmărește cu simpatie și cu înaltă prețuire eforturile continui pe care Primul Ministru al Uniunii Sovietice le închină țelului nobil al păcii și coexistenței pașnice între toate țările lumii.

Petru Vintilă

PICASSO: PRIETENIA FRANCO-SOVIETICĂ (afiș)

Tudor ARGHEZI

S-aștept?

S-aștept să vie viața cu coșurile pline
Și să-mi aștearnă daruri din zări pînă la mine?
S-aștept în noaptea goală orînd sunînd un pas
De prieten fără nume, străin și fără glas?
Cu aripi adormite în dimineața lunii
S-aștept să mi se-ntoarcă în streașină lăstunii?
S-aștept poate-amintirea să-și mai încerce cheia
La poarta dintre dafini, s-aștept cumva sclipirea
Luminilor pierdute în pulbere și scrum?
La mine nu mai urcă de-a dreptul nici un drum;
De-abia o cărărue, o dîră ca de fum.
Nu intră nici o rază, n-am prag, n-am pălimar,
Doar stelele se-ating cu noaptea-ntr-un arțar.
Ce să aștept să vie și ce să înțeleg,
Cînd peste mine timpul se prăbușește-ntreg?

(din „Ante-postume")

ȘCOALA ȘI LITERATURA

Deosebitul interes cu care a fost întîmpinată de cititori rubrica noastră „Limba și literatura română în școli" ne-a dovedit, încă odată, că mulțimea problemelor încă nerezolvate în acest domeniu pot și trebuie să fie rezolvate prin participarea celor direct interesați, în primul rînd profesorii școlilor medii. În special discuțiile organizate cu profesorii și elevii din Craiova și Ploești, au scos la iveală o serie de sugestii demne de a fi reținute, și pe care le-am supus discuției în numărul trecut al revistei. Spunem „le-am supus discuției", tocmai pentru că acest caracter al rubricii noastre trebuie să fie evident cititorilor și colaboratorilor noștri. Problemele predării limbii și literaturii române în școli nu sînt nici puține, nici lesne de rezolvat. Dacă pentru cursul elementar aceste probleme sînt mai clare, dat fiind specificul claselor respective de a cuprinde materia de predat într-o formă mai simplă, începînd cu clasa a VIII-a lucrurile se complică din ce în ce, pînă la ultima clasă, care are de îmbrățișat literatura noastră nouă, realist-socialistă. O istorie propriu-zisă a literaturii noastre, alcătuită în spirit științific, marxist-leninist, care să evalueze întreaga moștenire literară pe temeiul tezelor leniniste, nu se poate alcătui în cîțiva ani. Iar din istoria literară dinainte de eliberare noi n-am putut reține decît material informativ și cîteva interpretări cu totul parțiale. Eforturile care se fac acum în acest sens, sub egida Academiei R.P.R., vor aduce, desigur, prima rezolvare a problemei, și abia atunci se va putea trece la întocmirea unor manuale pentru clasele IX — XI, corespunzătoare. Fără să fie istorii ale literaturi, manualele de școală se bazează totuși pe aceste istorii, și a le scoate din acest cadru ar fi o operațiune profund neștiințifică. De aceea, avînd în vedere greutățile reale în întocmirea manualelor școlare, redacția noastră a crezut util să instituie o discuție pentru a se găsi soluțiile cele mai indicate în îmbunătățirea manualelor actuale, și pentru a le sugera atenției celor ce urmează a întocmi manualele viitoare.

În afară de problemele privind manualele, școala ridică altfel de probleme importante, de metodică, lecturi în afară de clasă, organizarea și activitatea cercurilor literare școlare, folosirea cunoștințelor gramaticale în analiza literară, etc, etc. Credem a fi de folos școlii noastre încercînd să organizăm un schimb de experiență în această privință. Foarte discutate au fost, de pildă, articolele publicate în revista noastră de prof. Paraschiva Pauescu, prof. Ion Dumitru și prof. Ion Popescu. Unii participanți la discuțiile de la Craiova și Ploești, ca și unii dintre corespondenții noștri s-au declarat întru totul de acord cu punctele de vedere susținute în aceste articole, alții le-au negat justețea. Ținem să precizăm că nu am încercat să dăm „modele" de rezolvarea unor probleme, ci numai să notăm unele experiențe care ni s-au părut demne de interes, și care ar putea fi fructificate, cu eventuale îmbunătățiri, și de alți profesori. Mai ales în ceea ce privește împletirea analizei gramaticale cu analiza literară, sîntem departe de a fi găsit modalitatea cea mai indicată. Or, problema este de cea mai mare importanță pentru formarea elevilor, fiind de neconceput însușirea istoriei literaturii fără solide cunoștințe gramaticale. Școala veche avea darul să îndepărteze pe elev de gramatică tocmai pentru că o prezenta ca o materie extrem de aridă, fără nici o consecință practică, un fel de invenție diabolică pentru chinuit elevii, ca bietul Trăsnea din amintirile lui Creangă, cu „mi-ți-i, ni-vi-li". Școala noastră nouă trebuie să distrugă din rădăcină acest fel de a privi gramatica, făcînd din ea un curs de bază pentru formarea gîndirii corecte, și îndrumînd-o practic spre cunoașterea frumuseților limbii noastre și a învățării limbilor străine. Pe drept cuvînt se arăta, într-una din consfătuirile noastre, că analiza gramaticală, bine condusă, este o profundă analiză literară. Dar cum se poate face aceasta în mod practic, fără a încărca mintea elevului cu accesorii inutile, fără a fărîmița textul literar, ci dimpotrivă, scoțîndu-i la iveală frumusețile și subtilitățile? La această întrebare vrem să răspundem întrebînd la rîndul nostru, pe tovarășii profesori, cerîndu-le să ne comunice experiențele lor pedagogice care au dat mai bune rezultate. Desigur, o discuție nu poate fi dusă la nesfîrșit, și revista noastră nici nu are calitatea de a oglindi, ceas de ceas, activitatea în școală. Dar, pînă la închegarea unei experiențe cu caracter mai general, solicităm tuturor celor interesați colaborarea, pentru a putea desprinde elementele necesare unei mai bune predări.

Am dat doar un exemplu, în privința analizei gramaticale și literare. Există încă multe alte probleme importante care se cer dezbătute. În limita paginei noastre vom încerca să le găzduim pe toate, pentru a contribui, pe măsura puterilor noastre, la îmbunătățirea predării limbii și literaturii române în școli. Tovarăși profesori de limbă și literatură română! Prieteni elevi! Așteptăm articolele, propunerile, experiența dumneavoastră de muncă, dorințele dumneavoastră. Vă veți cunoaște astfel mai bine, prin intermediul „Luceafărului", contribuind la educarea comunistă a tinerei generații și la dezvoltarea literaturii noastre realist-socialiste.

Însemnări despre tehnica versului

AL. PHILIPPIDE

Versul românesc este întemeiat pe un număr oarecare de silabe accentuate și neaccentuate cu regularitate, adică pe un număr de unități metrice. Principalele unități metrice sînt iambul, troheul, amfibrahul, anapestul și dactilul. Versul liber ar fi acela care nu ține seama de nici o regulă și nu este alcătuit dintr-un număr oarecare de unități metrice, ci dintr-un număr oarecare de cuvinte care se poate mări sau micșora după plac. O poezie compusă din versuri libere se deosebește de proză doar prin faptul că apare pe pagină în rînduri inegale. Pentru ca totuși aceste rînduri să fie considerate ca versuri și nu ca proză, se...aigma de obicei că versul liber are un ritm al lui, un ritm...tat de mișcarea gîndirii poetice, aceasta nefiind întotdeauna dispusă să se supună regulilor prozodice. Lucrul este perfect posibil. Aceasta nu înseamnă însă că versul liber are regulile, ci...ul este poate prea mult, sfîrșitul...ția aceasta cuprinde chiar o contradicție în termeni fiindcă din momentul ce ține seamă de regulă versul nu mai poate fi liber. În sensul cel puțin al caracterizării pe care o...

...ie va spune poate că această caracterizare nu e completă, că ea ...e în vedere numai însușirile exterioare ale versului și că nu ține ...ama de impresiile adînci, interioare ce corespund între felul versului și mișcarea gîndirii poetice și că e destul deci să se facă dovada acestei mișcări pentru ca o frază sau un șir de fraze, să poată fi caracterizate drept vers. Ar fi cu totul greșit să se judece așa și așa din simplul motiv ca versul nu există ca vers decît numai datorită acelor însușiri exterioare, perceptibile cu urechea, așadar datorită în primul rînd ritmului, ritmul fiind tocmai acea succesiune de vorbe rînduite astfel încît să alcătuiască un număr anumit de unități metrice, și care singur dă unui mănunchi de cuvinte calitatea de vers.

Versul liber nu se supune regulilor, nici unui ritm cunoscut. Armonia lui este deci analoagă cu aceea a prozei artistice, în proza lui Chateaubriand, a lui Flaubert, a lui Sadoveanu se găsesc multe pasaje de mare valoare poetică prin adîncimea emoției și prin adîncimea expresiei și care au din belșug cadență, amploare și ceea ce francezii numesc le nombre, adică armonia și echilibrul cuvintelor într-o perioadă așa încît să dea urechii un sunet plin. Versul liber este foarte de apropiat înrudit cu acest fel de proză, este chiar de fapt această proză poetică, așezată în rînduri inegale. Această așezare, desigur, nu trebuie să fie arbitrară, făcută la întîmplare. Orînduirea frazelor în rînduri inegale trebuie într-adevăr să corespundă mișcării poetice, șirul de vorbe fiind mai scurt ori mai lung după cum intensitatea gîndirii poetice e mai mică sau mai mare, sau după cum emoția, sentimentul, sînt mai mult sau mai puțin puternice. Versul se modelează deci numai după ceea ce trebuie să exprime, nu după o regulă exterioară.

Dar versul regulat, construit așa cum prescriu normele prozodiei, se poate și el modela după mișcarea gîndirii poetice, și aceasta datorită, mai întîi, caracterului deosebit pe care îl au fiecăruia dintre structuri metrice, troheu iamb, anapest, etc. și, al doilea, schimbării ritmului în cursul poemului, adică datorită polirritmiei. Este evident, de exemplu, pentru oricine, că troheul, a cărui unitate ritmică formată din două silabe poartă accentul pe prima silabă, se potrivește cu alte mișcări ale sufletului decît acelea cu care se potrivește „iambul suitor" cu accentul pe silaba a doua, ultima, a unității ritmice. Încercați să transpuneți Trecut-au anii ca nori lungi pe șesuri în metrul Scrisorii a treia și veți simți imediat această deosebire.

Poetul care încearcă cu versuri regulate are la îndemînă cîteva procedee care îi dau mari posibilități de modulație. În cursul aceluiași poem el poate schimba metrul; poate să îngemănă sau să scurteze versul rămînînd în același metru; în sfîrșit poate să facă și una și alta, să schimbe metrul și să micșoreze sau să sporească numărul silabelor. Iată o strofă în care toate aceste procedee sînt folosite: „Păsările călătoare / Au dus din continent în continent / Vestea cea mare: / Și-acum în orice vreme, în orice floare, / E dumnezeul revoltei, / Subtil și violent". Primul vers de opt silabe, cu două accente tonice, pe prima și pe a șaptea, nu se potrivește cu nici o structură ritmică obișnuită, mai apropiat totuși de troheu decît de altele; al doilea vers e un iamb de zece silabe; al treilea vers cuprinde un troheu Vestea și un amfibrah cea mare; în sfîrșit versul al patrulea și al cincilea sînt iambice dar de durată inegală, unul de unsprezece silabe, celălalt de treisprezece. Varianța aceasta, atît în ce privește structura metrică, cît și în ce privește durata versurilor, dă strofei o mișcare de expansiune, potrivită cu conținutul.

Nevoia de-a da versului o și mai mare capacitate de modulație desprinzîndu-l din regulile metrice, este firească și îndreptățită. Înnoirea expresiei este o cerință legitimă în literatură, mai ales atunci cînd realitatea pe care literatura o reflectă se află ea însăși într-o fază de înnoire, așa cum se întîmplă acum în procesul de transformare socialistă pe care îl săvîrșește patria noastră. Desigur că versul liber atrage pe mulți poeți care văd în el un mijloc de expresie mai cuprinzător pentru complexa și variata realitate actuală. Tiparul versului regulat nu-i mai mulțumește. E drept că, într-o privință, e mai ușor să compui versuri după regulile metricei fiindcă aici ai de-a gata forma și odată pornit iambul sau troheul, merge aproape de la sine, dacă ai cît de cît simțul ritmului (fiindcă de acest simț un poet are neapărată nevoie). Dacă însă versul regulat te poate duce la o monotonie corectă, versul liber te poate duce la destrămare verbală, la prolixitate, la neglijență stilistică. Dar și într-un caz și în altul te poate duce numai dacă te lași dus. Fie că lucrează cu versuri libere, fie că lucrează cu versuri regulate, poetul nu trebuie să se conducă după principiul comodității. În artă nu orice lucru pe care îl faci ușor e și bun, ba chiar aș crede că dimpotrivă, tot ce se face cu prea multă ușurință este rău. În artă, mai puțin trainic decît ce se face cu osteneală și studiu. Versul liber cere, ca să dea rezultate bune, cel puțin tot atîta muncă, tot atîta grijă în execuție cît cere și versul regulat. Mai mult chiar: abia atunci cînd poetul cunoaște la perfecție și stăpînește regulile prozodiei, abia atunci poate să compună versuri libere bune. Brâncuși, artist înnoitor prin excelență, îmi spunea odată: „Am învățat zece ani anatomia și cînd am știut-o la perfecție, am dat-o la o parte și m-am luat la luptă corp la corp cu materia, uitînd ce am învățat". De fapt, Brâncuși nu uitase regulile; trecuse dincolo de ele și putea să meargă cu pași siguri mai departe tocmai fiindcă cunoștea la perfecție tot ce lăsase pînă la el. Ca să înfrîngi cu succes și în chip înnoitor regulile trebuie, mai întîi, să le fi studiat adînc și să le cunoști temeinic.

Cu ajutorul polirritmiei, în înțelesul cuprinzător pe care l-am indicat, se poate ajunge la atît de multe combinații metrice încît posibilitățile de înnoire a expresiei sînt și ele foarte numeroase, capabile desigur să cuprindă înnoirile și transformările pe care le oferă actualitatea. Versul liber adaugă la aceste posibilități multe altele. Înainte însă de-a încerca versul liber și pentru a izbuti mai bine, nu strică de loc dacă poetul studiază prozodia și se supune cîtva timp regulilor metricei. La alegerea unuia sau altuia din cele două feluri de versuri desigur că numai conștiința artistică hotărăște. Dacă această conștiință artistică e adîncă, dacă poetul e cinstit față de el însuși și față de materialul bogat și fecund pe care i-l oferă realitatea actuală, dacă va lucra fără grabă și va respinge ispita ușurinței, a comodității și a efortului minim, atunci va putea (talentul fiind, bine înțeles, condiția inițială absolut necesară) să compună poezii bune, fie că își va alege ca mod de expresie versul regulat, fie că își va alege versul liber. Să nu se uite însă că, și într-un caz și în celălalt, el trebuie să fie stăpîn pe mijloacele sale, că pentru a fi stăpîn pe aceste mijloace are nevoie numaidecît să știe să compună versuri după regulile prozodiei și că numai atunci cînd va stăpîni bine prozodia va izbuti să struncească cum trebuie versul liber, care e nărăvaș din fire.

Vera INBER

LENIN și vremea

De oriîce prisos de timp
Știa să vămuiască ora,
Spre a se putea-ngriji în schimb
De treburile tuturora,

De-orașe și uzine mari,
De solii satelor răzlețe
Și de studenți și de școlari
(Toți trebuiau de zor să-nvețe).

Grijind de pîine și metal,
De țara și de lumea-ntreagă,
Toi ei ceruse, personal,
La Kremlin liftul să se dreagă.

Neadmițînd tărăgănări,
Tuna de-atîtia supărare:
„Sînt inimi slabe, pentru care,
E un chin acest urcuș pe scări".

De mii de treburi prins în clești,
El, ca prieten și părinte,
De inimile omenești
Găsea timp să-și aducă-aminte.

La ceasul muncii stabilit
O dată-nfrîzie să vină,
În ziua cînd a fost rănit
Și moartea-l dă ocol, hatină.

Deși era nevindecat,
Deși abia putea să scrie,
Inaltele nevoi de stat
Erau o sfîntă datorie.

De-aceea veacurile-n rînd,
Lumină, l'or păstra oricînd.

În românește de
NICULAE STOIAN

Din sumar:

MIHU DRAGOMIR: Plecarea în cosmos va fi întoarcerea unei vizite?
JEAN LIVESCU: Heinrich Mann
BARUȚU ARGHEZI: Tudor Arghezi — ziaristica.
MIHAI NOVICOV: Rădăcinile sînt amare.
N. TIC: Logodnica — schiță.
POP SIMION: Iliegrar ungar. Limba și literatura română în [illegible] Meinstream

O seamă de cuvinte

Silviu Dragomir:

„VLAHII DIN NORDUL PENINSULEI BALCANICE ÎN EVUL MEDIU"

Ne găsim, după scurt timp, la a doua monografie (prima a fost a lui I. I. Russu, Limba traco-dacilor. Buc., 1959) din seria de publicații ale Academiei R.P.R., elaborate în cadrul planului științific al Comisiei pentru studiul formării limbii și poporului romîn. Aceasta demonstrează interesul deosebit pe care-l suscită o problemă atît de importantă și atît de insuficient tratată în trecut. Pînă la elaborarea unui tratat masiv, asemănătoare cercetări ample, pe sectoare științifice înrudite (istoria, lingvistica, arheologia, etc) sînt necesare pentru înțelegerea condițiilor în care s-au format limba și poporul romîn. Lucrarea pe care o prezentăm reprezintă o sinteză originală a celor mai importante probleme referitoare la răspîndirea Vlahilor, la numele și limba lor, la vechimea așezărilor, vlahe, la contactul dintre vlahi și albanezi, la raporturile interdialectale etc. Pe lîngă informațiile științifice noi, autorul încearcă printr-o metodă mai cuprinzătoare și, deci, mai bună, studierea datelor istorice și ale lingvisticei, acolo, pe cît a fost cu putință, lebădirea polemicilor inutile, relevînd numai ceea ce interesează, în mod direct, disciplinele istorice și lingvistice. În felul acesta, relicvele românității balcanice apar într-o nouă lumină, creînd noi posibilități de studiere a începuturilor poporului romîn, a originii și a structurii limbii romîne.

Informația documentară bogată, cercetarea izvoarelor istorice și a studiilor publicate de cercetători din sudul Dunării cu specială privire asupra rămășițelor românității balcanice oferă prilejul de a adînci problemele și de a întăți sinteze cît mai cuprinzătoare.

Izvoarele bizantine și slave înțeleg prin vlahi populația romanizată, răsfirată în țările slave din Peninsula Balcanică. Grupul cel mai important al vlahilor e cel din Bulgaria medievală care a dăinuit prin regiunea Stara Planina de azi (fosta regiune a Haemusului). Cercetările de pînă acum ne dau posibilitatea să reconstituim procesul de dituzare a vlahilor din Bulgaria, să urmărim prezența elementului romanic (mai ales în toponimie) și să fixăm data așezării lor nu mai tîrziu de secolul al X-lea. Vlahii de aici au fost însă repede asimilați de masa slavă. A înțelege prin vlahi pe aromîni e o gravă eroare. Dar aceste resturi toponimice ale populației romanice din evul mediu nu exclud caracterul de dacoromîn. E necesar, după apariția acestei lucrări, un studiu lingvistic pentru a se stabili vechimea unor toponimice și în ce măsură pot fi ele identificate ca urme lăsate de vlahii evului mediu.

Datele cu privire la vlahii din Serbia medievală sînt mult mai multe decît cele aflătoare la vlahii din Bulgaria și mult mai concludente. Hrisoavele sîrbești pun în lumină întinderea geografică a vlahilor, ne dau date prețioase asupra vlahilor dintre Vidin și Morava, a celor din Muntenegru și Herțegovina (cf. cele două numiri străvechi de munți Visitor și Durmitor) a celor din Bosnia medievală, etc. Pe lîngă materialul din toponimia și onomastica slavă, autorul reiuind studiile lui N. Jokl, consideră că trebuie să adaugăm și terminologia romanică prezentă în limba albanezilor din regiunea Drin (cf. alb. Lemni din rom. lemne, alb. me trase dupa rom. tras de la drag etc.). Cu aceeași bogăție a informației e tratat și capitolul referitor la vlahii din Croația.

Mai discutabilă ni se pare situația vlahilor din Istria. Felul cum au fost împinși muncii către Istria ridică semne de întrebare și pentru istorici și pentru lingviști. Socotim că problema trebuie reluată, de data aceasta cu mai multă siguranță de ordin lingvistic.

Capitolul privind viața și formele de organizație lăuntrică a vlahilor aduce prețioase date care elucidează multe probleme legate de istorie, de lingvistica, de etnografie și de folclor. Indicațiile sînt bogate și convingătoare. Cunoaștem astfel viața păstorilor vlahi, a vlahilor turmari (turma era termenul pentru caravana vlahă, ei transportînd cu caii marfa negustorilor ragușani, aducînd plumb și ceară, iuind, în întoarcere, de obicei, sare), a vlahilor ca soldați, etc. Cu privire la numele vlahilor (vlah, morlac, morovlah, etc.), autorul discută accepțiunea lui semantică de-a lungul istoriei; cît despre limba vlahilor, întrucît nu există probe din limba lor, autorul pune în discuție și rezolvă bine, în multe cazuri, problemele indicate de numele de persoană și toponimice care demonstrează caracterul romanic al populației vlahe sau morlace.

Capitolul ultim discută așezările vlahilor din secolele al X-lea—XVI-lea, simbioza albano-vlahă și raporturile interdialectale. Asupra ultimelor probleme urmează a-și spune cuvîntul lingvistica. Regretăm că nu putem insista aici. Prin ideile ei generale, prin orizontul larg pe care-l deschide istoriei și lingvisticei, cartea este necesară oricărui om de cultură.

GH. POALELUNGI

●

Remus Luca:

DIMINEAȚA DE MAI

Nuvela, mai bine zis, povestirea lui Remus Luca, este biografia unei familii de muncitori, al cărei destin e determinat de destinul istoric al proletariatului. Ion Cîndea, muncitor ceferist, activist încă în primele forme de organizare ale muncitorimii ardelene, în sindicate, apoi înscris în partidul socialist, părtaș la mișcarea revoluționară din timpul și după primul război mondial, are evoluția accidentată de la o optică bicolă de influențe doctrinelor pseudo-socialiste, după care social-democrației încercărilor de orientare mișcarea muncitorească. Un timp, Cîndea se resemnează, parcă depășit de evenimente, sub carapacea familiei, muncește cinstit alături de soția sa, pro ocupat de asigurarea unei jeri ciri minime. Ce se va întîmpla cu acest om? Această i-a fost viața? Va fi de acum un om ca atîția alții, care nu cunosc decît slujba și casa, trăind din amintiri ca un rătăcit în prezent? Nu, pentru că legătura cu clasa din care face parte, cu oamenii cu care a luptat și practica muncii nu îi permit o atare stare de amorțeală. Cîndea nu e un retrograd, ci un om nematurizat ideologic. El nu e sceptic, cinic, blazat. El rămîne parte a întregului clasei sale. Comuniștii apelează la Cîndea fără rezerve, cerîndu-i serviciile pe care nu le putea accepta decît un om legat de partid. Adevăratul luptător se naște din momentul conlucrării cu comunistu. În el Cîndea își descoperă forța care lui însuși îi lipsea, lumina care să-i îndrumeze calea, sensul adevărat al vieții. Dimineața de mai e o „biografie contemporană" într-un exces de descriptie. Mai mulți urmărit procesul de formare în interior, mai mult adîncit conflictul sufletesc al personajului și povestirea ar fi cîștigat în intensitate. Paginile reușite sînt acelea în care scriitorul alternează pasajele autobiografiei lui Cîndea pentru primirea în partid cu firul comentariului său biografic.

Din momentul în care Cîndea ajutat de tovarășii săi, Vidrășan Gheorghe Jochigul, de Szekereș, muncitori cu conștiința de clasă timpurită de cunoașterea filozofiei marxiste, este adus în rîndul comuniștilor, povestirea scade și mai mult ritmul, ca și cum după acest eveniment n-ar mai avea ce să se petreacă important. Copiii lui Cîndea, tinerii, au posturi de conducere ca și ai lui Vidrășan. Maria e sentimentală din cale afară și suferă că au părăsit-o odraslele, scenele de viață devin din ce în ce mai incolore. Primirea în partid a lui Cîndea nu îi încheie victorios o viață de luptător, ci, chiar dacă e la o vîrstă înaintată, îi dă energie pentru a începe o viață nouă. Cu carnetul de comunist în buzunar Cîndea nu trebuie să rămînă un pensionar retras și cu conștiința împăcată așteptînd nepoții de la școală, pentru că titlul de comunist nu e o simplă recompensă. Scriitorul a prins însă bine atmosfera de familie, spiritul muncitoresc ce domnește în casa lui Cîndea, în relațiile sale cu muncitorii, cu vecinii, cu prietenii. La aceștia slujirea luptei în ilegalitate, participarea la acțiuni riscante care sînt în interesul politicii Partidului Comunist, sînt acte firești și le îndeplinește cu dragoste.

Dimineața de mai care după un lung anotimp al întunericului, al impilării, dezonoarei și crimei, aurora roșie se ridică prin sacrificiile lui Vidrășan, ale lui Aurel și chiar ale Mariei și a lui Ion Cîndea pe care partidul nu-i recîștigă ca oameni înstrăinați ci îi socoate de la început aparținînd ca elementele aceleiași forțe morale. Puteres de granit cu care muncitorimea intră în noul ei istoric i-o dă această unitate de acțiune, de cuget și de crez.

M. BUCUR

●

Robert Burns:

POEME

Deși tipărit după un an de la sărbătorirea marelui poet scoțian, volumul cuprinzînd o culegere din versurile sale umple în mod fericit un gol al activității editoriale. Puțin cunoscută la noi în țară, numai prin cîteva tălmăciri răslețe apărute în periodice, figura poetului-plugar e desenată în cîteva linii sugestive de poemele publicate în recentul volum. Alcătuitorul culegerii a ales versurile definitorii ale celor mai importante registre poetice în care a-s manifestat talentul original și multilateral al lui Burns. S-a insistat pe bună dreptate asupra laturii celei mai însemnate ale creației sale: dragostea de libertate, exprimată cu o vigoare ce-l prevestește pe Shelley și Byron. Ostaș al luptei pentru izbînda ideilor revoluției franceze (și care a fost contemporan), vrăjmaș al autocrației monarhilor de pretutindeni, Burns se numără printre cei mai de seamă interpreți pe plan poetic al iacobinismului. Prezența unor poeme ca Pomul libertății, Să nu mai lîncezim (adevărat marș revoluționar), Marșul lui Robert Bruce spre Bannockburn, infirmă opinia curentă a unor critici occidentali care îl socoteau doar „un liric ireductibil, cîntăreț al privelиștilor natale" (cf. David Daiches, Robert Burns, Londra, 1950). Desigur nu se poate trece cu vederea legătura organică dintre poezia sa și peisajul scoțian, oamenii aspri și dîrji ai pămîntului său; dar a limita interesul liricii sale doar la acela suscitat de „o sursă de folclor" (cf. Franklin Bliss Snyder, Viața lui Robert Burns, New York, 1932) înseamnă a comite un fals.

Fără îndoială că n viața unei culegeri ce nu însumează mai mult de 70 de titluri din opera relativ masivă a unui poet, se pot ridica obiecții. Ni s-ar fi părut de pildă, interesant ca în volum să figureze Petrecerea de simbătă seară a unui țăran cel puțin fragmentele în care Burns înalță un imn puterii sale asuprite, cîntîndu-și dragostea pentru oamenii ei simpli, pentru optimismul și frumusețea lor morală. Sau Urarea de anul nou, considerată drept unul din cele mai concludente poeme autobiografice ale lui Burns, mărturie a atașamentului său față de muncitori; ogoarelor, în mijlocul cărora trăia Sau Nu sînt pagă, expresie a aceluiași sentiment de mîndrie a țăranului care-l disprețuiește pe nobili, pe clerici, pe toți cei care nu sînt în stare să producă bunuri necesare vieții societății.

Tălmăcirile, purtînd semnăturile de prestigiu ale cîtorva dintre cei mai buni traducători de versuri englezești (Mihnea Gheorghiu, Dan Duțescu, Leon Levițchi, Petre Solomon), ridică volumul la un înalt nivel artistic. Respingînd formula unei transpuneri în dialect, tălmăcitorii s-au dovedit inspirați! El au prezentat astfel o culegere unitară din punctul de vedere al lexicului și al formelor sintactice, fără fanteziile lingvistice la care ar fi putut fi îndemnați de limba scriitorului scoțian. Fapt care dovedește încă o dată că, întemeiate pe criteriul unic (și valabil) al transpunerii fidele a ideii în ritmul propriu originalului, în același număr de versuri și sistem de rime, traducerile creează impresia unității unui volum antologic.

Fără doar și poate, criteriile formale nu sînt nici singurele, nici cele mai importante, dintre cele care guvernează o traducere. Înțelegerea deplină a originalului (garantată de faptul că trei dintre cei patru traducători sînt și filologi angliști bine cunoscuți), ajungînd pînă la identificarea în amănunt cu intențiile poetului, sezisarea nuanțelor de expresie a ideii poetice, au făcut ca versiunea românească să fie ferită de primejdia de a deveni o juxtă versificată lipsită de vibrație.

Nu știm dacă traducătorii și-au ales poemele pe care urmau să le tălmăcească pe temeiul preferințelor personale. Dar unele traduceri amintesc de alte realizări remarcabile ale semnatarilor lor. Cerșetorii veseli, tradusă de Dan Duțescu, de pildă, păstrează rezonanțe din Chaucer, publicat nu de mult sub aceeași semnătură într-un volum de o deosebită ținută artistică. Sau Cei doi cîini, tălmăcită de Leon Levițchi, amintește sfîșietor (și nu în chip nefericit) de unele pasaje din piesele lui Sheridan apărute acum cîțiva ani tot în traducerea lui Leon Levițchi. Astfel încît avem impresia că traducătorii au știut să găsească versurile cele mai potrivite temperamentului și experienței lor.

Am dori să semnalăm, totuși, cîteva asperități pe care, probabil, o muncă mai stăruitoare le-ar fi netezit. Cea mai frecventă dintre ele e diftongarea nefirească a unor vocale ce ar trebui pronunțate în silabe separate. (Bastilia, te-mprieteneste, neasemuita etc...). Desigur, sarcina de a transpune în același număr de versuri o idee exprimată într-o limbă prin excelență monosilabică e deosebit de dificilă; dar soluțiile nu lipsesc. Uneori, se folosesc asonanțe supărătoare (zdravăn-otravă; lord-comori; mării-Mary etc.). Ne întîmpină cîteodată expresii stranii: „La ghilotină lorzii toți / iar cavalerii-n brici (?!)", alteori repetări cacofonice de silabe (Bastilia, ladul rantei).

De ce o poezie, cunoscută îndeobște sub numele de La recrutarea de soldați pentru războiul din America, a fost tradusă sub titlul Rînduri despre război și dragoste? Credem că transpunerea integrală a titlului original ar fi contribuit la plasarea în timp a versurilor, lămurind referirea concretă. Poate că în cazul în care traducătorul a ocolit un titlu lung și greoi, redacția ar fi trebuit să dea o notă în legătură cu titlul original. Sau poate că la mijloc e o diferență între ediția pe care am avut-o la îndemînă și cea folosită de traducători (La fel, poemul Unui gonreci apare în volumul recent apărut sub titlul Oameni și goarecі, diferență posibilă din pricina aceleași deosebiri dintre ediții).

Obiecțiile noastre se referă, după cum se vede, la detalii. În general însă Poemele lui Robert Burns așa cum au apărut de curînd la E.S.P.L.A. reprezintă un meritat succes al strădaniilor noii școli romînești de traduceri. Cîntecele de libertate ale bardului scoțian de acum două veacuri și-au găsit de cele mai multe ori minunate corespondențe în limba noastră.

E. COJOCARU

Asztalos Istvan, inimă tînără

N-am putut să cred că tovarășul Asztalos Istvan, îndrăgit de noi toți, (la Cluj îi spuneam ca niște copii „Pișta-baci") ne-a părăsit pe neașteptate, în plină și exuberantă tinerețe creatoare nu numai a condeiului, dar și a vieții cetățenești. El era într-adevăr, asemenea eroului uneia din cărțile sale, o „inimă tînără", un om și un scriitor adevărat, un comunist care scăpăra de neastîmpăr și căutare, un exemplu de modestie pentru noi cei tineri. Se vede însă că preaplinul acestei inimi îl amenința de mult și el știa, dar se făcea că nu știe. Acum, într-un amurg de martie încă aspru, ciocotul a țîșnit în văzduh, ca un ram singuratec și îndrăznej, pe care gerul l-a încărcat cu flori albe, neadevărate, de hîrtie. Numai că izbucnirea acestei ramuri s-a repetat în vreo cincizeci de primăveri și florile cele vii au legat rod de atîtea ori, încît cele de brumă de acum nu pot lăsa urme. Opera literară pe care ne-a dăruit-o acest meșter povestitor va rămîne în inimile oamenilor muncii din această țară nouă, socialistă, pe care Asztalos Istvan o preamărea nu numai prin cuvinte sincere dar și prin fapta cetățenească.

Era fiul unor oameni săraci, muncitori ceferiști din Ardeal, încă de copil a fost legat de viața muncitorilor romîni, maghiari și de alte naționalități, viață amară pe-atunci, pe care el însuși avea s-o guste din plin în căutarea unei meserii. A lucrat pe șantierele căilor ferate, printre ciopliторii de piatră (cubicari), printre lăieții de lemne din Harghita și Oaș. Cunoștea traiul oamenilor simpli, de la oraș și de la sat, ca unul de-al lor. Opera sa încă de la prima carte „Elmondja János" (Povestirile lui Janos) și pînă la fragmentele publicate dintr-un ultim roman, închinat satului colectivist, vorbește limpede despre pătrunderea adîncă a scriitorului în sufletul eroilor săi. O limbă bogată, nuanțată, un umor sănătos, veneau să împlinească marile calități de conținut ale scrisului lui Asztalos Istvan.

L-am auzit de-atîtea ori citind în fața muncitorilor din cartierul „Iris" din Cluj (a locuit acolo mulți ani și cetățenii îl aleseseră deputat) sau țăranilor romîni și maghiari de prin satele bihorene și cred că în primul rînd optimismul care iradia din cuvintele sale și umorul de factură populară (a la Creangă, aș zice) îi asigurau un mare succes. Dar el folosea mijloacele dăruite, ale artei adevărate, pentru ideile majore ale socialismului și înfrățirii prin muncă, în spiritul politicii leniniste a partidului nostru. Era dușman al naționalismului șovin și începuse să-l demaște prin scris încă din 1939, cînd se afla printre scriitorii de la ateneul muncitoresc din Cluj, în rîndul prietenilor revistei „Korunk" și la ședințele „Madasz"-ului.

Autodidact, de-o rară bărnicie, Asztalos avea cunoștințe bogate în multe domenii. Le învăța din carte, dar mai ales din viață. Spiritului său scăpărător și vivace nimic nu-i rămînea străin, de la problemele științelor exacte, pînă la disputele sportive. Dacă în timpul săptămînii nu-l găseai cumva la redacția ziarelor sau revistelor unde lucra (Falvak Népe, Utunk, și în ultimii ani la revista pionierilor și școlarilor, Napsugár, unde Asztalos era redactor-șef) fiind plecat într-o parte sau alta a țării, într-o documentare sui-generis, cu haine și ustensile de pescar adeseori, îl găseai în mod sigur duminica pe stadionul sportiv.

Acesta era Asztalos Istvan, omul și scriitorul, „inima tînără" legată de oameni și înfăptuirile lor, „romîni și neromîni, dar vașnic frați", cum zice poetul.

Așa cum întotdeauna cînd intram cu trenul în lungul tunel dintre Predeal și Timiș îmi aduceam aminte că multe pietre le-a așezat acolo „Pișta-baci", trecînd prin locurile pe care el le-a cîntat în cărțile sale și recitindu-i paginile măiestrit scrise, nu vom uita niciodată zîmbetul împrumutat de la soarele zorilor și cu care el sfida întotdeauna amurgul său pretimpuriu de azi.

Ion Brad

La Casa Scriitorilor

Probleme ale tinerilor autori dramatici

Faptul că atît referatul *) criticului Simion Alterescu, cît și discuțiile care l-au urmat s-au purtat cu insistență asupra creației din ultimii ani a tinerilor dramaturgi, nu ni se pare a fi urmarea unei orientări unilaterale ci, o consecință firească a unei situații existente. Contribuția tinerilor dramaturgi este astăzi deosebit de importantă și o discuție asupra acestui sector al literaturii noastre nu poate face abstracție de prezența lui Dorel Dorian, Paul Everac, Mariana Pîrvulescu, C. Theodoru, etc. Rezultă oare faptul că între dramaturgii „tineri" și „virstnici" ar exista anumite deosebiri structurale, anumite limite despărțitoare care să ne îndreptățească să vorbim despre „probleme specifice" fiecăreia dintre cele două generații? Nicidecum. Așa cum a arătat și referatul —.ca și cuvîntul de încheiere al scriitorului Aurel Baranga, există probleme majore care stau în fața întregului nostru front dramatic, fără nici o restricțiune privind virsta sau experiența literară. Atunci de ce au fost alese exemple — în referat și în discuție — mai ales din creația tinerilor, iar dezbaterile au ridicat în primul rînd chestiuni privind noua generație de dramaturgi? Pentru că în mod deosebit, dezvoltarea acestui puternic contingent nu poate fi concepută în afara unor ample discuții asupra creației lor, cerace trebuie să mărturisim, nici în presa noastră și nici în cadrul Uniunii Scriitorilor, nu s-a întîmplat pînă acum. În acest sens, socotim deci că de primă importanță a fost chestiunea ce a revenit adeseori atît în referat cît și în dezbateri, și anume inovația în dramaturgie. Din acest punct de vedere, referatul — documentat și minuțios întocmit, dar cu tendințe exhaustive ce au dăunat limpezimii și-a adus cîteva puncte de vedere ce merită a fi reținute. Simion Alterescu, pornind de la premiza că literatura dramatică realist-socialistă „cunoaște forme multiple de dezvoltare, o mare varietate de mijloace compoziționale și de expresie"și că pentru autorii noștri de teatru nu se pune problema respectării unor legi dramatice imuabile, ci „găsirea formelor corespunzătoare conținutului nou, revoluționar, al dramei socialiste", și-a expus punctul său de vedere privind noul și inovația în acest domeniu. Părerea referatului cu privire la teatrul epic — care ar aduce o descreștere a puterii de însușire — nu a fost suficient argumentată și de aceea unii din cei care au luat cuvîntul în cadrul discuțiilor au crezut că autorul ar fi condamnat definitiv și fără drept de apel anumite soluții contemporane de tratare a materialului dramatic. Părerea criticului Alterescu expusă mai clar cu prilejul analizei concrete a lucrărilor dramatice scrise în cinstea celei de-a cincisprezecea aniversări a eliberării patriei este că în multe din aceste piese „s-a manifestat o tendențiozitate simplistă, ideea dramei a fost nu de puține ori neincorporată operei dramatice" și mai departe referentul consideră pe lîngă multe alte cauze ale slăbiciunilor acestor piese și aceea provenită din „căutarea aprioriică a unor forme dramatice originale cu orice preț" Discutînd din acest punct de vedere cîteva din piesele reprezentate cu acest prilej, Simion Alterescu a întărit ideea sa, afirmînd că: „în multe din piesele pomenite pînă aici (Din noapte spre zori- Dacă vei fi întrebat, Opinia publica, Ediție specială, Explozie întîrziată, n.n.) deficiențele formelor dramatice provin din lipsa de concentrare a subiectului, uneori din cauza compoziției reportericești, alteori din cauza ingustării rolului eroului principal, prin confundarea eroilor cu masa în așa fel încît se ajunge la absența unui erou demn de reținut"

Referatul a cuprins numeroase alte idei, decurgînd însă din aceste probleme directoare. Dar la discuții mai puțin s-a vorbit despre măiestria în dramaturgie, și mai mult despre inovație și căile de căutare a noului. Astfel, Mihail Davidoglu, pornind de la premiza că literatura nu este un simplu reportaj și că în teatru trebuie respectată în mod necesar legea unității caracterelor, a făcut cîteva observații asupra pieselor Orașul fără istorie de V. Birlădeanu și Explozie întîrziată de Paul Everac. Nici tov. Davidoglu n-a respins unele formule dramatice, mai des folosite de autorii noștri de teatru în ultima vreme (introducerea povestitorului, reportajul dramatizat, întreruperea acțiunii). Apelul său către autorii dramatici și anume acela de a merge la autorii clasici, nu trebuie înțeles ca o respingere a tuturor formelor mai noi de teatru realist, deoarece M. Davidoglu a precizat, că „...hotărîtor este să existe un personaj viabil, pus într-o situație dată dramatică, interesantă, cu o psihologie a lui".

Reluată de Victor Birlădeanu, problema inovației a fost adînc dezbătută, cu puncte de vedere ce merită a fi reținute. V. Birlădeanu a pornit de la ideea că măiestria dramatică este în fond legată de materialul de viață, de problemele realității reflectate în opera de artă. De aceea vorbitorul a considerat că materialul nou de viață, — aflat mereu într-o transformare foarte vie — impune unori forma de reportaj dramatic și că, în caz de nereușită, nu modalitatea trebuie reprobată, ci deficiența rezolvare a ei, lipsa de măestrie, necunoașterea vieții. Discuția a căpătat noi sensuri în cuvîntul de încheiere al dramaturgului Aurel Baranga, care a arătat că „problema adevărului vieții și a cunoașterii vieții rămîne problema esențială, crucială a scrisului nostru". Insistînd asupra acestei idei de maximă importanță, Aurel Baranga a demonstrat unde poate duce necunoașterea vieții, lipsa de legătură cu realitatea, spunînd că: „O piesă care nu tratează un material de viață cunoscut pînă în cele mai mici amănunte, nu este o piesa interesantă" Revenind și asupra disputei cu privire la inovație, Aurel Baranga a precizat că: „Nici un fel de inovație nu trebuie să fie condamnat" dar „toate inovațiile, toate invențiile, tot ceea ce se numește căutare și nou, să slujească fondul nostru de idei"

Schimbul de păreri din această ședință nu s-a oprit numai la modalitățile dramei realist-socialiste și la căutările inovatoare, privite din punctul de vedere al utilității lor. Prețioase au fost și propunerile privind reprezentarea lucrărilor scrise de tinerii autori dramatici. O sugestie ca aceea a regizorului Ion Șahighian de a se crea un studio al tinerilor autori dramatici unde să se reprezinte piese într-o formă perfectibilă, care să fie apoi supuse judecății critice, a fost susținută de Victor Birlădeanu, L. Bruckstein și Ioan Massoff. Aurel Baranga, arătînd că fiecare teatru trebuie să fie de fapt un asemenea laborator de promovare a tinerilor cu condiția respectării cerințelor exigente ale publicului de astăzi, amintea de faptul una din datoriile instituțiilor noastre de artă care nu trebuie să facă din încurajarea dramaturgiei originale o treabă de campanie. Aici, credem, că ar trebui în primul rînd discutate menirea Teatrului Tineretului, care se prezintă cu totul deficitar în această direcție Dar odată reprezentată piesa autorului tînăr, se ridică și alte probleme. Mai întîi a modului în care critica dramatică își face datoria față de literatura noastră teatrală. Participanții la discuție, printre care Horia Deleanu, Ion Șahighian, Teofil Bușecan, Dorel Dorian, au arătat aspecte diferite ale modului în care unii din criticii noștri dramatici înțeleg menirea lor. Horia Deleanu exemplifica foarte bine lipsa de dragoste față de dramaturgia originală prin cronica semnată de Mihnea Gheorghiu la piesa În căutarea extraordinarului care destiința piesa și punea sub semnul întrebării chiar și dreptul autorului de a ține condeiul în mînă.

De ce oare unii din cronicarii noștri își arată zelul critic asupra pieselor scrise de tineri care încearcă, se străduie să spună ceva nou, izbutind cel puțin parțial și de ce ochiul lor critic nu vede și calitățile acestor piese? Iată o întrebare care s-a pus în discuțiile de la Casa Scriitorilor

Proiectul monumentului lui Chopin (Varșovia)

Discuția despre măestria în dramaturgie, după cum am văzut, nu a rămas numai la datele temei, ci a îmbrățișat mai multe aspecte însemnate care preocupă acum pe autorii noștri de teatru.

O concluzie totuși s-a impus și anume aceea că presa noastră literară va trebui să acorde o mai mare atenție dezbaterii pasionate, adînci, a experienței cîștigate an de an de dramaturgia noastră originală.

GHEORGHE STANESCU

Discuție despre creația tinerilor critici

La Casa Scriitorilor a avut loc în după-amiaza zilei de 2 martie a.c. o discuție pe marginea creației tinerilor critici ai acestui moment. Prezidată de criticul Ovid Crohmălniceanu, ședința a început prin referatul susținut de Valeriu Ripeanu, care a prezentat cîteva din problemele mai importante pe care le ridică activitatea tinerilor critici literari, de la apariția articolului din Scînteia. Împotriva tonului apologetic în critica literară și artistică. Discuțiile care au urmat au fost vii și animate, reușind să dezbată cîteva chestiuni de importanță actuală pentru cei care urmăresc fenomenul nostru literar.

La discuții au participat: Liviu Călin, Gheorghe Achiței, Eugen Simion, Ion Gheorghe, Valeriu Filimon, Al. Oprea, Dan Tăiliar, Fănuș Neagu, Al. Săndulescu, Nicolae Stoian, Marin Bucur, S. Damian, Dan Hăulică, Ion Dodu Bălan, Ion Lungu, Alecu Ivan Ghilia. Concluziile au fost trase de criticul Ovid Crohmălniceanu, care a arătat sarcinile actuale ale tinerilor critici literari.

luceafărul

Revistă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R.

Director: acad. Mihai BENIUC

COLEGIUL DE REDACȚIE

Dumitru CORBEA (membru în Comitetul de direcție), Dan DEȘLIU (membru în Comitetul de direcție); Mihu DRAGOMIR (membru în Comitetul de direcție); V. Em. GALAN; Silvian IOSIFESCU; Aurel MIHALE; Mihaj NOVICOV; acad. Panaitescu-PERPESSICIUS; Titus POPOVICI; Tiberiu UTAN; Haralamb ZINCA (membru în Comitetul de direcție).

PLECAREA ÎN COSMOS VA FI ÎNTOARCEREA UNEI VIZITE?

MIHU DRAGOMIR

Mai sîntem oare preocupaţi astăzi de problema zborului interplanetar? Aşteptăm, în fiecare dimineaţă să citim în ziare ştirea — care va fi lipsită de senzaţional, tocmai pentru că este atît de aşteptată — că un om a pătruns în spaţiul cosmic, apropiindu-se de lună şi pregătindu-se să ne trimită primul reportaj astral luat „pe viu". Ulciorul lui Pitagora îşi găseşte tot mai greu un domeniu de activitate. Dacă partea invizibilă a lunii a putut fi fotografiată de cîteva rachete sovietice, de ce să nu se şi instaleze omul pe acest astru atît de familiar? Şi tînăr oricui că vom ajunge în lună, de ce să nu fim tot atît de siguri că vom ajunge şi în Marte sau Venus? De aici pînă la pătrunderea sistemului nostru solar nu mai este decît un pas, un pas mare şi greu, dar totuşi un pas. Şi iată că subiectele romanelor interastrale au ajuns în suferinţa, deoarece călătoriile oricît de îndepărtate nu ne mai dau senzaţia inedităţii. Şi atunci? Literatura ştiinţifico-fantastică va trebui să abandoneze această tematică? Pentru moment se pare că nu. Fantezia are încă loc nelimitat de acţiune şi va avea totdeauna. Şi ne o întărîtă „spaţiul" că harată pe dalele cele mai noi ale ştiinţei, o întăreşte în care descoperirile savanţilor se împletesc strîns cu florul poetic. Ipotezele savantului sovietic M. M. Agrest, despre care aiurea am vorbit, pe larg nu de mult, odată în această privinţă punctul nou în discuţie. Este oare rigoare ştiinţifică sau numai literatură de bună calitate? Sau şi una şi alta?

Pentru moment nu se poate da un răspuns precis. Dar discuţia este cu atît mai incitantă.

Care sînt ipotezele prof. M. M. Agrest? Literaturnaia Gazeta din 9 ianuarie a.c. expune aceste ipoteze, sub semnătura lui Valentin Ziki şi Mihail Cernenko, într-un articol purtînd semnificativul titlu Urmele din... cosmos?, stîrnind cele mai variate întrebări. Comentariile noastre urmează, în cea mai mare parte argumentările acestui articol, încercînd, acolo unde este cazul, să adăogăm unele date şi cugetări noi.

Pămîntul a fost vizitat de fiinţe din altă planetă?

În ziua de 31 octombrie 1938, posturile de radio din Statele Unite anunţară o ştire de-a dreptul senzaţională: locuitorii din Marte au descins pe pămîntul american. Un reporter fusese trimis imediat la faţa locului şi transmitea acest reportaj în direct. Iată ce auzeau ascultătorii: „Dragi mei ascultători! Extremitatea cilindrului începe să se deschidă! Obiectul trebuie să fie gol pe dinăuntru... Dumnezeule! o artilerie se scurge din umbră, ca un fel de şarpe cenuşiu. Aşteptaţi... aşteptaţi... încă una. Parcă văzusem nişte lentacule. Acum pot să văd corpul întreg. E mare cît un urs şi luceşte ca o statuie umedă. Dar capul... capul nu poate fi descris în cuvinte. Ochii sînt negri şi lucitori, ca de şarpe. Gura e cît un V..."[1]) O panică extremă se răspîndi de la un capăt la altul al ţării. Nu este doar un loc comun să afli — mai ales că posturile de radio au emis şi o declaraţie ca din partea unui funcţionar al guvernului, anunţînd inutilitatea stării de asediu! — că marţienii au năvălit, cu cele mai vădite intenţii agresive, avînd arme necunoscute, de o formidabilă putere de distrugere, care au şi intrat în acţiune! Dar, după primul val de panică, lucrurile s-au lămurit în modul cel mai... literar cu putinţă. Emisiunea nu fusese decît un scenariu extravagant, confecţionat conform celei mai tipice procedee gazetăreşti americane după cunoscutul roman Războiul lumilor al lui H. G. Wells (cunoscut la noi sub titlul „Vizitatorii din Marte"). Reporterul „trimis la faţa locului" nu făcea altceva decît să citească descrierea marţienilor, ieşită cu foarte mulţi ani înainte de sub condeiul marelui scriitor englez, prea puţin cunoscut, se vede treaba, în Statele Unite. Dar o problemă rămăsese totuşi deschisă: ne puteam aştepta la vizita unor fiinţe de pe alte planete? Savanţii dădeau, aproape în unanimitate, un singur răspuns: Din Marte, sau din oricare altă planetă a sistemului nostru solar, nu ne putea vizita nimeni, deoarece în nici o altă planetă solară nu există condiţii pentru organizarea vieţii la un nivel superior. Răspunsul, oarecum liniştitor, săştea însă, o altă întrebare: Dar dacă azi nu sînt condiţii de viaţă în Marte, n-au existat cu zeci sau sute de milenii în urmă, cînd pe planetă existau condiţiile de viaţă asemănătoare celor ale noastre?

În literatură, răspunsul l-a dat, printre alţii, scriitorul sovietic I. A. Efremov, în romanul său Corăbii astrale, bine cunoscut de cititorii noştri. Unul dintre eroii acestui roman descoperă un os de dinozaur în care se află nici mai mult nici mai puţin decît... urma unui gînd. Un gînd trăs în animalul viu, adică acum 100.000.000 de ani în urmă! Dar cine poseda pe atunci arme de foc? Pe pămînt, nimeni. Şi iată că ipoteza unei vizite de pe altă planetă, cu multe sute de mii de ani în urmă, şi-a făcut loc în literatură.

Dar „Corăbiile astrale" sînt literatură şi nimic mai mult. Şi dacă, totuşi, supoziţiile romanului conţin şi un sîmbure din adevărul adevărat? Profesorul M. M. Agrest crede că ar putea dovedi acest adevăr, bazîndu-se pe fapte palpabile. Astfel, ipoteza unui vizitator de pe altă planetă poate, după părerea lui, explica o serie de fenomene rămase pînă azi „enigmatice".

Un cuvînt nou în vorbirea curentă: tectitele

Iată un cuvînt care pînă ieri era cunoscut numai de specialişti şi care azi a intrat în presa de mare tiraj şi în vorbirea curentă. Îl auzi în tramvai, în foaierele teatrelor, în sălile de şedinţă. Dar nu a fost vorba în cele ce urmează să aducem alte cuvinte, intrate în vorbirea omului de pe stradă, direct din tratatele de specialitate? Nu vă îndemnăm la fel cu „fisiune", „radar", „proton" etc.? Şi nu este aceasta un semn că ştiinţa începe tot mai mult să devină un bun al maselor celor mai largi? Ultimul cuvînt devenit popular şi dulce cu ea o enigmă. Ce sînt tectitele? Nişte roci de formaţiune cristalină, aflate la suprafaţa pămîntului, sub formă de aglomerări izolate, cărora ştiinţa n-a putut, pînă azi, să le stabilească originea. Cea ce s-a putut stabili a fost vîrsta lor, — şi pornind de aici se ridică semnul de întrebare. Vîrsta tectitelor este, după radioizotopii de aluminiu şi beriliu, descoperiţi în tectite, de un milion de ani. Dar dacă tectitele ar fi corpuri naturale, adică fragmente provenind din planete sau comete ale sistemului solar, căzute pe suprafaţa pămîntului ca meteoriţi, vîrsta lor ar fi, evident, aceea a acestui sistem, adică de cinci miliarde şi jumătate de ani, aşa cum Lucien Barnier într-un articol recent apărut în France nouvelle.[2])

De unde provin, deci, aceste corpuri misterioase? Prof. M. M. Agrest introduce ipoteza sa, pe bună parte a se lămuri: tectitele nu sînt decît nişte vechi mijloace de sondaj, ţinînte de o navă cosmică, venită în apropierea pămîntului. Apropiindu-se cam la 40.000 de kilometri de planeta noastră, ei opresc motoarele cosmice, nava a rămas suspendată, ca un satelit artificial, un oarecare timp, deasupra unităţii părţi din pămînt şi anume deasupra Libiei. Pentru că, printre alte cunoştinţe, tectitele ca se găsesc, ca bună oară, faţa globului, ce mărginesc, ce mai ales în deşertul Libiei, pe care astronauţii aleg (-ar fi „descoperit" ca loc de aterizaj.

Terasa din Baalbec

În cartea sa de călătorie Aventurile lui Arthur Gordon Pym, Mark Twain povesteşte şi despre una dintre cele mai mari şi mai misterioase construcţii din antichitate, situată în munţii Anti-Liban, şi denumită „Terasa din Baalbec". „La cîteva zile de milenii, oameni şi extraordinari pe cîtimea" — scrie marele scriitor american, adăugînd: „Toate acestea valide, dar întrebarea este cum au ajuns acolo?" S-ar părea, spune el, că „o rasă de uriaşi a locuit cu multe secole în urmă în Baalbec. Terasa este o îmbinare asemănătoare cu dale colosale, avînd fiecare cîteva tone. Pînă astăzi nimeni n-a putut răspunde cine şi în ce scop a putut construi această gigantică terasă. Enigma pare a fi cu atît mai profundă cu cît terasa a fost construită într-un loc foarte greu accesibil şi construirea ei chiar azi, cu mijloacele moderne, ar ridica probleme dintre cele mai dificile de rezolvat. În afară de aceasta, terasa nu prezintă nici un fel de folos practic evident. Piramidele egiptene, a căror construcţie a necesitat, de asemenea, eforturi uriaşe, nu fost totuşi construite în apropierea unui fluviu pe care să poată transporta blocurile de piatră, şi urmau să servească unor scopuri precise. Dar la ce putea servi în antichitatea îndepărtată — atît de îndepărtată încît nici n-o putem preciza — o asemenea construcţie ca terasa din Baalbec?

Este foarte simplu, — răspunde ipoteza prof. M. M. Agrest. Trebuie să nu pierdem din vedere faptul devenit de importanţă că tectitele nu se găsesc grea departe. Terasa din Baalbec nu ar fi fost altceva decît rampa de aterizare şi decolare a astronavelor care au vizitat cîndva pămîntul. Conform acestei ipoteze, construcţia capătă un sens, iar proporţiile ei colosale, neîntrecute, nu trebuie să ne mai mire, din moment ce terasa nu era construită de şi pentru pămînteni.

Sulurile Mării Moarte

În primăvara lui 1947, un beduin căutîndu-şi o oaie rătăcită pe malurile Mării Moarte, a intrat într-o peşteră plină de manuscrise. În februarie 1952, o a doua peşteră îşi dezvăluia tainele. A treia, în martie acelaşi an. A patra în septembrie, şi aşa pînă-n 1956, cînd cea de a 11-a peşteră era descoperită. Grotele conţineau ulcioare mari de lut, pline cu sulouri. Împrejur, sute de fragmente de manuscrise, texte gravate în lut, în aramă. O serie de cercetători, printre care A. Dupont-Sommer, au stabilit că manuscrisele aparţin sectei esenienilor, datînd din secolul I înaintea erei noastre şi prezintă o importanţă covîrşitoare pentru stabilirea originilor şi istoriei reale a creştinismului, precum şi pentru compararea textelor biblice[3]). După cum se ştie, Biblia, în textele ei inciţite, pline de obscurantismul cel mai crasă şi de un misticism halucinant, conţine totuşi şi o serie de legende străvechi, ale căror multime populare cu care evreii au venit în contact. H. G. Wells, în Istoria lumii arată că: „Biblia începe cu povestea creaţiei lumii, a lui Adam şi Eva şi a potopului, care concordă cu legendele babiloniene şi pare să facă parte din credinţele tuturor popoarelor semite"[4]). Or, în legendele cuprinse în primele capitole ale Bibliei, se găsesc trăsături care pot fi interpretate de azi de pildă, de azi în spaţiul ipotezelor sale. Metoda nu este nici nouă şi nici hazardată. Este de mult stabilit ştiinţific că vechile legende conţin şi unele adevăruri istorice precise, amestecate cu eresuri şi interpretări mistice, omise de ştiinţă revendicînd sarcina de a le descoperi sensul adevărat, pentru a putea adevărul istoric în lumină. Pornind la descoperi locul Troiei, H. Schliemann a procedat în fel, căutînd cu atenţie ilustraţiile şi amănuntele descriptive ale autorului de mituri despre zeii şi eroii Greciei preistorice.

Al treilea fapt, dacă este vorba de o coincidenţă, este că ultimele săpături arheologice au fost făcute în aceeaşi regiune cu aceea a ţinutului din Baalbec. Care să fie, deci, tehnica cercetării? Prof. M. M. Agrest crede a găsi această tehnică în anumite pasaje din Biblie.

Există, printre altele, unele legende [illegible] existenţa unor fiinţe venite „din [illegible]" în Biblie „fiii lui dumnezeu" şi care [illegible] în relatările textului biblic. Ca şi în [illegible] faimoasa Turn a Babelului, [illegible] Dumnezeu, pentru a-i împiedica să [illegible] cerul, le-a dat oamenilor [illegible] limbi, ca să nu se înţeleagă între ei, tot astfel cum ne-au parvenit ştirile asupra modului cum decurgeau iniţierile, se pare că deţinătorii secretelor nu ştiau nimic în afara formulei proprii zise, pe care deci n-o puteau întrebuinţa, neavîndu-i corespondentele practice ale gîndirii şi tehnicii. Ei le-au moştenit, însă, în unele monumente, datînd cam din aceeaşi epocă, în care sînt înregistrate date cu neputinţă de cunoscut pe vremea aceea.

Astfel, printre alte date materiale ale înţelegerii marei piramide, cifra ei dintîi de la pămînt la soare, considerată ca fiind de 149.200.000 kilometri. Fapt de dintre cunoscută astăzi ca reală (149.504.000), cu [illegible] de egipteni, cu 5.000 de ani în urmă se poate [illegible] cu aparatele cît se poate de exacte! Cu 2.000 de ani mai tîrziu, Aristarc din Samos, primul astronom care a afirmat că pămîntul se învîrteşte în jurul axei sale şi în jurul soarelui, aprecia distanţa de la pămînt la soare ca fiind de... 5.000.000 kilometri! Cum au putut egiptenii să calculeze această distanţă? Tot atît de uimitor este şi faptul că piramida are coordonate geografice caracteristice pentru planeta noastră, în anii lor locii meridianul, cît şi paralela pe care se află centrul bazei piramidei, traversează cîta mai mare întindere de uscat de pe glob, iar meridianul piramidei împarte uscatul în două părţi egale. Pe lîngă acestea date surprinzătoare, piramida mai conţine şi durata în zile a anului tropic (ceva număr cu 7 zecimale!) adică durata dintre două treceri consecutive ale soarelui prin punctul vernal pe ecliptica intersectează planul ecuatorului, la echinocţiul de primăvară.[5])

Este evident că inteligenţa ce [illegible] a [illegible] cunoaştere nu poate avea [illegible] de [illegible] ci este rezultatul unor [illegible] îndelungate. Şi cum [illegible] cu [illegible] cu [illegible] pe [illegible] cu [illegible] cu [illegible] cu

Joi, 2 Februar 1928 — Nr. 1.

bilete de papagal

DIRECTOR T. ARGHEZI

BILETELE DE PAPAGAL

Un mic atac de care nu mai aparut neașteptat unele la furnici. Nebătând ziarul mare, în care să scrie normă importante, redactorul acestei foițe de tigare, dă la lumină mai puțin de cât o frigărui de se mărgenește să gudure crâmpeie vechiului ideal ce nu era de altfel decât un reclamă în universul hârtiei tipărite, în schimbul al punctelor din lumea de carne și oase. La punica nervos, dotat cu o remarcabilă natură de inspector general, știind de o mai ființică și o ipoteză nouă la fiece hârtiuță ce sigrag, este crâmpeiul o crâmpeiuna catalogată în albumul ilustrat al înșirurilor făcută de Dumnezeu, în ziua în a șapua de odihnă.

De ce să fie omul înaripat, e'a întrebat Zăbăvoiul, în ființând Duminica pentru repaos? Gândiți-vă ce pancile de vrazie, abuzul și proviziile, mai târziu — după ce limba latină, în care s-a zis paloș, a murit. E mai rochi decât fetarca sau scărpinat de al Faniceanii. Pasăn Chimeni, Atila, Iulie Cezar, Napoleon și Astrapitrul! De am călări nu se poate fine după el, sageata ca-l găsește, gloanțul încă nu l-a nimerit, există realmente și totuși dubitativ, mai mic decât el însuș, invizibil și preferând costumului pielea.

Inființând un bilet de papagal fără fițiunea că am găsit că satisfacem pe cevaș cuvânt numai firma pentru rămâie copilului. Dar ce a pornit alteeva decât ca ne-au gândit oamenii? Blaga la un capăt cu capătul celălalt întâmplă, dar ochiu-i lungușel, delicat, în vederea unei mânăcări ca o sărutare, că el a și pornit mai departe. Părăsește ocrotația Papagalului, patronul acestui ciumpăi de gumă, ar nu ne întâlnească pumnile mai mult decât un cojoc. Pentru atașamente lungi ale mânăcărimii natura ipocrizie au alt pur sânge, de mamuri sedentare musulmane, cu famine, cu hareme, și cu eunuci, care nu are nimic comun cu pasărea magică nostru nomad, neinstalat și celibatar.

Preocuparea noastră de căpătâiul nu este totuș a lăsa pe oameni să se ocupăm, ce pe cititor să zâmbească. Odată pe zi, nu numai, nu o de lepădat ei din ler pe zi ca să aducă o un cocoș de înțelepciune și o medicină nouă. Niciodată omul nu a fost mai bolnav decât de-atunci de când a început să fie serios și tragic în războiul popoarelor moderne au fâcut observația că aceleași rânii se vindecau mai repede în soldații victoriosi de cât la cei învinși. Învingătorii fiind optimiști, aduc în viața sufletească de sărbători. Cititorii „Biletelor de Papagal", deprimați cu zarul de împachetat, în ai 30 de pagini de alte, vor bine să în mama la cenușe în Amintirea amintirea de noi le aduce cu totul nou. Năzdrăvanul Mâcoșatu'ui pătrat, are mereu stare au două orizontalii, abră de hârtie de ambalaj, un material literar mai voluminos. În cel mai bun caz, pe două trei coloane au scrierile întregul conținut interesant al unei zile.

Vendința „Biletelor de Papagal", care în primele zile vor apărea amestecată, este să dea știință cititorului nostru să înțeleagă, cunoscându-se colaboratorii ce-i în ei fiecu numele să fie scris cu semnul în întregime de unul ei ar-lan colaborator, care își va înșira-pirația, în libertate, ori de unde vor plăcea. Cititorilor le va bucura o lectură variată, clasică și omenească a foaiei noastră este sfântul de completarea și desăvârșirea însăși, care fiu fadou ar lucra existența ființă direct.

Săvârșind trestul, în fiecare zi, cititorului se va obișnui să

Lucrul de ani Arghezi a intrat în librării cu prima lui carte. Cuvinte potrivite, versuri. Adunate încet-încet noapte după noapte și ani după ani, versurile ieșeau de fapt târziu strânse în volum.

— E mai bine să aștepți, să lași manuscrisul să zacă, să-l citești de mai multe ori, să-l bagi în foc și să-l iei de la început...

Cu toate acestea lui Arghezi i-a fost caracteristic și un alt stil de lucru: scurt, prompt, cotidian. Felul de a lucra la ziar, mult deosebit de celălalt de chilie, fără grabă, cerea spontaneitate și actualitate imediată.

Prezența lui în presă s-ar putea împărți, fără pretenții didactice, în două: colaborator zilnic la gazete sau reviste, și redactor la publicații proprii.

Presa de odinioară, prea puțin independentă și mai mult determinată de feluritele interese ale coteriilor politice, era reprezentată prin diverse publicații, când mai mari, când mai mici. Obiceiul era următorul: dacă voiai să publici, trebuia să fii de partea unuia sau de partea altuia, iar „unul" și „altul" erau de fapt aceiași.

Răsfoim paginile vechi: îl găsim pe Arghezi prezent dea lungul celor peste 40 de ani de activitate neîntreruptă.

Prima revistă românească de un netet caracter revoluționar a fost Facla: articolele lui Arghezi erau, ca gen literar, pamflete. Colaborări la rubricile de teatru, modă, edilitate, literatură și basme pentru copii, au apărut pe o durată mai scurtă sau mai lungă, uneori cu întreruperi, în Viața socială, în Adevărul literar și artistic, în revista Radio, în Seara, Dimineața, Viața Românească, într-o revistă C.F.R., în Adevărul politic după 1944. Destul de multe colaborări au fost risipite în variate publicații. Recent: Scânteia, Contemporanul, Steaua, Gazeta literară, Luceafărul...

— De cele mai multe ori trebuiau ceasuri întregi de discuții. Își aduce aminte Arghezi, ca să poată apărea un articol în cutare sau cutare gazetă... Pe vremuri gazetele, ca și ravistele, erau proprietatea unui oarecare cu veleități politice sau literare și cu bani.

— Odată, Barutule, intră și mama în vorbă, taică-tu făcuse un articol și plecase cu el să-l dea la tipar... Era pe la zece dimineața când m-am pomenit cu un domn elegant că sună la ușă... Ce dorești? Caut pe domnul Arghezi... Nu-i acasă... Dumneata ești soția lui?... Da... Dă-mi voie să-ți zic fata mea și lasă-mă să intru și să-ți vorbesc. A intrat, i-am poftit pe un scaun și l-am întrebat ce dorește... Era un domn de vreo șaizeci de ani, cu barbișonul alb, mărunțel, frumos îmbrăcat... Eu tocmai coseam un cearșaf pe plapuma întinsă pe jos... Uite despre ce este vorba, fata mea: soțul dumitale are un articol care trebuia să apară „Popa Iapă", un episcop cu care sînt prieten și articol care nu trebuie să apară... După cum văd, parcă stați cam sărăcăcios... Uite, ți-am adus un cec... Convinge-l pe Arghezi să nu-și publice articolul... Uite, dintr-adâncul cecului vezi bogată (Cecul era în culoare de 70.000 lei, emis de Banca Românească, unde vizitatorul era fac-totum)... Poți să-ți cumperi rochii frumoase, bijuterii și puteți face călătorii în străinătate... Ce nu poate face o femeie când vrea? Gândește-te bine... M-am și gîndit, i-am răspuns: nu avem nevoie de asemenea bani... Bărbatul meu dacă ar lua banii ăștia n-ar mai fi în stare să scrie un rînd, și i-am deschis ușa... La prînz vine Arghezi acasă și-i spun tot.

— Fusese și pe la mine, la redacție, își aduse aminte tata, și i-am invitat să placă...

— 70.000 de lei aur pe vremea aceea erau o avuție. Abia ne luaserăm și nevoi aveam destule... Îmi pare bine, mi-a spus îmbrățișîndu-mă, că nimîi ca și mine nu ne-am luat degeaba.

— Mai era încă ceva, Barutule, care m-a determinat să scot cîte o foaie personală, reluă tata. Am găsit întotdeauna condeie tinere și cinstite cu care am putut apărea în zi sau săptămînal, după cum era cazul, fără subvenții, fără bănci și fără cecuri...

Arghezi a fost inițiatorul mai multor ziare și reviste. Linia dreaptă, de pildă, a scoteu clandestin sub formă de revistă, pe vremea cînd era la Mitropolie. Nepermițîndu-i pravila să fie și călugăr și publicist — scrisul fiind socotit probabil de natură diavolească — Arghezi a scos revista dimpreună cu prietenul lui, scriitorul Vasile Demetrius.

Cronica, revistă săptămînală, sub direcția Galaction-Arghezi, apărea ca o fascicolă albă, întotdeauna pe coperță cu un desen caricatural, la care a colaborat continuu pictorul Francisc Șirato.

Articolul de pagină mică, pamflet, medalion, tabletă sau bilet nu lipsea niciodată, citeam și îi făceam imediat loc în gazetă... Am pus la îndemîna tineretului o foaie la care puteau să trimită cu încredere orișice, — poezie, scrisori, snoave. Au apărut lucruri bune, semnate de tineri scriitori, necunoscuți pînă atunci... Unii dintre ei, după ce s-au lansat, m-au și înjurat. Nu mi-a părut rău decît atunci cînd m-au înjurat prost...

Degetul mi s-a oprit la o pagină: citesc „Bilete de papagal — vineri 17 august 1928 — numărul 164"... un articol semnat de Gala Galaction încadrînd un portret în peniță al lui Gala, ca un medalion, semnat de Arghezi.

— L-am desenat în joacă, îmi explică tata, văzîndu-mi nedumerirea... Eram undeva la o petrecere, Galaction, Felix Aderca, Sadoveanu, Ghika Cazimir, Ionel Teodoreanu...

— Biletele de papagal se pot mîndri că au scos la iveală desprezece scriitori noi... Ce, pe care i-ai citit tu, erau mai mulți sau mai puțin consacrați — vreau sute de plicuri în fiecare zi și seara le citeam pentru corespondențele în redacție... Multe mergeau la coș... Cînd găseam cîte ceva bun, ne adunam doi-trei, dintre care Felix Aderca și Arghezi și toate aduceau în seara zilei la o mică cîrciumă...

Lîngă semnătură am pus data: 10 august, același an. Singurul document al înclinației pe care a avut-o pentru desen.

De fapt eu mai cunosc și altele care au rămas însă între hîrtiile sertarelor cu manuscrise: un rap de popă, o stradă veche cu turn, un pod de piatră. Vignete pe marginea unor pagini de manuscris în tuș.

Biletele de papagal au apărut în mai multe serii. După seria cotidiană și după 1930, Biletele au reapărut săptămînal, sub forma unui caiet de buzunar cu coperțe galbene. Același antet, un papagal cu un bilet în cioc.

S-a spus despre Biletele de papagal că au fost pentru literatura noastră o epocă. E poate deajuns să spunem că minusculul ziar a dat un acînt printre tineri și că a făcut un mare îndrăznel rupînd regulele de atunci. Biletele au făcut și mai. Numeroase gazete de același format începeau să apară prin

Soții Arghezi în grădină

uniformă. Dă un ocol ghereței devenită subit suspectă, apoi se adresează vînzătorului:

— Caut ceva papagali...

— Papagali!? N-avem nici un papagal...

Comisarul căută cu ochii o colivie care nu era.

— Nici de aia vorbitori?

— Nu... dar de ce, mă rog?

— Am primit ordin să arestăm toți papagalii... Văd că ești în regulă.

Comisarul a plecat mai departe.

Faptul este relatat de tata, care tocmai cumpăra niște țigări de la aceiași chioșc.

În timpul celui de-al doilea război mondial și al ocupației nemțești, Biletele de papagal au reapărut în forma de bilet cotidian, aproape un an întreg, intercalate în prima pagină a unui ziar de dimineață. Informația zilei. Biletul adus de Coco la scăpătatul ziarelor în mîinile cititorilor, era de fapt un articol scurt, condensat la maximum, scos din faptele zilei.

Într-o zi, Arghezi a fost chemat la etajul III al Prefecturii de poliție să „angajeze", de pildă, ce rost să spună în biletul: „La capătul nopții" sau „Năpîrca": Alunecă, a lipsit de-acasă trei zile.

Într-o noapte, pe la douăsprezece, tata o strigă din capul scării pe mama:

— Puică, dormi?... Vino pînă la mine să-ți citesc ceva...

Mama sui scara. Mîtzura, care dormea în camera de alături, cînă urechile ca și mine. Bunicul și noi stăm în camera lui, ca să vedem de ce era vorba.

— Ăștia vrea să vă ia... Tata scotea articolul. Mămuca, foarte atentă, se ridică în capul oaselor.

— Nu știu ce face cu Mîtzura, pe de-asupra mamă, pe de-asupra lui.

Tata a citit mai departe de pomelnicul de cîini, a terminat...

— Ăștia de unde?

— Ăștia sînt americanii!

— Ăștia sînt ruși!

— Ăștia sînt englezi!

Mama, care nu știa nici o limbă străină, a spus:

— Ăștia sînt oameni!

Un fapt petrecut, datorită unei neatenții. Biletele de papagal, după cum se știe, aveau ca motto o frază din Alecsandri și Bolintineanu și Negruzzi, dar mai ales din Eminescu. Și, într-o seară, redactorul, în loc să pună, pe cel de-al doilea, un motto din Eminescu, a luat o frază din Caragiale, din Conu Leonida față cu reacțiunea. Și, în loc să pună, pe cel de-al doilea, un motto din Eminescu, a luat o frază din Caragiale, din Conu Leonida față cu reacțiunea.

Cu toate că nu mai eram în stare de nimic, ne-am pus pe rîs. Și, în loc să pună, pe cel de-al doilea, un motto din Eminescu, a luat o frază din Caragiale, din Conu Leonida față cu reacțiunea.

*

JEAN LIVESCU

Zece ani de la moartea lui Heinrich Mann

umanismul militant

Nimeni, poate, n-a conturat mai cuprinzător locul aparte pe care l-a ocupat Heinrich Mann în literatura umanist-burgheză a Germaniei contemporane că fratele său mai tînăr, Thomas, în cuvinte care nu ascund nici recunoașterea propriei sale limitări: „Cine (dintre noi amîndoi) a fost marele vizionar și portretist critic al societății? Cine a scris Supusul și cine a prezis democrația în Germania, într-o vreme cînd alții se complăceau în apărarea melancolică a unui spirit cetățenesc german protestant-romantic-antipolitic?". Aceste cuvinte, scrise în 1946 pentru a omagia cei 75 de ani ai scriitorului, îl găseau bolnav, departe, pe coastele Californiei, de unde însă nădăjduia să se poată întoarce în patria-i scumpă. În 1949, Republica Democrată Germană îi acordă Premiul Național și-l chemă să-și reia scaunul de președinte al Academiei de Arte, părăsit în 1933, cînd teroarea nazistă îl silise să ia drumul pribegiei. Scrisoarea adresată la 30 martie 1949 lui Wilhelm Pieck este o profundă profesiune de credință, de încredere în viitorul poporului german pornit, sub conducerea partidului clasei muncitoare, să clădească socialismul: „Succesul este dinainte de partea acțiunii cinstite și a gîndirii raționale. Germania unită, democrată, pacea dreaptă, sînt certitudini, care în zadar mai stau vremelnic întunecate. Aveți de parcă voastră viața însăși; cîtă vreme o mai am, mă declar pentru viață și mă bucur să împărtășesc cu voi această convingere". Speranța de a-și revedea țara și de a contribui cu forțele sale la construcția noii culturi nu se mai împlinește; la 12 martie 1950, Heinrich Mann se stinge din viață la Santa Monica, în apropiere de San Francisco.

Activitatea literară a lui Heinrich Mann începe în jurul lui 1890. În „epoca wilhelmină", cînd imperialismul burghezo-iunkeresc german își arată din ce în ce mai tăiș agresivitatea acaparatoare și expansionistă și cînd, în domeniul ideologic, arta și literatura burgheză își conturează aspectele lor parazitare, decadente, evazioniste. Unele din primele romane ale lui H. Mann sînt, prin conținutul și forma lor, în parte tributare acestor curente dăunătoare (Într-o familie, 1894, Zeiții sau Cele trei romane ale ducesei de Assy, 1902—1903), deși (mai ales ultimul) înseamnă cîntărea, uneori hîzară, a unei „forme de viață" demne de om, dar într-o lume interlopă, saturată de escroci și aventurieri politici și sentimentali; aceste romane înseamnă în același timp o considerare destul de critică a absenței oricărei semnificații umane într-o artă calificată, în comparație cu cea a Renașterii, drept „atletică". (Mai tîrziu, în frumosul și echilibratul roman cu atmosfera sudică, Italienă, Micul oraș, din 1910, H. Mann își va exprima convingerea că izvorul artei adevărate trebuie căutat în legătura acesteia cu poporul). Dar tot aceste începuturi literare aduc și primul roman de demascare a cercurilor afaceriștilor și bancherilor: În țara tricoților (Im Schlaraffenland, 1900), în care domnesc banul și corupția, unde carierele și renumele parveniților se încheagă în umbra alcovurilor; un Bel-Ami din „lumea bună" berlineză, lipsit însă de semnificația caustică și de nervul epic ai lui Maupassant, cu trăsături caricaturale mai pregnante, adecvate contrastelor mai flagrante ale realității Germaniei.

Pasul hotărîtor spre satira necruțătoare a aspectelor tipice ale societății wilhelmine îl face H. Mann cu Profesorul Unrat (1906) în care dezvăluie esența inumană a sistemului de educație din școala prusacă, menită să înăbușe orice pornire spre gîndire independentă, să cultive acel „Untertanengeist", spiritul de supunere servilă în fața „superiorului" și de dispreț pentru „inferior", de care avea nevoie burghezia și iunkerimea imperialistă. Critica școlii de castă a prusacismului și a consecințelor ei dezastruoase, anihilarea personalității umane, o găsim la numeroși scriitori umaniști ai vremii (amintim numai de Thomas Mann și de Hermann Hesse), la nici unul însă forța de demascare nu capătă atîta vigoare și stăruință ca la H. Mann. Produsul acestei educații este prezentat tipic în figura lui Diederich Hessling, schițată mai întîi în nuvela Gretchen și definitivată apoi în marele roman Supusul (Der Untertan, 1914), a cărui publicare, interzisă de autoritățile prusace, nu s-a putut face decît după alungarea kaiserului. Feciorul de fabricant care-i stîlcit în bătăi acasă și la școală, dar care, la vîrsta de maștere a profesorului, împodobește cu flori bățul cu care este „educat", care-și completează „cultura" la bețiile cu bere ale corporației sale studențești și se strecoară abil prin rigorile cazărmii, nu va avea nici o reticență în alegerea mijloacelor de îmbogățire, va exploata, la rîndul lui, fără scrupule pe muncitori, va prosterni cu servilitate pe împărat, pe cei așezați mai sus pe scara socială și se va simți, la rîndul lui, cu tatul superior nu numai față de masa mare a oamenilor simpli dar și față de tot ce nu e german, cu acea forță de sintetizare dată marilor scriitori realiști, capabili să înțeleagă sau măcar să presimtă esența dezvoltării sociale, Heinrich Mann a anticipat în figura lui Diederich Hessling multe din trăsăturile ideologiei caracteristice a hitlerismului; după cum remarcă un critic german, ceea ce în 1919 putea să apară unui cititor neavizat o simplă satiră, a devenit în 1933 o odioasă realitate. Aprofundarea cunoașterii mediului social a permis lui H. Mann să reliefeze și un alt element negativ din dezvoltarea societății germane, anume rolul nefast al oportunismului social-democrației de dreapta, personificat în figura, cu nume predestinat, a lui Napoleone Fischer; și aci scriitorul anticipează asupra drumului de mai tîrziu, — farsa, patronată de social-democrația de dreapta, a Republicii din Weimar și prăbușirea ei.

Ceea ce Heinrich Mann, limitat în concepția lui burgheză-democratică, nu putea înțelege în acestă vreme, ca și ulterior, pînă a trăi toate învățămintele din semnificațiile istoriei, — a fost locul și rolul clasei muncitoare, sensul istoric al luptei ei. Crescut în tradiția iluminismului francez și a reprezentanților de seamă ai lui Voltaire, Heinrich Mann crede în idealurile proclamate de revoluția burgheză și nutrește încă multe iluzii despre capacitatea burgheziei de a duce revoluția pînă la capăt și de a instaura „democrația pentru toți" (multă vreme a crezut că Republica din Weimar va realiza aceste idealuri). Această idee și ilustrează în mod individual să recunoască conflictul ireductibil dintre burghezie și proletariat, să vadă că numai prin dobîndirea burgheziei și victoria proletariatului este posibilă realizarea adevăratei democrații. Din aceeași cauză munciorimea nu apare în romanele lui H. Mann ca clasă, ci este reprezentată prin indivizi, zugrăviți cu simpatia umanistului burghez pentru omul simplu, în stare în ciuda condițiilor mizerabile în care sînt siliți să-și ducă o viață demnă prin însușirea culturii. Această optică deformată împiedică viziunea socială a scriitorului nu numai în Supusul, ci și în cel de al doilea roman din trilogia Imperiul, purtînd un titlu caracteristic pentru spiritul umanitarist al concepției lui H. Mann despre masele muncitoare: Sărmanii (Die Armen, 1917). Al treilea roman, Capul, apărut mai tîrziu (1925), își propune să analizeze, într-un amestec de adevăr istoric și de ficțiune, sfîrșitul anei și monarhiei cu numeroasele și complicatele intrigi și cloceriri de interese, de la curtea imperială și din guvern, între grupările politice ale marii burghezii și iunkerimi.

Consecvent cu concepția sa democratică, Heinrich Mann a fost unul din puținii ideologi burghezi care au condamnat fără șovăire războiul imperialist din 1914. Spre deosebire de alți scriitori (excepție a-a făcut mai tîrziu și Thomas Mann), Heinrich Mann a înțeles cine sînt purtătorii și profitorii adevărați ai războiului și a știut să-și aleagă crezul său umanist și adeziunea la lupta pentru victoria binelui. În mijlocul urlete și lamentelor care proslăveau barbaria războinică și sentimentele sovine, H. Mann scrie celebrul său eseu asupra lui Zola (1915), cu ochii mai puțin îndreptățiți spre romancierul francez, cît spre intelectualii germani, care, furați de mișcarea propagandei imperialiste, își trădau misiunea de a milita pentru bine și adevăr. Lupta lui Zola pentru dreptate în „afacerea Dreyfus" devine astfel la H. Mann o paraboli prin care condamnă războiul imperialist, îndeamnă să cheme pe intelectualii germani la înfăptuirea adevăratei lor misiuni. Eseul lui H. Mann a avut un puternic răsunet; cel mai important pentru a fost acela că a determinat, după o lungă și aprinsă dispută, pe Thomas Mann să lase din extremismul cu pretenții de „nepolitic" și să-și dea seama de rolul social al scriitorului.

Curajul de luptător și consecvența democratică a lui H. Mann au atras asupra sa înfierarea reacțiunii, care în cadrul pseudodemocrației Republicii din Weimar se grupînea, sprijinită de trădarea de clasă a social-democrației de dreapta, să instituie dictatura lui Hitler. Eseurile lui Heinrich Mann i-au impus-de cel să vadă că salvarea democrației putea veni numai din lupta maselor muncitoare conduse de partidul marxist-leninist. Încă în mai 1932 credea în „democrațiunea" lui Hindenburg, cerea ca în locul unei replici severe din partea lui J. R. Becher. Tratarea a unei prea ușoare. La 10 mai 1933, cărțile lui Mann ardeau, împreună cu scrierile ale lui Heinrich Heine, marele său predecesor, și a multor alți scriitori, pe rugul inițiat de naziști în centrul Berlinului. Heinrich Mann izbutește să-și salveze viața de lagărul de concentrare prin de securea călăilor fugind în Franța, iar de aici, după ocuparea ei de trupele hitleriste, în Statele Unite. Din „pentru exil", cum îl numește el, Heinrich Mann a dus o necurmată luptă împotriva fascismului, apelînd la scris și prin radio la poporul german, demascînd esența inumană a regimului hitlerist, bazat pe ură și distrugere (Ura, 1933) și insuflînd oamenilor încredere în victoria forțelor democratice asupra fascismului (Curaj, 1939). De o puternică forță mobilizatoare este romanul satiric Lidice (1942) care a fixat în stilpul infamiei publice crima ocupanților hitleriști împotriva populației lipsită de apărare din micul sat cehoslovac.

O bună parte din perioada grelelor ani de exil, Heinrich Mann și-a petrecut lucrînd la romanul despre regele francez Henrich al IV-lea (Tinerețea lui Henri Quatre, 1935, Desăvîrșirea lui Henri Quatre, 1937). Cu toată fidelitatea detaliului, istoria este o mască, un pretext, „o parabolă adevărată", cum o caracterizează H. Mann însuși. Legendă despre regele umanist, care își va pune ca scop al vieții ca în casa fiecărui țăran să domnească bunăstarea, îi servește lui H. Mann, pe de o parte, să opună lipsa de umanitate, înverșunarea socială a societății burgheziei imperialiste unui asemenea ideal de pace și prosperitate, pe de altă parte, să atribuie lui Henrich al IV-lea propriul său „mare plan" al unei uniuni a țărilor europene, — de fapt o reluare necritică a unei idei mai vechi a ideologiei imperialiste, denunțate încă din 1915 de Lenin. Viziunea istorică rămîne idealistă, personalistă, masele populare se mișcă numai în măsura în care sînt antrenate de ideile regelui-erou; ceea ce Heinrich Mann așteaptă de la istorie, este o victorie a „forței bunătății", cum spune el însuși.

Dar dacă opera artistică a lui H. Mann se încheie în linii mari în spiritul concepției sale democrat-burgheze (ultimele două romane, Recunoașterea, 1949 și Reparația în lume bună, 1950, nu aduc elemente noi), volumul de „amintiri și reflexiuni" Revizuirea unei epoci, din 1946, oferă observații prețioase pentru cunoașterea evoluției ideologice a scriitorului. Nu e vorba numai de o răbufnire polemică cu unele aspecte ale hitlerismului, ci și de o revizuire a propriilor sale idei, în lumina tragediilor istorice ale veacului nostru. Încrederea în capacitatea burgheziei de a organiza o societate bazată pe umanitate este în mod evident zdruncinată. Ochii lui H. Mann privesc din ce în ce mai insistent spre lumea nouă, care se născuse din Revoluția din Octombrie și care a fost factorul determinant în zdrobirea fascismului. „Iubesc acum din toată inima Uniunea Sovietică", spune H. Mann într-o schiță biografică din 1943, „privesc spre ea ca și cum ar fi deja lumea viitoare care mă cuprinde". Iar în Revizuirea unei epoci, scrie: „Uniunea Sovietică poate cîștiga războiul, pentru că posedă dincolo atît de mult adevăr. Nu adevăr orgolioscior, ci adevăr viu, — viața adevărată, așezată pe baza celei mai bune cunoașteri, cu cea mai bună voință pentru oameni". Și în altă parte: „Nimic omenesc nu îi socialist. Viața adevărată aparține muncitorilor luptători și meseriașilor. Numai și numai prin ei merge viața mai departe. Numai ei sînt rodnici și au o imagine întemeiată despre viitor. Fără pulimă de tăgadă, întreaga putere va trece asupra muncitorilor.

Heinrich Mann își dă acum seama că numai drumul socialismului poate asigura poporului german victoria asupra forțelor reacțiunare imperialiste. „Industriașii și financiarii sînt dușmanul pe care trebuie să-l doborîm", spune scriitorul berlinezilor într-un mesaj din 1945. „Numai voi o puteți face... Nu vă speriați decît atunci cînd toate întreprinderile vitale vor fi trecut din proprietate privată în cea publică! Cîtă vreme măcar una din marile industrii va fi exploatată individual, vă amenință constrîngerea și tirania, iar un viitor războiu ar fi pentru voi tot atît de sigur, pe cît de sigur a fost cel precedent... Luptați necurmat pentru un stat care nu numai să fie responsabil în fața poporului, dar să-l și întruchipeze".

Această onestitate spirituală, această consecvență în gîndire și încredere în forțele poporului cinstește pe marele scriitor patriot și umanist. Opera lui H. Mann este de aceea scumpă întregii omeniri progresiste și constituie un sprijin ideologic puternic în lupta poporului german împotriva militarismului revanșard și a fascismului promovat de guvernanții de la Bonn. În necrologul publicat de Comitetul Central al P.S.U.G. la moartea scriitorului, se spune pe drept cuvînt: „Opera sa critică este o armă importantă în lupta împotriva resturilor de ideologie militarist-prusacă și nazistă din poporul german. Ultimele sale opere constituie o mare dovadă a justeței cauzei pentru care luptăm cu toate forțele noastre".

Sina DĂNCIULESCU

Digul

Duceau țăranii mîna streașină la ochi:
— Acolo, în pîlcul de sălcii și plopi,
se primenește Dunărea cu Jiul...
Un uragan de aer și nisip
zburătăcea prin lanuri, fără rost,
de poalele și de basmalele femeilor
plesnindu-și coamele albe.
Înseși potecile și drumurile,
oarbe se desprindeau, învîrtindu-se
ca în poveștile bătrînești
înfricoșata cenușă a morților...

Sau năvăleau apele...
Dunărea-și înghițea orizontul; asemeni
ploii de nisip se risipeau în cîmp.
Cîțiva pomi mai apucau să și scoată
cuțitele rădăcinoase de sub tulpini sărace,
părînd corăbii naufragiate,
cînd Dunărea la proprie ei matcă scăpată.

Atunci
țăranii-și potriveau iar mîna streașină la ochi:
— Acolo, în pîlcul de sălcii și plopi
se-ajunseră Dunărea cu Jiul...
Și lăsau să cadă semințele-n cuibarele brazdelor goale,
cînd plini de nădejde,
cînd de visuri noi săgetați,
cînd neîncrezători:
într-un galop de cai farmecați
n-ai să ne blestemi iar cu potop?
Șirade-seori se întorceau acasă din cîmp,
cu plugurile lor lucind ca soarele,
cu plugurile lor neîntinate de lut,
peste care-au trecut doar brazdele ușoare ale vîntului
și s-au rostogolit numai vorbele lor bolovănoase îndîrjindu-se...

Și iată acum,
acești vechi înginери și adoratori ai pămîntului,
cum înfruntă
cu vorbe simple și mișcări patetice apele,
cum frămîntă pămîntul,
ca zimbrii (din basmele bătrînești),
să-nalțe, ca-n drumul vestitelor castre,
un dig, la poalele țării.

Își duc țăranii mîna streașină la ochi,
spre nimbul de sălcii și plopi
unde Jiul și Dunărea se-ntîlnesc...
Acolo, unde se ivesc screperele,
legănîndu-și gîtul lor zvelt
de staice cămile sub povară,
ce-adulmecă parcă deodată-n țărînă
oaza visată —
grădinile și izvoarele calme, și pomi de răcoare
scînteietoarele lanuri...
Își duc țăranii mîna streașină la ochi,
spre zarea picioasă,
săgetată de sălcii și plopi...
spre zarea picioasă,
Acolo, unde titanice buldozare stăruie,
— Dunăre,
fluturîndu-și coamele albe
și scuturîndu-și copitele peste drumul deschis
zilelor toate care-au să vină...

Umblă apele, șușotesc în surdină,
pămîntul se-adapă-n ghenunchi,
asemenea cerului cu o mie de stele —
— Jiule-fiule, chemă,
Dunăre-soră...
fără violențe și liniștit încercînd să le prindă
în creștet rebelele văluri ale sălciilor...
Și soarele arde-n tăriile zilei
și mîinile streașină la ochi privesc zboruri senine
de ciocîrlie, —
și pluguri albastre,
pluguri măiastre, ce conversează cu soarele
și revarsă talazuri de lut în cîmpie,
statornic,
ca niște simboluri de foc ale izbînzii depline.

Florența ALBU

Odihnă

Pauză.
Aud cum respiră mina
Apa se prelinge pe liniști,
parcă o ploaie de primăvară
și-ar murmura noaptea, la streșini, cîntecul mic.

Pe-o grămadă de cărbune lămpașul
cu lumină moale
care rotunjește mina, surisul, cuvintele.
În sufertașe
lapte
și-n abataj începe să miroasă a iarbă
și-a pîine, ca acasă.

Sarb laptele, strînși alături,
și lumea își sprijină obrazul
pe genunchii lor,
ca o femeie care visează
cu tîmpla sprijinită de umărul bărbatului ei.

Aud cum respiră mina.
Picături se preling peste liniști,
parcă o ploaie de primăvară
și-ar murmura noaptea, la streșini, cîntecul mic.

Mihai NEGULESCU

Ecou de baladă

Cînd drumul către casă iar ne-aduna
Sub destrămarea zilei, în amurg,
Cînd umbre line peste dealuri curg, —
Zidirile cu stele se-ncununa...

De aștri-mpresurate, sau prin ceață,
Străbat în vreme ca un cîntec clar...
Cumva din zarea unui mit răsar,
Sau noi am dat acestor turle viață?

Ca alt Manole, -nvingător, privim
Și noi, cu-nfrigurare, cum ne trece
Ceva aprins, din piept, în piatra rece —
Să nu se surpe ceea ce zidim...

Și nu ne impresoară niciodată
Ispita tihnei... Peste ani, cîndva,
La fel vom fi: iubire semănată
În înălțări, în tresăriri de stea,

În cărți, în cîmp, în marea zbuciumată, —
Întîmpinînd al soarelui potir
Pe culmi ametitoare de zidiri
Și-n pînze albe ce spre zare cată...

cronica literară

de I. D. Bălan

FĂNUȘ NEAGU: Ningea în Bărăgan

La sfîrșitul anului trecut a impus atenției criticilor de la noi un impresionant contingent de tineri scriitori talentați, din care face parte și Fănuș Neagu, autorul volumului de nuvele Ningea în Bărăgan. Zugrăvind o lume cu trăsături grămadă specifice, cu o atmosferă pe cît de rarefiată, pe atît de plină de farmecul romanțios din poezia unor ținuturi și a bătrînilor de la Dunăre, cu oameni de o interesantă structură sufletească, de obicei aflați în momente de răscruce ale existenței lor, Fănuș Neagu și-a dăltuit, de la început, un stil original, un mod de a scrie care, deși conține unele influențe străine, e al lui și numai al lui. Personajele au întotdeauna ceva din furia și chipul autorului; calmă înțelepciune într-o nuvelă, le recunoști cu ușurință, apoi, oricînde te-ar întîmpina, fără a avea senzația de repetiție. Ceea ce ne-însemnate excepții, cărora o fatalitate congenitală le-a paralizat avîntul propriu și bucuria, cum e Babalete cel „slab la minte de la naștere", sau cărora o existență inumană le-a imprimat o psihologie de sclav, cum e mama sa, supusă și blîndă Nedeleanca, hîtră „cu chipul sigilat de o suferință adîncă" — cum ar zice Macedonski, eroii lui Fănuș Neagu sînt ființe aprige, voliționale, animați de pasiuni puternice, molcome chiar, oameni care scurtă cu hotărîre jermă jugul prejudecăților și, frîngînd cercul îngust al unei existențe sufocante, anacronice, pătrund în sfera vieții noi, socialiste, ca Onică și Vica din Ningea în Bărăgan. Chiriac din Cocoșul roșu, Voica din Copacul și umbra, Cornelia și Dona din Căruța cu lucerna. Înfruntările dintre eroi sînt pătimașe, adeseori brutale, cu bătăi multe și reacții primare — ceea ce nu implică numaidecît o reducție psihologică, așa cum s-a afirmat undeva; Fănuș Neagu n-a complicat lucrurile în afara adevărului obiectiv al vieții. Respectul pentru acest adevăr, reflectat în lumina ideologiei marxist-leniniste, constituie unul din elementele esențiale care asigură valoarea volumului Ningea în Bărăgan.

Violența gesturilor nu reprezintă, pentru eroii lui Fănuș Neagu, expresia unor instincte oarbe, nici a unei existențe reductibile la simple acte fiziologice. Încăierările care au loc nu-s niște elementare descărcări pasionale, ci o formă reală, prezentă încă uneori în lumea satului, de rezolvare a unor acute conflicte psihologice. Fănuș Neagu face observația fină asupra psihologiei țărănești, nu ca un cercetător rece, cu prețioase grupe, pentru care abera ca scopul de a studia un obiect oarecare; el a crescut și s-a format în lumea eroilor săi, de aci sentimentul de autenticitate și firesc, pe care nici dau mărturisirea pagubitor din nuvelele sale mai subțiate: Ningea în Bărăgan. Cocoșul roșu, Salcia neagră, Copacul și umbra. Cea mai reprezentativă nuvelă a volumului este aceea căreia îi dă și titlul. Sintem în luna mai din Bărăgan. Soldatul, de pe undeva Bozioșu, vine acasă 1949. La casa unui țăran bogătaș, Chiriac Căpălău. E un moment încordat, o atmosferă grea, apăsătoare. Chiriac Căpălău, om aspru, brutal cu nevasta și feciorii cînd e vorba să-și impună voința, află de la cîntăreții din sat că Onică, băiatul cel mare, care „slab de minte de la naștere" nu-și găsise femeie decît într-un sat îndepărtat, pe Vica, fata bătăcorită de feciorul unui chiabur, într-o primăvară, la plug, lăsînd-o cu un copil din flori. Intrată în familia lui Căpălău, Vica are o situație ciudată. Căci în capul bătrînului, cu o mentalitate chiaburească, stăruie o gravă confuzie între om și proprietate. Pentru el, Vica era o marfă, o vită de muncă, „a ales-o anume cu copil din flori, să fie mereu sub porunca lui și să nu crîcnească la muncă"; de aceea voia s-o țină o lună de probă, „s-o vadă cum se poartă și cît îi poate caput și pe urmă să facă formele la Comitetul provizoriu".

Femeie energică și hotărîtă, Vica nu acceptă să fie o simplă piesă de inventar în gospodăria lui Căpălău. Îl urăște pe nătîngul Babalete, îl ține la distanță și se străduiește să-l facă să înțeleagă că nu e un dobitoc, îl ajută să învețe cîteva litere, îl ia cu ea la horă, îl apără cînd e luat în zeflemea de ceilalți. Ea e cea care-l ajută să-și descopere o ocupație, să-și găsească un rost în viață, să-și dea seama că nu e chiar așa de „slab de minte". Ea e cea care-l ajută să-și descopere o ocupație, să-și găsească un rost în viață, să-și dea seama că nu e chiar așa de „slab de minte". Ea e cea care-l ajută să-și descopere o ocupație, să-și găsească un rost în viață, să-și dea seama că nu e chiar așa de „slab de minte".

Prezența Vicăi în familia Căpălău e ca un balsam pentru rănile sufletești ale celorlalți membri ai familiei. Ea e cea care-l ajută să-și descopere o ocupație, să-și găsească un rost în viață, să-și dea seama că nu e chiar așa de „slab de minte". Ea e cea care-l ajută să-și descopere o ocupație, să-și găsească un rost în viață, să-și dea seama că nu e chiar așa de „slab de minte". Ea e cea care-l ajută să-și descopere o ocupație, să-și găsească un rost în viață, să-și dea seama că nu e chiar așa de „slab de minte".

Impresionează în nuvelă, în mod deosebit, felul în care e zugrăvită atmosfera de la Bărăgan, cu oamenii ei, cu obiceiurile, cu peisajul. Fănuș Neagu are o mînă sigură în a crea atmosfera, în a-și face personajele să trăiască în mediul lor firesc, în a-și face cititorul să participe la viața lor. Ceea ce e nou este semnificația actiunii, determinarea ei socială. În literatura noastră din ultimii ani, pentru reflectarea vieții noi, socialiste, ca Onică și Vica din Ningea în Bărăgan. Chiriac din Cocoșul roșu, Voica din Copacul și umbra. Cornelia și Dona din Căruța cu lucerna. Înfruntările dintre eroi sînt pătimașe, adeseori brutale, cu bătăi multe și reacții primare — ceea ce nu implică numaidecît o reducție psihologică, așa cum s-a afirmat undeva; Fănuș Neagu n-a complicat lucrurile în afara adevărului obiectiv al vieții. Respectul pentru acest adevăr, reflectat în lumina ideologiei marxist-leniniste, constituie unul din elementele esențiale care asigură valoarea volumului Ningea în Bărăgan.

În noile condiții, în viziunea nouă, realist socialistă, înfruntarea prejudecăților e o garanție a fericirii. Acum, dragostea poate triumfa cu adevărat, căci etica noii societăți nu-i meschină. Eroii nu se duc să se piardă în trecut și în legendă. Onică și Vica intră de-abia acum în viață, drumul lor e drumul viitorului. Asupra lui, Fănuș Neagu nu insistă, dar pregătirea e atît de temeinică încît sugerează totul simbolic. Ar fi fost bine dacă autorul ar fi insistat asupra acestei perspective de dezvoltare revoluționară a societății, dacă ar fi stăruit și asupra dimensiunii viitorului din viața eroilor. În acest caz s-ar fi apropiat și mai mult de actualitate. „Noi — scria Gorki — trebuie să cunoaștem și a treia realitate — realitatea viitorului. Sîntem datori să includem neîntîrziat această a treia realitate în esența noastră, trebuie să o reflectăm. Fără aceasta nu vom înțelege ce este metoda realismului socialist".

Dimensiunea aceasta mai clară a viitorului, desprinsă dintr-o actualitate mai subînțeleasă, se face simțită în nuvelele Căruța cu lucerna și Proprietar a nouă parte, unde, din păcate, nu este însă suficient de îmbinată artistic. Eroii acestor nuvele sînt parcă mai șterși, mai „cu-

lăgașul strict al realității, unde atinsese un punct culminant, pe un fundal de satiră folclorică, plină de pitoresc dar care tocmai prin aceste aspecte pitorești și hazlii, în loc să accentueze conflictul real din familia lui Căpălău, îl destinde prin glumele Hăcăilor ce strigă Olelie.

În general, însă, substanța epică e bogată și minuțată cu prisosință. Cititorul nu are senzația penibilă care îl încearcă uneori, la alți scriitori, că autorul toarce actimea din caier de fum. O profundă cunoaștere a vieții și oamenilor se simte pretutindeni. Rareori avem impresia unui episod de prisos. Am semnala în acest sens scena de o inumană cruzime în care Onică și Bus, la tăiatul secului, dau cîini în jujău. Nici chiar umorul spumos și pertinent pe care pregătirea acestei scene îl degajă, nu o justifică.

Prin țesătura epică de care a dat dovadă, prin simțul compoziției și cunoașterea vieții, prin calitățile stilistice din volumul de debut, Fănuș Neagu se înscrie, pe bună dreptate, printre fruntașii tinerei generații de prozatori de la al căror talent viguros sîntem îndreptățiți să așteptăm opere tot mai actuale, mai pătrunse de spirit partinic și mai bine realizate artistic.

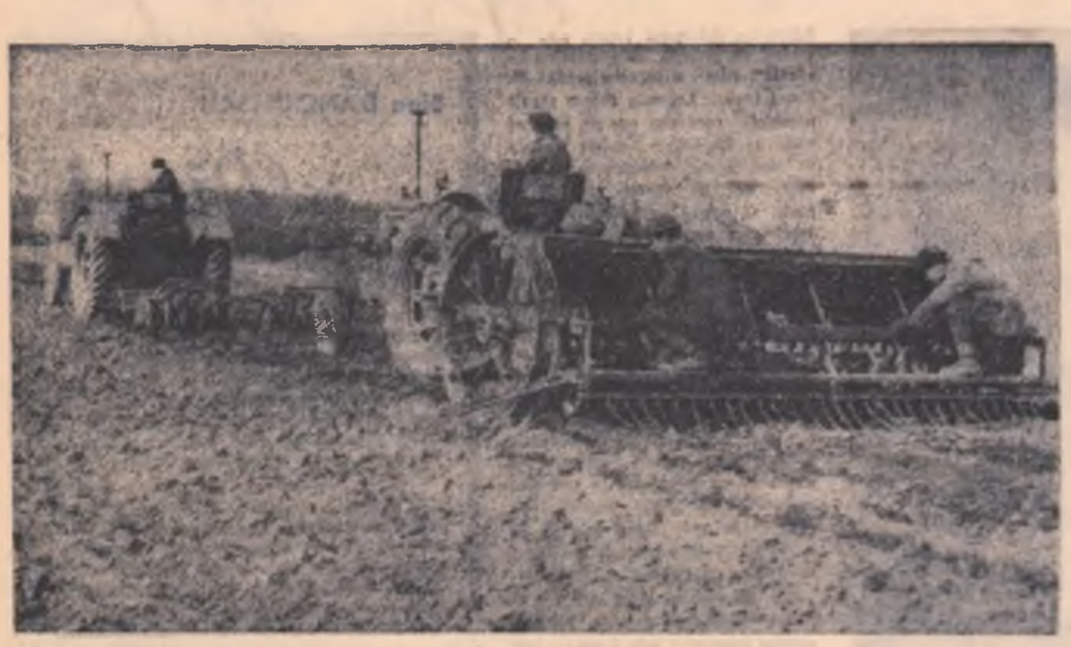

ORIZONTURI

VINTILĂ ORNARU

De la naşterea primei combine româneşti şi până la apariţia lui C.A. 10.824 nu s-au scurs încă patru ani. Această unealtă agricolă de recoltat păioasele, careia nu-i lipseşte decît cuţitul ca din covoarele aurii ale holdelor să poţi obţine direct pîine, vedea lumina zilei la vreo şapte ani de la înfiinţarea întreprinderii, botezată cu tîlc, ori prin simplu hazard, „Uzinele Semănătoarea".

Procesul istoric de industrializare a ţării dicta înfiinţarea unei noi întreprinderi şi această întreprindere lua fiinţă în anii 1949—1950, prin comasarea faimoşilor Fichet, Haug, „Inginer Eugen Lăzărescu", Peter Feld, etc., (toate îngrămădite de-a lungul Cheiului Dîmboviţei, dincolo de Uzina de apă Grozăveşti).

Imediat după semnarea actului ei de naştere, noua întreprindere a început să producă vagonete de mină, transportoare de cărbuni, semănători de porumb cu tracţiune animală, uscătoare de porumb şi incubatoare, şi alte produse industriale de-mai mică importanţă economică. După 1950 construcţiile metalice au cedat locul maşinilor-unelte produse în serie (semănători, secerători, cu tracţiune mecanică ori animală), ca în 1956 să se treacă la fabricarea în şirie a combinei C.A. Odată cu ea, de la Semănătoarea au ieşit combine de recoltat porumb, maşini de recoltat şi transportat siul, culegători de ştiuleţi, combine de însilozat şi tocat nutreţ etc., unelte agricole care au contribuit din plin la transformarea peisajului de pe meleagurile bătrînului Dunăre.

În cabinetul inginerului şef

Cedomir Stupar e un om înalt, cu o faţă rotundă, cu ochi mari şi scînteietori. Nu-a împlinit încă 40 de ani. Acest om dirijează de cîţiva ani producţia uzinelor. Prin mîinile lui au trecut proiectele a zeci şi zeci de agregate, semnătura lui poate fi găsită pe mii şi mii de acte oficiale, acte ce au declanşat sute de procese tehnologice şi au determinat intrarea în producţie a milioane de repere.

Mă aflu în cabinetul inginerului şef de aproape o jumătate de oră şi n-am izbutit să schimb cu el o vorbă, deşi în începere nu sîntem decît noi doi... Inexact. Mai e cineva: interfonul, un „personaj" care ne întrerupe cu timbrul vocii sale baritonale ori de cîte ori încercăm să legăm o fraza.

— „Tovarăşe inginer Stupar... să ni se aducă de urgenţă bobina de la heliografie. Dacă n-o avem într-o oră, heliografiile vor sta."

Inginerul, la rîndul său, comunică: „Atenţiune, atenţiune, bobinajul... într-o jumătate de oră să fie trimisa bobina la heliografie. Altfel heliografiile îşi vor înceta activitatea".

Şi vocea baritonala răspunde de undeva din pereţi:

— „Bobina a plecat spre heliografie"...

Deci, heliografiile nu-şi vor înceta activitatea...

Într-o jumătate de oră, în prezenţa mea, s-au rezolvat şaisprezece probleme de producţie prin interfon.

Interfonul într-o întreprindere modernă, este un personaj de care nu te poţi dispensa nici în ruptul capului. Prin el, cu viteza sunetului, inginerul şef se deplasează în orice colţ al uzinelor şi orice om al uzinelor e prezent oricînd, tot prin el, în cabinetul inginerului şef.

În sfîrşit, interfonul ne da pace şi inginerul şef începe să-mi vorbească de noul plan de dezvoltare a uzinei.

Îl ascult cu atenţie. Am impresia că în faţa mea se află acum nu un om specializat în probleme de construcţie a maşinilor, ci un năstruşnic arhitect, care ştie să înalţe aşezări în spaţiu cu ajutorul cuvintelor, ca un adevărat romancier.

Descrierile inginerului sînt atît de plastice, încît mă şi văd în noua uzină... Între uzina de-acum şi cea pe care mi-o zugrăveşte el n-au trecut decît 360 de zile şi totuşi, totul e de nerecunoscut. De pildă: cîteva hale mai mici s-au topit într-una mai mare, traversată de un covor fermecat (o bandă rulantă) ce-i va darui muncii o nouă ritmicitate.

Vastul program de mecanizare (pe care mi-l descrie inginerul şef) a prins viaţă şi, în faţa ochilor mei, se mişcă podurile rulante, macaralele şi conveerele de milne.

Şi, cum e şi firesc, dezvoltarea uzinei va merge mînă-n mînă cu perfecţionarea tehnologiei. Lupta cu minutul, cu secunda e-n plină desfăşurare şi parcă aud cum timpul scrîşneşte din dinţi, minios că i se smulg drepturile lui inalienabile, cu atîta chibzuită pricepere.

Toate previziunile tehnicienilor — deocamdată notate modest pe pagini de bloc-notesuri — vor deveni fapte şi vor duce la ridicarea productivităţii muncii la înfăptuirea simţului de răspundere faţă de muncă, la supunerea raţională a timpului, la scăderea preţului de cost. Ele sînt incluse în planul de perspectivă de 6 ani şi vor face posibilă executarea, numai în acest an, a unui număr de cinci mii de combine. În afară de alte maşini agricole, aşa după cum prevede tovarăşul Gh. Gheorghiu-Dej în expunerea sa din 3-5 decembrie 1959.

Că va fi aşa e suficient să vizitezi noua turnătorie a „Semănătoarei"! Cine nu ştie cum arată o turnătorie? Fum, praf, pereţi înnegriţi, miros înecăcios de metal topit şi de pucioasă. Totuşi la noua turnătorie lucrurile stau altfel. Hala pare un imens laborator farmaceutic, utilat cu o staţie automată de încărcare a formelor la presiune, cu cîteva cubilouri rotative şi verticale, cu poduri rulante, cu macarale şi conveere mecanice, cu tot ce e de trebuinţă unei turnătorii. Cînd intri în noua hală ai impresia că a fost întoarsă cu capul în jos o străveche prejudecată... Turnătorii pot fi lesne confundaţi cu nişte apiteri.

Am vizitat şi vechea hală. Cînd am ieşit din ea am avut impresia că ies dintr-un muzeu în care a fost instalată o turnătorie [illegible]. Aici fiecare om lucra pe vremuri cît [illegible]. Turnătorii munceau în această hală întunecoasă şi plină pînă sus de fum, întindeau oasele pe un pat [illegible] cocoşită cu pernă înnegriţi. Totul într-o [illegible]. Capetele erau oameni „subţiri", dinaţi [illegible] tic"... Nu puteau suporta contrastele de culori. Pereţii de sub capul muncitorului şi zidurile casei [illegible], să fie negre, ca zidurile negre ale turnătoriei.

În atelier, motoarele tractoarelor sînt verificate şi reparate cu multă grijă.

Fotografia a doua vă înfăţişează căminul muncitorilor de la S.M.T.-Cobadin.

Adînci şi mănoase brazde lasă, în urma lor, tractoarele S.M.T.-ului pe pămînturile colective.

Brigada lui Tudor Bălan

Tudor Bălan e un om de talie potrivită, subţirel, gaten, cu ochi negri şi mici ca de vizetare. Are 36 de ani şi e căsătorit cu o fostă încărcătoare care, acum cîţiva ani, era strungăriţă în portelan la fabrica „Iris" din Cluj. A cunoscut-o într-o staţie balneo-climaterică. S-au plăcut şi s-au luat. Din căsătoria lor au rezultat două feţe. Să le trăiască! Familia Bălan locuieşte pe strada Brezoianu nr. 54—56 la parter, într-unul din blocurile noi ce s-au ridicat de curînd în spatele Palatului.

Tudor Bălan e din Snagov. Au fost şapte copii acasă. De 17 ani munceşte în fabrică. Specialitatea: modelier.

În 1955, de-abia întors din armată, Tudor Bălan a cerut conducerii uzinelor „Semănătoarea" să i se aprobe să înfiinţeze o brigadă de tineret. A primit aprobarea şi brigada a fost fiinţă. Astăzi ea numără 18 membri dintre care „16 productivi", cum zice el, unul „la facultate" (a reuşit în 1959 cu bursier) şi un altul detaşat la omologări.

Prin Protopopescu, (cel de la facultate), Tudor Bălan şi-a văzut împlinit proprul lui vis. A vrut să înveţe carte, dar nu a-a putut... „vremuri grele..." Acum se pregăteşte şi el s-o dea pe a „VIII-a".

Creţu Vasile e încercat la pregătire... Şi asta „o s-o ştiergă la facultate".

Erşov Iorgu şi Vagner Valentin „se pregătesc toţi pentru a VIII-a". Alţi doi tineri sînt la seral într-a X-a. Un altul e tot la seral într-a IX-a.

„A tras Protopopescu cu piciorul şi se duc toţi după el". În brigadă mai sînt şi alţi muncitori care au pregătire. Unii au şcoli medii, alţii liceul seral, alţii calificarea din şcolile profesionale. Numai Tănase Gheorghe „nu are şcoală". Era muncitor necalificat. Tudor Bălan l-a văzut că e băiat bun şi ascultător şi l-a calificat el la locul de muncă. Acum execută lucrări de „înaltă precizie" şi urmează un curs de minim tehnic. Cine ştie? Poate că şi Tănase Gheorghe o să-i calce pe urme lui Protopopescu...

Ce face brigada lui Tudor Bălan? Munceşte, învaţă, face minuni, deşi nici unul din membrii ei nu aduce nici pe departe cu vreun sfînt.

Cam de la jumătatea anului trecut brigada dă bătălia pentru a deveni „brigadă socialistă". De atunci, în ceea ce priveşte producţia, planul e depăşit în medie, în fiecare lună, cu 15% şi nici unul din cei „16 productivi" nu e sub normă.

Într-unul din dulapurile metalice aşezat lîngă perete, în apropierea băncilor unde lucrează brigada, se află un catastif mare cît catastiful lui Moş Gerilă, pe coperta căruia o mînă de caligraf a scris următoarele cuvinte: „Jurnalul brigăzii Vasile Roaită".

Catastiful mi-a căzut şi mie în mîini şi mi-am permis să-l răsfoiesc. Pe prima pagină stau scrise obiectivele pe care brigadă şi le propune să le atingă. Iată-le:

1). Îndeplinirea ritmică a planului. Nici un membru sub normă. Nici un rebut din vina vreunui membru al brigăzii. Economii anuale pe întreaga brigadă de 5.000 de lei..

(Numai de la jumătatea şi pînă la sfîrşitul lui '59 brigada a realizat 6.000 lei economii).

2). Însuşirea unei profesii auxiliare în aşa fel încît toţi membrii brigăzii să poată executa reparaţii curente la maşinile încredinţate.

3). Pînă la sfîrşitul cincinalului (respectiv 31 decembrie 1960) nivelul mediu de calificare pe brigadă să fie cu cel puţin o categorie de încadrare tarifară peste nivelul mediu al ericarzi muncitor din sector.

4). Brigada va realiza anual cel puţin trei inovaţii şi raţionalizări.

(De la jumătate şi pînă la sfîrşitul lui 59, membrii brigăzii au dat [illegible] raţionalizări. [illegible] aplicată raţionalizatorilor [illegible] economisit 41.000 lei).

[illegible] colectivului a sărbătorit [illegible] cunoştinţă [illegible] pe bază de plan. Fiecare [illegible] cu cît [illegible] puţin 300 de [illegible] colective pe [illegible] trimestru al anului 1960 fiecare membru să obţină insigna: „Prieten al cărţii".

6). Vizionarea, în fiecare lună, a cel puţin trei filme şi a unui spectacol de teatru...

Mai departe în filele jurnalului, e urmărită activitatea şi din producţie şi din afara de producţie a fiecărui muncitor din brigadă. Am deschis jurnalul la întîmplare. Am dat de numele lui Vagner Valentin. Din iunie şi pînă în septembrie 1959, el a citit: „Prăpădul" de E. Zola, „Crimă şi pedeapsă" de Dostoievski, „Opere alese" — Creangă, „Mitrea Cocor" de Mihail Sadoveanu şi „Setea" de Titus Popovici, în afară de vreo alte şapte tomuri cu caracter ştiinţific şi profesional.

Tot din jurnal am mai aflat că opt băieţi din brigadă urmează cursurile învăţămîntului de partid, că cinci urmează cursurile de învăţămînt politic U.T.M., că şapte au biblioteci personale înzestrate cu peste 40 de volume, (Erşov Iorgu, 80 de volume, Tănase Gheorghe, 40 de volume, Ionescu Florentin, 100 de volume) şi că în general au toţi peste 70 de ore de muncă voluntară.

Tot din jurnal am mai aflat că soţiile celor din brigadă ies împreună la plimbare cu copiii, cu cărucioarele... că un productiv învaţă să cînte la pian, că un altul e în echipa de teatru a uzinei, că un al treilea joacă în divizia A de hokei pe iarbă şi că un al patrulea e căpitanul echipei de popice din uzină.

Jurnalul e completat la zi cu o sumedenie de alte observaţii de către Cotoşană Grigore, care de la pagină la pagină se dovedeşte a fi nu numai un harnic şi iscusit caligraf, dar şi un sîrguincios observator al seismelor sufleteşti din brigadă.

Poate că Grigore Cotoşană îşi trece în acest jurnal fişele ce-i vor fi de trebuinţă cîndva la redactarea unei... cărţi! În obiectivele pe care le urmăreşte brigada nu se vorbeşte nimic de aşa ceva. Poate că Grigore Cotoşană „caligrafiul" o fi citit în vre-un tratat de literatură că de fapt cărţile se scriu în taină şi se conformă şi el acestui obicei...

Cine ştie?

Viitorul e plin de surprize...

P. S. Cînd am primit spălţul acestui reportaj spre corectare am aflat că toţi membrii brigăzii au cucerit insigna de „prieteni ai cărţii". Vă rog să faceţi cuvenita rectificare.

Neculai TĂUTU

Săvineşti

Maică-mea trudea pe-aici odată,
Parcă-o văd, aceea, aplecată,
Cînd plivea în lanuri şi grădini,
Singerînd prin pietre şi prin spini
Mîinile-i subţiri şi reci de faţă

Singele-i a dat ţărinii vamă,
L-a spălat adeseori din palmă
Şi a pus pătlagină şi sare
Peste răni adînci şi arzătoare...

Dar de mult au mîinile hodină
Prefăcute-n ierburi şi în tină...

Peste cîmpuri am durat uzină,
Fulgără neonul, şi în zare
Urcă fumul alb-ale-i ştergare.

Mie doar, cînd prin ţinutul serii
Îes în cămeşoaie pînzele puzderii
Valuri lungi de pînză ne-ntinată,
Mi se pare, maică a durerii,
Că bătaia albe de lumină
Urma ta e caută în tină,
Să-ţi aline pentru-n'ţia dată
Mîinile subţiri şi reci de faţă...

Ion GHEORGHE

Beton

De mă de ani oraici şi tenaci
gemînd oamenii, pe drumuri tulburate,
şi-şi poartă răbdători, ca melcii pe capaci,
cocheliile caselor — în spate.

Docherii vineţi, prăvăliţi prin porţi,
după cum i-a prins beţia somnului tîrziu,
cruntaţi de silnicia şi afert
ori cu fruntea în balta de rachiu,
atîliţi de secetă-n tavernă,
răsturnaţi pe trepezi crîncene de gară,
cu măciuca pumnului drept pernă
şi zorzoaţiţi ca lemnele afară;

Colanii mei săraci şi certăreţi
în mărunte case galbene, de lut,
după cum au fost rămase de la geţi
care le-au uitat în cimp ori le-au pierdut,
unul peste altul aruncaţi ca sacii
cu viţeii şi cu mieii-abia născuţi,
încălziţi în iesle la suflarea vacii,
înşeliţi cu iarbă, vară, în căruţi; —

Toţi, lăsînd ca melcii din sălaşe,
parcă în migraţie pe noi meleaguri,
toţi visau întoarceri uriaşe
la acele urdinişuri nai. de praguri.

Dar mişcîndu-se pe alte noi orbite
şi urcînd pe altă scară de viaţă,
sufletele lor în veci nemulţumite
caută-nălţimea pururea semeaţă.
Ei topiră munţii în cuptoare reci,
căci trecînd de toate visele acele
toarnă astăzi în tiparele de veci
caselor cu virfuri încărcat de stele.

Cadri de beton se urcă în coloane,
încordat, în salt întins, de leopard,
răsucindu-se în jerbe şi-n coroane
precum fumul energiilor ce ard;

Cercetaţi această izbucnire învoltă,
răsucirea sprintenă şi dură,
ce poiroca azi betonul către bolta
căţărîndu-se pe ritm şi pe măsură,
cercetaţi cum nu se mai terminâ
o cascadă de beton pornită-n sus,
cum pansaiele de seară şi lumina
maiestuos le calcă, dur şi nesupus.

Cercetaţi betonul drept şi fără bolţi
şi ghiciţi-i înţelesurile grele:
parcă trebuie să-i treacă peste colţi
prima navă — alunecînd spre stele.
Şi pe-această scară vînătă şi dură
omul va sări pe crugul altei vieţi
să se plimbe, să se-ntoarcă prin natură
cu aripile întinse-ntre planeţi.

Mecanizatorii

CORNELIU LEU

Mic roman al unei mari distincţii

Capitolul I

Dobrogea. Pămînt aspru, nu prea darnic; trebuie să-i smulgi ceea ce vrei să obţii de la el.

Anul 1948. Vînturile au venit rapezi, usturătoare, dar au venit cu ploaie. Primul an mănos după secetă. Pămîntul Dobrogei arăta frenjuit. Holde mici, fîşii de ogoare pe dealuri cu pămînt cenuşiu. Ici-colea, rareori, din depărtare-n depărtare,

pe pămîntul cît unul moşier, păcăneau vreun tractor „Lanz" sau „Hanomag".

Şi deodată, tractoarele astea au îngheţat pe cîmp cu botu-n vînt. Mecanicii, slugile boierilor, au sărit de pe ele şi au pornit undeva, într-o anume direcţie, sub îndemnul unei înalte chemări. „Lucru fiinţă S.M.T.-urile.

Capitolul II

O cărăuşie părăginită, părăsită. Alături o baracă în care au stat ceva mişcări militare. În faţă, o perdea de salcîmi; după perdea, gara Cobadin, gară mică, ghemuită în mijlocul imensului platon din partea de jos a Dobrogei. Pe deasupra, încep să alerge frecăciile vînturilor de octombrie. Şuieră, fluieră, face să zbîrnîie aiurelile telegrafului vîntului. Deodată, un zvon mai puternic acoperă glasul vîntului. Douăzeci şi două de tractoare negre, strălucitoare, noi, apar din spatele perdelei de salcîmi şi opresc în faţa barăcii. Sînt pe şoile lor şi tractoriştii cunoscuţi prin părţile locului: Cozma Mitran, venit de la Moşneni, de pe moşia unuia Radulescu, Chiriţă Călăraşu, venit de la Ploşeni unde doi chiaburi, proprietarii unui „Lanz" vechi, scoteau cîştig dublu explo-tînd munca lui Călăraşu şi nevoile ţăranilor din sat. Tractoarele se opresc aliniate ca la militărie. Cine oare le conduce pe celelalte?... Sînt băieţii din sat. Habar n-au avut de maşină. I-au învăţat cei cîţiva mai prieepuţi cum să le aducă de la gară pînă aici.

Din baracă apare inginerul şef. Se uită la băieţi. — Ei, rămîneţi la noi?... Avem în grija noastră 11:733 de hectare. Aşa a fost dinţă, ca multe altele, S.M.T. Cobadin.

Capitolul III

„N-ai să pleci acolo că-ţi zdrobesc capul!... Ce, acuma, cînd ai mai crescut şi tu să te am ajutor şi nu numai gură flămîndă, îmi pleci?! Şi unde, la S.M.T... Să dormi pe cîmp, să te-nhăitezi cu toţi ăia plini de ulei?! Nici să te duci..."

Aşa strigau părinţii din sat, care aveau feciori trecuţi de cincisprezece-şaisprezece ani. Dar atracţia maşinii era mai mare. Băieţii înfruntau şi greutăţile începutului şi furia părinţilor şi-n-văţau noua meserie. Apoi, cînd au venit acasă cu primii bani în mînă, părinţii s-au mai muiat. Ehe, explicau ei — şi Niculae Dumitru şi Costică Baiane şi Nuţu I — dacă lucrăm bine, luăm şi mai mult...

Cam atunci a apărut germenele întrecerii.

Capitolul IV

Au devenit cobadineni. Cozma Mitran şi-a întemeiat aici familie, la fel şi Chiriţă Călăraşu. Treaba mergea. Şi era tare multă şi tare încurcată. Ţăranii începuseră să simtă „gustul tractorului". Le ara cît ai zice „peşte"; şi încă ce arătură!... Băieţii de pe tracoare, şi ei simţeau „gustul tractorului", dar altfel: de sus, de pe şa, conducîndu-l. Trebuiau însă învăţaţi, ca să-i poată stăpîni cît mai bine. Aşa a luat fiinţă primul curs de calificare: primăvara şi vara şi toamna munceau, iarna învăţau. „Ca să fii tractorist, trebuie să ai ureche de muzicant, le spunea băieţilor Chiriţă Călăraşu, devenit acum şi profesor. Motorul trebuie să meargă „rotund", vedeţi voi. Dieselele..."

E drept, omul ăsta înalt, blînd, cu mîini mari, nu visase în viaţa lui să ajungă profesor. Dar pentru întărirea staţiunii de maşini şi tractoare a făcut-o şi pe asta!... Îşi dădea seama ce mare lucru e, pentru ţară şi pentru ţărănimea muncitoare, să existe asemenea staţiuni bine utilate, care să poată smulge rod bogat pămîntului care nu întotdeauna e la fel de binevoitor.

Capitolul V

Cozma Mitran a devenit celebru dintr-un capăt într-altul al celor trei străzi care formează Cobadinul. Brigada lui făcea minuni. De pe urma lucrărilor făcute de ei ieşea grîu mare, bogat în boabe. În plus, de la fiii lor, acum tractorişti, ţăranii aflau cum, datorită îndemnului lui Cozma, întreaga staţiune, care trebuia să lucreze cu fiecare tractor 304 hantri, lucrase 322 şi că preţul lucrului unui hantru pe care statul îl fixase la 123 de lei, ei îl scoteau la 121 lei.

Deci, taimă sigură. Şi în S.M.T şi în întreg satul. Oamenii îl întîlneau pe cîmp şi-l mulţumeau. El, cu ochii mari, albaştri, adînci, îl privea înţelegînd mulţumirea: Ehe, măi oamenilor, dacă ar putea băieţii mei să meargă cu tractorul drept, aşa, cît îl zarea, apoi să se-ntoarcă înapoi, şi iar să meargă pînă la capul cîmpiei. Ehe, să vedeţi atunci ce rezultate am scoate!... Oamenii l-au privit înţelegători. De fapt, de multă vreme îl păştea şi pe el gîndul să facă o gospodărie colectivă cu lanuri cît îi zarea.

Capitolul VI

Într-adevăr, nimic nu i-a mai putut opri.

Au trecut ani; două dintre gospodăriile colective al căror pămînt îl lucraseră tractoriştii de la S.M.T. Cobadin sînt azi milionare. În Cobadin belşugul a intrat în fiecare casă.

Părinţii vin acum şi se roagă de şefii de brigadă să le primească băieţii să-i înveţe meseria.

Tractoriştii de la Cobadin sînt vestiţi. Din 1956 aproape încontinuu steagul de fruntaş pe regiune stă la el.

Dacă în 1949 reuşiseră să scoată preţul de cost al unui hantru lucrat, de la 123 lei la 121, în 1958 au ajuns să-l scadă de la 118 lei şi 38 bani la 94 de lei şi 6 bani, iar în 1959 ei şi-au luat angajamentul să-l scadă pînă la 77 de lei şi tot ei şi-au depăşit propriul angajament scăzîndu-l la 71 de lei.

Şi salariile le-au crescut. Dacă în 1951 salariul mediu lunar al unui tractorist era de 303 lei, în 1958 a ajuns la 1017 lei iar în 1959 e şi mai mare.

Velicu Ion, şeful brigăzii a 5-a, de exemplu, a cîştigat în august 1959. 3000 lei. Nici cunoscuţii noştri nu stau mai prejos: Chiriţă Călăraşu încasează pe aceeaşi lună 2324 de lei; iar Cozma Mitran 2640 lei.

Ce fac cu banii? Acesta e subiectul capitolului următor. Aici, un singur lucru mai avem de adăugat: Cînd a luat fiinţă gospodăria, nimic nu i-a mai oprit pe tractoriştii din drumul lor!...

Capitolul VII

În cap cu şeful, cei unsprezece tractorişti din brigada lui Cozma şi-au luat bicicletele şi-au pornit spre sediul staţiunii. Faptul că sînt văzuţi tot timpul împreună nu mai miră pe nimeni. Mitran Cozma l-a învăţat nu numai cum se merge cu tractorul, ci şi cum se merge în viaţă. Banii nu trebuiesc aruncaţi!... Asta o ştiu acum cu toţii pentru că au început de la lucruri mărunte şi încet, încet au prins gustul: întîi o haină, o bicicletă, un aparat de radio, acum au ajuns fiecare să aibă carnetul lui de economii, să se gîndească să-şi cumpere motocicletă, să călătorească în străinătate (Baiane a vizitat Bulgaria, Nuţu II Moscova şi Leningradul) şi chiar să-şi ridice case, cum e cazul cu Dumitru Niculae, Nuţu I şi însuşi Cozma.

Şirul de bicicliştii ajunge la sediul staţiunii. Acolo, se văd venind alţii, din alte direcţii. E o şedinţă de analiză a muncii, înaintea campaniei de recoltat. Oamenii împărtăşesc din experienţa lor. Se vorbeşte despre grija pentru fiecare piesă schimbată pentru fiecare litru de carburant, pentru adîncimea fiecărei brazde.

Nuţu II schimbă priviri cu colegii lui de brigadă, reface o socoteală în minte şi pe un carneţel din faţă, apoi ridică două degete.

— Eu mi-am făcut o socoteală, zice, din toate economiile pe care le-am realizat anul ăsta lucrînd cu grijă, am ajuns la concluzia că în patru zile pot economisi atîta carburant încît a cincea zi să lucrez fără el mai tau nimic de la magazie. Da, da... uitaţi-vă... E exactă?...

E exactă! Oamenii verifică cifrele în comparaţie cu economiile pe care le-au făcut ei ei, şi văd că e posibil. Într-adevăr nu-i un lucru uşor. Dar lor tocmai asta le place: de ani de zile de cînd există S.M.T.-ul s-au învăţat să se la în faţă cu lucruri grele, să rezolve probleme mari.

Şi tractoriştii acestei staţiuni fruntaşe lansează chemarea lui Nuţu II, în întreaga ţară!

Capitolul VIII

Pe frontispiciul intrării în parcul larg de tractoare al S.M.T.-ului din Cobadin a fost aşezată macheta unei decoraţii E Ordinul Muncii clasa I-a care l-a fost acordat cu prilejul celei de-a 15-a aniversări a eliberării patriei noastre

Cînd ies din staţiune, tractoriştii privesc c-un zîmbet fericit macheta înaltei distincţii ce le-a fost acordată.

Apoi, pornesc peste ogoarele negre pe care ei le-au îmblînzit, le-au tăiat darnice, le-au pus bogăţie la picioarele ţăranilor. E drept, Dobrogea are oîmîntul aspru, nu prea darnic, dar, în faţa voinţei unor oameni atît de hotărîţi, asta nu mai contează.

PETRE SURUPĂCEANU

Ciuluvică

Ciuluvică întrebă într-o doară unde-i sînt opincile și nevasta-sa îi răspunse, fără să dea importanță celor ce spunea, că a venit Ștefan, învățătorul cel nou, i le-a cerut și el i le-a dat. Ciuluvică făcu dintr-odată niște ochi de broască și rămase nemișcat. Dacă i-ar fi spus cineva că al lui cuiare merge de vreo trei zile cu capul în jos n-ar fi fost atît de mirat ca acum.

— Tu glumești, zise Ciuluvică după o vreme.

Avea în glas ceva rugător. Nădăjduia, poate, că ceea ce îi spusese femeia nu-i decît o glumă nevinovată, menită să-l facă să rîdă.

— Nu glumesc, răspunse femeia. I le-am dat.

Ciuluvică se lăsă moale într-un scaun și nu mai putu spune decît „M-ai procopsit" rostit cu un fel de înspăimîntare. Nu mai era nimic de făcut. Se va întîmpla ceea ce Ion Ciuluvică dorise din inimă să nu se întîmple.

— Te duci numai decît și aduci opincile înapoi! hotărî el tăios.

— Mă duc, răspunse femeia, mulțumită că supărarea omului ei nu luase alte forme și pieri ca fumul.

De opincile astea ale lui Ciuluvică se lega o întîmplare, de altminteri o întîmplare scurtă, dintre aceleа care pot fi povestite cît ai fuma o țigară: cu vreo două sau trei săptămîni în urmă, Ciuluvică îl întîlnise pe învățătorul Ștefan. De la el aflase că în sat va fi deschisă o expoziție.

— Ce fel de expoziție? — se interesa Ciuluvică.

— O expoziție ca toate expozițiile. O expoziție care să arate viața din trecut și de astăzi a satului Plopu. Și-o să fie nevoie și de opincile dumitale.

— Să vă dau opincile? se mirase Ciuluvică. Pentru ce să vi le dau tocmai eu? Ce rost ar avea opincile mele la expoziție?

— Păi au ele un rost, că de florile mărului nu ți le cer eu. Se spune că e cea de pe urmă pereche de opinci pe care ai purtat-o în viața dumitale, fiindcă de cînd to-ai înscris în gospodăria colectivă ai început să te îndulești, nu mai porți opinci. Ți-ai cumpărat bocanci. Și apoi, cică o dată, la horă, mai singurul om care purtai opinci și ultimul care mai rămăsesei neînscris în gospodărie.

— Cine îi-a spus toate astea? întrebase Ciuluvică (avea el o bănuială dar nu era sigur). Cine îi-a spus nă rog frumos?

— Buzeșa! veni simplu răspunsul.

Aha, vaszăzică Buzeșa îi spusese. Așa era și bănuiala lui Ciuluvică. Nici nu se putea să-i spună altcineva decît Buzeșa. El este acela care tot se ține de ciza lui Ciuluvică. Ciuluvică întrerupse dintr-odată discuția și plecase.

Într-adevăr, Ciuluvică trecuse cîndva printr-un moment greu. Era horă la sat. Venise și el să joace, ca oricare. Abia după ce s-a prins în horă și-a dat seama că în afară de el nu mai e nimeni încălțat în opinci. Ceilalți purtau bocanci sau pantofi. Ilie Buzeșa, de pildă, avea niște pantofi, pe care trebuia să-i fi cumpărat de pe Craiova, dacă nu chiar de la București. Careva îi călcat pe Ciuluvică pe picior. A fost o întîmplare. O simplă întîmplare. Ciuluvică s-a supărat însă, și a început să facă scandal pentru greșala făcută de unul dintre oameni, nu se știe cine anume. S-a adunat lumea în jurul lui. Din mulțime și-a făcut apariția Ilie Buzeșa. Se apropie de Ciuluvică. Vrea cu pas domol ca și cînd ar fi vrut să se înfrățească cu Ciuluvică. Se făcuse o liniște adîncă. Fiecare aștepta să audă ce-i va spune Buzeșa lui Ciuluvică. Nu o dată Buzeșa trecuse pe la Ciuluvică și-l spusese să lase încălțămintea de calic de care Ciuluvică era stăpînit și să vină în gospodăria colectivă, să fie și el în rînd cu lumea. Dar degeaba. Orice încercare a lui Buzeșa lăsase cadarîcă. „Să vezi că Buzeșa face rușină de lămurire cu Ion Ciuluvică", — se auzeau șoaptele unora.

— Ai venit și tu la horă, Ciuluvică? — a întrebat Buzeșa.

— Am venit! N-am voie să vin și eu la horă? Sau hora este a ta? Eu cred că am voie să vin la horă.

— Ai, sigur că ai! — vorbise Buzeșa păstrînd același ton. Ai voie să vii la horă. Dar du-te și ia-ți bocanci. Cum ai la horă în opinci? Du-te și ia-ți bocancii ăia pe care i-ai cumpărat ieri.

Ciuluvică a simțit umezeala vinei curvilinie a lui Buzeșa. Buzeșa vorbise despre niște bocanci pe care Ciuluvică „i-a cumpărat ieri", adică după un lucru care nu se întîmplase... Ciuluvică nu cumpărase nici un fel de bocanci. Singurii bocanci pe care-i avea erau niște bocanci vechi, cărora, cu ghetruri înnoite și cu tălpile cîrpite de stîlnari, cumpărați de mult de la un precupeț, cînd Ciuluvică făcea armata. Erau niște bocanci urîți pe care nici întîmplare de dracu nu-i cînd îi luase, luîă de ce se îndoiseră Ciuluvică atunci cînd Buzeșa îi dă misiva aceea pentru a se încălța cu bocancii „cumpărați ieri". Ciuluvică n-a mai spus nici un cuvînt, numai că a depus aceștia. Și-a făcut loc printre oameni, mișcînd cu mare greutate coatele spre a-și ieși drumul. Semăna cu o pasăre de baltă care abia învață să înoate. Mai prin stînga lui, mai prin dreapta lui, mai prin spatele lui, oamenii se veseleau. Numai ce-l auzeai pe cîte unul:

— Vă mai amintiți de opincile lui Ciuluvică? Iar vrea să însemne:

— Vă mai amintiți de vremea cînd tot satul se înscrisese în gospodăria colectivă, iar Ciuluvică rămăsese pe dinafară? Sau se speriase...

— Măi, al lui cutare, tu ai o vorbă... Ce-ți pasă ție de opincile lui Ciuluvică?

A venit și el în sat cu învățător nou, cărui oamenii i-au spus „omul Ștefan". Învățul Ștefan la venit idee să facă o mică expoziție. De la Luță Tudoran luase o mulțime de cărți boierul scriese cîndva datoriile pe care Luță avea să i le plătească. De la Dumitru Anghel luase doi sfinți, printr-un târg ce vare să înțeleagă și el împărțirea mogîldeață. Adunase multe lucruri, iar printre acestea voia să se numere ergheul și oblînca dintre porcelele de opinci care se purtaseră în satul Plopu, opincile lui Ion Ciuluvică. Dar Ciuluvică nu i le dădea. Cum să-i spună că le-a dat dracu? Sau pe la vecini? Ce să zică lumea? Ce să zică Ștefan? El știe cum stă treaba, știe de ce-a cerut opincile lui Ciuluvică. Ce-i mai rămînea de făcut? Să-i spună că le-a dat dracu? Ce-ar zice

Alecsandri, Odobescu și A. Toma

în colecția „Biblioteca școlarului"

Prof. Fănică N. Gheorghe
Școala medie „Mihai Viteazul" București

Problema prezentării literaturii noastre în ediții destinate școlarilor nu este nouă. Ea preocupă de mai mulți ani de zile factorii de răspundere în acest sens — Ministerul Învățămîntului și Culturii, editurile, școala, scriitorii, profesorii. Preocuparea aceasta este justificată, pentru că, dacă rămîne mereu vie problema raporturilor dintre carte și masele de cititori în genere, cu atît mai vie și mai continuă trebuie să stea în centrul atenției factorilor de cultură problema raporturilor dintre literatură și cea mai gingașe categorie de cititori — școlarii, tinerețul.

Pe cît se știe, profesorul de literatură este acela care caută să jalonеze și să ușureze astfel, cu pricoperea și experiența sa, calea elevilor spre pătrunderea unei opere literare. Profesorul de literatură este primul ajutor al elevului în înțelegerea unui text literar.

La îndemîna elevului trebuie, însă, să stea, în orice chip, opera literară respectivă. În munca sa cu elevii profesorul se sprijină nu numai pe pasiunea sa de lector, de pedagog, dar și direct pe opera scriitorului care trebuie să stea în fața elevului într-o ediție accesibilă, într-o formă care trebuie să-i apropie de ea și în același timp să-i ușureze înțelegerea. Căci la un moment dat, sau în anumite situații, ajutorul profesorului poate să lipsească elevilor — cum ar fi cazul celor de la secțiile fără frecvență — și atunci, mai ales atunci, ei trebuie să găsească într-o ediție potrivită tot ce le trebuie: și textul operelor reprezentative și elementele care să-i ajute la înțelegerea sau la interpretarea acestor texte.

În acest sens, Editura Tineretului s-a trudit în ultimii ani să găsească cele mai potrivite prezentări ale scriitorilor și operelor literare necesare procesului de învățămînt. Biblioteca școlarului dovedește pe deplin preocuparea editurii de a rezolva cît mai mulțumitor această problemă.

Din cele 17 titluri apărute pînă acum în cadrul nouăi profil al colecției, cercetînd cu deosebire volumele V. Alecsandri, Al. I. Odobescu și A. Toma, ne-am îngăduit unele aprecieri pozitive, dar și unele rezerve. În primul rînd, socotim că fragmentele incluse sînt destul de bine alese, în conformitate cu programele analitice și cu nevoile de lectură ale elevilor. Nu lipsesc din aceste volume nici operele care constituiesc lectura „obligatorie", nici cele prevăzute pentru lectura „facultativă", iar pe lîngă acestea ele mai aduc în atenția elevului o seamă întreagă de alte opere sau fragmente din opera acestor scriitori, atît de necesare formării unei impresii de ansamblu asupra scriitorilor respectivi. Căci, dacă ar fi să reducem lectura elevilor numai la ceea ce prevede programa de învățămînt, ar însemna să simplificăm și să sărăcim mult formația culturală a tineretului și să-i îngreunăm posibilitatea de a citi cît mai mult în timpul său disponibil de dincolo de orele de curs. Ori, tocmai această nevoie a elevilor tinde să o împlinească colecția Biblioteca școlarului, *care, alături de colecția* Biblioteca pentru toți, *tinerită de E.S.P.L.A., constituie pentru ei un prețios auxiliar. Asta nu înseamnă, însă, totul pentru elev. Nu înseamnă că el nu poate folosi și alte ediții mai cuprinzătoare, mai pretențioase, ale operei acestor scriitori. Ba, dimpotrivă, cu atît mai bine — actul de cultură se săvîrșește mai întregit, mai susținut.*

Așadar, volumele tipărite de Editura tineretului în colecția Biblioteca școlarului *pun la îndemîna elevilor un material destul de bogat. Volumul V. Alecsandri:* Poezii, *reprezintă o culegere întocmită pe baza ediției Vasile Alecsandri — Poezii, în două volume, îngrijită de G. C. Nicolescu, C. Căplescu, G. Rădulescu, apărută în colecția* Biblioteca pentru toți *în 1958. Se găsesc aici cele mai alese poezii din ciclurile* Doine, Lăcrămioare, Suvenire, Mărgăritarele, Pastelurі, Varia, Legende, Ostașii noștri, *apoi cîteva poezii din periodice și din postumele poetului.*

Am fi socotit însă necesar să nu lipsească din această culegere nici cîteva poezii din ciclul Poezii poporale, *publicate în 1852 de Vasile Alecsandri, care strînge laolaltă floarea cîntecelor bătrînești (*Miorița, Toma Alimoș, Mihu Copilul, Dolca, *și altele). Deși sînt valori artistice ale poporului, aceste poezii, balade sau cîntece, aduc la lumină și un aspect al activității creatoarea a lui Vasile Alecsandri. Se știe că poetul nu le-a publicat așa cum le-a auzit și cum le-a cules din gura poporului, ci a fost preocupat să pună cît mai meșteșugit în valoare lumea lor de frumusețe nebănuite, „îndreptîndu-le" pe alocurea, dîndu-le „mlădiere", sau cum spune academicianul Perpessicius: „...cu simțul său de frumos, de măsură și de armonie, V. Alecsandri a netezit asperitățile, a desăvîrșit conturul, a șlefuit cărbunele nefosforos într-un diamant cu multe și scînteietoare fețe, impunîndu-i admirației unanime" citat pe care, de altfel, ni-l oferă și prefața ediției.*

Cît privește prefața volumului, ea nu este semnată de nimeni; tot așa stau lucrurile și cu prefețele volumelor Odobescu și A. Toma. După părerea noastră procedeul prefețelor anonime este contraindicat, întrucît într-o prefață se fac afirmații, se exprimă puncte de vedere, se interpretează sau se analizează opera scriitorului, se trag concluzii și de aceea ar fi pe deplin necesar să se știe cine face aceste considerațiuni, cine este autorul acestor interpretări sau concluzii și aceasta, la urma urmei, în numele unui elementar simț de răspundere.

N-am vrea să considerăm, totuși, că prefața la volumul Poezii *de V. Alecsandri nu este, în genere, ilustrativă — cu observația că partea privitoare la viața poetului este puțin hagiografică, prea sumară și nu urmează o cale metodică. Tot cu oarecare grabă este prezentată și poezia, prezentare care dovedește chiar unele tendințe de superficialitate. Considerațiile despre dramaturgie și proză, tot în prefața acestui volum (care cuprinde numai poezia) socotim că și-ar fi avut locul în fruntea volumelor respective (de teatru și de proză) care nădăjduim că vor apare într-un viitor apropiat. Același procedeu se folosește și în ediția lui Al. I. Odobescu, tipărit în două volume — primul, intitulat* Pseudokinigetikos, *având prefața care privește întreaga operă a scriitorului, iar volumul următor intitulat* Mihnea Vodă cel rău, *care cuprinde* Scenele istorice *și pagini alese din* Articole și Studii, *nu este însoțit de nici un fel de considerații asupra acestor opere. Ori, aceste volume nu au continuitate (ca volumele unui roman, bunăoară) și pentru elevi ar fi mai util ca prefața să fie legată de textele din volumul respectiv.*

Cît privește volumul Cîntul vieții *de A. Toma, el cuprinde, de asemenea, poeziile cele mai reprezentative din cele două cicluri ale poetului (*Cîntul vieții, *1894—1940 și* Flăcări pe culmi, *1941—1952), înfățișate și ele cronologic. Volumul este întregit ca ediție poezii din* Cronica momentului, *apărute în foi volante sau în presa ilegală și postumul* Cîntec tovărășesc.

Te desprinzi cu adevărat de acest volum cu o idee de ansamblu asupra operei poetului. Autorul prefeței însă — tot necunoscut — nu stabilește destul de clar conexiunea dintre poet și epoca sa, adică legătura dintre viața scriitorului și ambianța socială, politică și culturală a vremii sale, nu-l fixează prea bine locul în cadrul fenomenului literar al epocii. Uneori se fac chiar unele aprecieri grăbite (de exemplu se afirmă că poetul A. Toma debutează într-un moment cînd „în cîmpul literelor românești" se putea vorbi de „începuturile unei serioase crize" — ori, se știe că tocmai în acea perioadă Coșbuc, Bîrlad, Caragiale erau încă în plină maturitate creatoare). Apoi A. Toma este unul din precursorii realismului socialist în literatura noastră, încă din perioada dintre cele două războaie mondiale, și aportul său la dezvoltarea literaturii noastre în această etapă și mai ales după 23 August 1944, este deosebit de valoros. Prefața este stîngace în prezentarea acestui aspect. Tot așa de puțin clară este prefața și atunci cînd prezintă, în cadrul analizei unor poezii, legătura dintre conținutul lor de idei și sentimente și mijloacele artistice de care se folosește poetul pentru a le exprima, ducînd analiza uneori la un simplu inventar tematico-ideologic. Această carență o vădesc și prefețele la Poeziile lui V. Alecsandri și, într-o oarecare măsură, prefața volumelor Al. I. Odobescu. Nu se subliniază îndeajuns valoarea de adevărat maestru al limbii noastre literare a lui Odobescu, așa cum a fost apreciat la vremea lui de marele nostru Eminescu, fascinat de acel tot armonios pe care îl reprezintă îndeosebi Pseudokinigetikos. *Această deficiență ridică [illegible] în înțelegerea fenomenului [illegible] care însoțește textele ar putea fi mai bogat și mai susținut. Astfel, socotind că sugestiile noastre pot fi utile Editurii tineretului, așteptăm pe viitor ediții din ce în ce mai bune, atît în prezentarea clasicilor, dar mai ales în prezentarea scriitorilor noștri din perioada dintre cele două războaie mondiale, precum și a celor de după 23 August 1944, de care școala are atîta nevoie.*

„DACIA LITERARA"

120 ani de la apariția revistei

În ziua de 27 martie 1840, în numărul 27 al Curierului românesc, Ion Eliade Rădulescu salută în cuvinte calde apariția unei noi publicații: „Primind nr. 1 și 2 al acestei foi (Dacia literară — n.n.) ce se publică în loc sub redacția D. Căpitanului M. Kogălniceanu, ne putem deci a ne bucura dimpreună cu toată națiia despre dobîndirea unui asemenea foi literare".

Într-adevăr, Dacia literară, prin programul și activitatea sa și mai ales prin orientarea sănătoasă, realistă, pe care a imprimat-o dezvoltării literaturii și presei literare românești, constituie un moment de cotitură în istoria culturii noastre, o nobilă mențiune pe care poporul o primește cu toată recunoștința.

Însuflețiți de spiritul înaintat, democratic al marelui patriot Mihail Kogălniceanu, revista își propune încă de la primul număr, prin celebra „Introducție, să urmeze „drumul bătut" de înaintașii săi, I. Gh. Rădulescu, Gh. Asachi și Gh. Barițiu, în domeniul presei. „Îndeletnicindu-se de curățirea și îngrijirea lor", de experiența pe care o dobîndise în difuzarea literaturii în limba română Curierul românesc, Albina românească și Foaia pentru minte, inimă și literatură a lui Barițiu, ca și suplimentele lor literare, intenția revistei era însă de a abandona cronicarului elemente de „știri diverse" iar pe de altă parte, de a combate „cîrtoția locală", regionalismul pe care, mai mult sau mai puțin, îl aveau toate cele trei publicații existente.

Meritul cel mai mare al revistei și al colaboratorilor săi îl constituie chemarea poetică adresată tuturor scriitorilor din provinciile locuite de români de a cultiva o literatură originală, patriotică prin conținutul său, precum și înființarea rapidă organizată împotriva traducerilor „care omoară în noi duhul național", „manie odioitoare a gustului original".

Literaturii de împrumut, „traducțiilor", localizărilor și imitațiilor din literatura străină, Kogălniceanu le opune inspirația din „istoria noastră" care „are destule fapte eroice, frumoasele noastre țări sînt destul de mari, obiceiurile noastre sînt destul de pitorești și poetice, pentru ca să putem găsi și la noi subjecturi de scris, fără să avem pentru aceasta nevoie să ne împrumutăm de la alte nații".

Problema aceasta, a creării unei literaturi axate pe realitățile sociale și politice ale țării noastre, o mai dezbătuse Kogălniceanu, în 1838 în Alăuta românească pg. 23, unde la coloana recenziilor avertiza cititorii că se va ocupa numai de cărțile „în limba română, cu scop românesc", „atingătoare de țara și națiia noastră", „fiindcă numai cînd vom cunoaște destul istoria, obiceiurile, așezămînturile patriei, atunoea vom păși să învățăm și starea altor țări. Pentru acuma să cunoaștem mai înainte de toate pe noi înșine". Era oare prin aceasta Kogălniceanu refractar ideii de civilizație, necesității circulației valorilor, așa cum au încercat să acrediteze junimiștii și mai ales semănătoriștii?

Nicidecum. În studiul său „D. A. Demidoff în Banat, Valahia și Moldova", tocmai parcă spre a înlătura interpretările tendențioase, va arăta în introducere că „scrierile însă care vorbesc de noi, de istoria noastră, deși compuse în alte limbi, se cuvin cu dreptate Daciei literare"... „Pentru acum vom da cîteva fragmente din călătoria d. A. Demidoff. În alt număr, vom publica ore Tunsul sau Tundza ce ni s-a trimis de către d. A. Donici, traducătorul Țiganilor lui Puşkin".

Relund problema aproape două decenii mai tîrziu, în 1858, Kogălniceanu va insista asupra acelei idei arătînd că literatura românească trebuie să se adape la izvoarele naționalității, adică la istoria, moravurile și obiceiurile țării noastre. „Însă precum în politică nu sîntem pentru utopii, așa și în literatură nu sîntem nici pentru pedantism, nici pentru șarlatanism; sîntem pentru adevăratul progres. Urîm confuziile babilonice, urîm ignoranțele și mediocritatea ascunse sub cuvinte răsunătoare, dar seci de simț. Socotim că ne trebuie o literatură originală, nobilă, națională, însușită de a ne forma mintea și inima, o literatură de care să ne putem făli și înaintea străinilor". (Introducție la Steaua Dunării).

Principiile susținute de Kogălniceanu nu erau ale unui naționalist, ale unui șovin, cum au încercat să le interpreteze unii istorici literari burghezi, ci ale unui patriot, ale unui om luminat.

Nu poate fi considerat un naționalist scriitorul care în prefața Letopisețelor, ed. I, XXXIII, 1843, spunea cu demnitate și foarte multă luciditate: „În mine veți găsi un Romîn însă niciodată pînă acolo, ca să contribuiez la sporirea Romanomaniei, adică mania de a ne numi Romani, o patimă care domnește astăzi în Transilvania și la unii din scriitorii din Valahia iar în altă parte, insistînd asupra necesității imperioase a dezvoltării culturii naționale, este de acord că „civilizația nu izgonește nici decum ideile și moravurile naționale, ci numai le îmbunătățește spre binele nației în particular și a omenirii în general".

Realitatea este că Mihail Kogălniceanu inițiia în paginile Daciei literare lupta împotriva cosmopolitismului, împotriva boierimii decăzute, străină de idealurile naționale, refractară ideilor progresiste. În mai sus citatul studiu publicat în Dacia literară, Kogălniceanu înfierează cu vehemență marea boierime retrogradă, care printr-unul din reprezentanții ei „a zis odată într-o adunare strălucită: „Cînd aș ști că în trupul meu este o singură picătură de sînge romîn, mi-aș tăia brațul ca să scap de dînsa!!!" Kogălniceanu înțelegea că „Geniul se află în toate națiile și în tot pămîntul; are trebuință numai de slobozenie, ocrotire și prilejuri ca să se arate".

O altă latură pozitivă a activității Daciei literare o constituie stabilirea de către Mihail Kogălniceanu, în paginile sale, a fundamentelor criticii literare obiective. Kogălniceanu spunea că în Dacia literară „se va critica cartea, iar nu persoana. Vrăjmași a arbitrariului, nu vom fi arbitrari în judecățile noastre".

Necesitatea introducerii criticii literare și artistice ca mijloc eficace de selectare a valorilor o teoretizează Mihail Kogălniceanu tot în paginile Daciei literare, unde dă una dintre primele definiții cunoscute în literatura noastră, privind acest gen, remarcîndu-i utilitatea și dreptul de „încetățenire în literatură".

Misiunea criticii o mai subliniia scriitorul în 1858 în Steaua Dunării cînd, privind retrospectiv situația din jurul anului 1840, reamintea că trebuia combătută „Pacotila de versuri fără poezie, de romane traduse și de tratate anabaptisto-lingvistice" și încurajate scrierile care dovedeau că „literatura este duhul unei națiî".

Cu toată viața sa scurtă, revista a avut un rol de seamă în crearea unei literaturi originale, militante, îndrumînd-o pe un făgaș sănătos realist. Pe de altă parte, prin atitudinea înaintată critică a colaboratorilor săi, revista contribuie la răspîndirea ideilor premergătoare revoluției de la 1848.

Multe dintre principiile Daciei literare, cum ar fi orientarea spre folclor, inspirația din istoria poporului, cîntarea frumuseților țării și a aspirației spre libertate a maselor populare, au avut o înrîurire puternică asupra marilor noștri scriitori clasici: Eminescu, Caragiale, Creangă, Alecsandri, Hasdeu, Odobescu, Delavrancea etc.

Eliberarea socială a omului, înnobilarea lui spirituală, lichidarea analfabetismului, dărîmarea oligarhiei trădătoare, cosmopolite, împotriva căreia se ridică Mihail Kogălniceanu, nu puteau fi realizate, însă, decît de o orînduire în care puterea să fie în mîinile poporului.

Al. Hanță

Limba și literatura română în școală

Două imagini ale satului în Amintiri din copilărie

Dan Grigorescu

Cînd I. Creangă scria în Amintiri din copilărie, la început, că Humulești-ul era „sat vechiu răzășesc" nu însemna că avea și dreptate. Nu însă pentru faptul că mai încolo îi dă pe humulești „răzeși fără pămînturi". Dar întrebarea se pune numaidecît. Deposedați de pămînturi, de cine anume? Nicăieri în Amintiri nu se descriu scene de acest fel și boierimea nu e nici măcar pomenită. Cînd povestește despre Humulești, un critic putea vorbi, în această privință, chiar de „limite" în viziunea realistă a lui Creangă asupra satului. Nimic mai fals. Și totuși ce fel de răzeși vor fi fost humuleștenii povestitorului, deoarece ce ei — măcar o parte — fug de pește munți de frica „papistășiei" — adică a prigonirilor religioase. Catagrafia anului 1820 dă, în legătură cu locuitorii satului Humulești, informații prețioase: „**sînt pe moșia mînăstirii Neamț, loc de cîmp, chivernisesc loc munca cu mîinile; se hrănescu și pe alte moșii străine neavînd loc cu îndestulare; starea lor proastă**". Mînăstirea Neamțului, pomenită încă în intîile documente care ni s-au păstrat, stăpînea pămînturile din jur, cu cîteva veacuri înainte ca fugarii de peste munți să se fi așezat aici. Însă prigonirile religioase din Transilvania, care au determinat aste întregi să-și ia avutul și să treacă munții, au constituit, pentru mînăstirile moldovene și muntene, o adevărată binecuvîntare. Căci ele, apărînd ortodoxismul și îngăduindu-le fugarilor să se așeze pe pămînturile mînăstirilor, urmareau, de fapt, să acapareze mînă lucrătoare de lucru. Multe fețe bisericești, îndeosebi călugărițe, aparțineau boierimii și e de la sine înțeles că nu puteau avea aplecare spre muncă. Este atît de adevărat acest lucru încît cer domnilor să le întărească prin hrisov stăpînirea asupra băjenarilor, astfel ca aceștia, în caz de nemulțumire, să nu mai poată părăsi pămîntul mînăstirii. Monahia Agafia Balș, de pildă, obținuse un asemenea hrisov pentru Petrea Ciubotariu. Acesta nu e altul decît bunicul povestitorului.

Este știut că răzeșii au fost oameni cu mare dragoste pentru „ocinile" lor, pentru care aveau vechi documente, întărite de cancelariile domnești. Însă eroii din Amintiri nici nu au cunoștință de așa ceva, iar Ștefan Ciubotariu, tatăl povestitorului, stăpîn încă pe o fîșie de pămînt în afara satului, lasă țiganii să o lucreze. Nicăieri în Amintiri nu se dau scene cu încălcări de hotar, cu judecăți, etc., fapte de viață care constituie materia celor mai multe opere cu temă țărănească din literatura noastră. În această privință am putea vorbi chiar de o anume „indiferență" a eroilor din Amintiri.

Însă humuleștenii „răzeși fără pămînturi" aveau sub ochi latifundiile mînăstirii, la a căror înfățișare aceștia nici nu se gîndeau. Critica a vorbit mult de ireligiozitatea eroilor din Amintiri și nu numai din această operă a lui Creangă, dar ea nu se explică numai prin corupția clerului. Același cler — și faptul acesta este și mai important — stăpînea și pămîntul la care humuleștenii puteau rîvni, ca unii ce erau foarte strîmtorați. Tatăl povestitorului făcea reflecția: „că-ți intră biserica în casă de departe ce-i". Să observăm că în Amintiri țăranii sînt ireligioși, fiind cu oarecare respect față de biserică numai unele eroine. Bărbații se arată a fi ajuns mai repede la înțelegerea adevăratelor raporturi dintre sat și biserică. Aceasta, prin latifundiile pe care le stăpînea, juca rolul moșierului.

Faptul că mînăstirea nu a acceptat să lărgească dreptul țăranilor asupra pămîntului, a avut consecințe extrem de importante, care constau în modificarea modului de viață al humuleștenilor. Se explică de ce pe eroii din Amintiri, chiar țărani, îi caracterizează o anume conduită. Documentul din 1820 ne informează, cum am văzut, că humuleștenii la acea dată nevoind „loc cu îndestulare", plecau să se hrănească „pe alte moșii străine". Nicăieri în Amintiri nu se face o asemenea mențiune. Știm cîteva decenii mai tîrziu și humuleștenii nimeriră o altă cale „să se hrănească". Anume ei practică meseriile, admirabil descrise de I. Creangă. Asupra acestui lucru nu e de stăruit. Nu încape însă discuție că Humulești-ul este zugrăvit în unul din manualele de relativă prosperitate, poate singurul. Oricum în industria casnică sînt ocupați deopotrivă și bărbații, care torc în rînd cu femeile.

Meseriile asupra cărora critica a stăruit îndeajuns nu trebuie doar inventariate, cum adesea se face. Important e să vedem ca participarea lor, în condițiile arătate, este o consecință nemijlocită a stimulării țărănimii. Cu alte cuvinte humuleștenii se îndeletnicesc cu ele nu de bună voie, ci de nevoie. Biserica își are și în asta partea sa. Ireligiozitatea eroilor se explică o dată mai mult.

Școala se arată a fi, ca și meseriile, o cale de salvare. Asupra ei, ca și asupra pămîntului, a pus, însă, stăpînire biserica, prefăcînd-o într-un privilegiu al ei. Dragostea de învățătură a unor eroi nu mai poate fi privită ca dezinteresată, așa cum este adesea interpretată. Oșlobanu, popa, își împinge fiul să învețe, pentru a se menține în rîndul clerului, căruia i se plătea, cum spune unul din eroi, pînă și „dințărițul". Ștefan a Petrei, în schimb, om cu mulți copii, se zbătea ca Ionică să învețe carte, crezînd că așa își pulea găsi un rost în viață. Poate că Ștefan a Petrei prevedea și ruinarea meseriilor și Ionică trecut prin școală ar fi putut veni în ajutorul celor de acasă. Cuvintele lui Ștefan a Petrei, spuse în clipa cînd își privea băiatul la Socola, sînt, din acest punct de vedere, semnificative. „Dar fiind el cel mai mare, norocul său; trebuie să căutăm a-l zburătăci, căci nu se știu zilele omului! Și poate vreodată să fie și el sprijin pentru ișliinaiți".

Dacă humuleștenii se salvară de la completa sărăcire, măcar pentru un timp, prin practicarea meseriilor dar cu resentimentul ruinării acelor meserii, se îndreptau spre școală, imaginea Broștenilor e cu totul alta. Denivelările decurg și din situarea geografică, satul fiind unul de munte. Mult mai important este însă faptul că țăranii nu se arată a fi găsit o ieșire din sărăcie, fie și numai temporară. Casa Irinucăi era „o cocioabă veche de birne, cu terestile cît palma, acoperită cu scînduri, îngrădită cu răzlogi de brad". Puținele date care se dau în legătură cu locuitorii Broșenilor, contrastează puternic cu imaginea ce ne-o formăm despre Humulești. Cum se știe, bărbatul Irinucăi și fata lucrau în munte la făcut cherestea. Comentariul povestitorului se cuvine însă reținut: „...doi oameni cu doi boi la vreme de iarnă, abia își puteau scoate mămăliga. Ba la multi se întîmpla de veneau simbătă noaptea cîte cu un picior frînt sau cu boii stîlciți și aceasta le era cîștig pe deasupra". Este de la sine înțeles că, fără vite, țăranii intrau ca pălmași. Aveni aici toate elementele pentru ultimul stadiu dinaintea sărăcirii complete a țărănimii.

Se va fi gîndit povestitorul la toate acestea? Fără îndoială că da. Căci narînd în penultimul deceniu al veacului trecut, întîmplări petrecute înainte de 1856, cînd scria despre starea „înfloritoare" a humuleștenilor, Creangă avea dinainte și imaginea a ceea ce a urmat decăderii industriei casnice. De aici și acele note sentimentale din Amintiri față de viața din trecut a satului. Chiar puține, în comparație cu alți scriitori, ele distonează în cuprinsul acestei opere prin excelență realistă. Asupra lor critica s-a oprit fără însă să le explice. Cît privește poziția povestitorului față de biserică, nu uităm ca la data cînd își scria Amintirile, conflictul cu autoritățile ecleziastice se încheiase cu excluderea sa din cler. Creangă însă nu putea capitula și continua lupta împotriva bisericii, în plan literar. Amintirile din copilărie sînt, neîndoios, și operă polemică.

D. Vatamaniuc

Concursul „Iubiți cartea"

Mihail Davidoglu — CETATEA DE FOC

Cercetarea, chiar și sumară, a unei bibliografii cuprinzînd lucrările beletristice apărute în perioada care a urmat celei dintîi conferințe pe țară a scriitorilor, din primăvara lui 1949, cînd s-a dezbătut problema însușirii de către creatori a principiilor fundamentale ale realismului socialist, relevă orientarea tot mai sigură a producției literare către realitatea vie, patetică, făurită de oamenii noi ai patriei, de clasa muncitoare în frunte cu comuniștii. Operele dramatice care au văzut luminile rampei în anii 1948—1951, opere care se adresau într-un mod nemijlocit sutelor de mii de spectatori ce asistau la episoade ale propriei lor lupte pentru transformarea patriei, confirmă revoluția teatrului românesc din acea epocă. Scriitori cu renume în alte sectoare ale creației literare și-au îndreptat atenția spre teatru, conștienți că de la înălțimea scenei, adevărul, cuvîntul mobilizator, își vor afla și mai repede răsunet în conștiințele oamenilor muncii. Acum au fost create piese de o certă valoare, ca Pentru fericirea poporului de Aurel Baranga și N. Moraru, Iarbă rea și Recolta de aur de Aurel Baranga, Cumpăna și Vadul nou de Lucia Demetrius, Minerii și Cetatea de foc de Mihail Davidoglu. Clasa muncitoare apărea pe scenă, minunată în eroismul ei, în dragostea pentru valorile cele mai înalte ale umanității.

Conflictul piesei Cetatea de foc se înspiră dintr-o problemă majoră a vieții societății noastre din acea vreme: ciocnirea surdă, ale cărei implicații sînt deosebit de interesante, dintre idealul social precomizat de muncitorii cu o înaltă conștiință de clasă și resentimentele personale ale celor pentru care interesele societății întregi nu se precizaseră încă a fi și ale lor înșiși.

La Reșița, adevărată „cetate de foc" a țării noastre, lupta oțelarilor care voiau să dea tinerei industrii socialiste oțel mai mult, de calitate superioară, suferă cîteva eșecuri. Metalul încandescent e departe de a satisface indicii tehnologici, căpătuiala de șamotă a cuptoarelor se prăbușește, au loc accidente grave care pun în primejdie viața muncitorilor. În aceste împrejurări, oțelarii sînt convinși că în uzină s-au strecurat uneltele dușmănoase ale dușmanilor din străinătate, refugiați în munții din împrejurimi, care fac tot posibilul să saboteze producția turnătoriei. Un fapt e sigur: fonta fumizată de bătrînul Petru Arjoca, prim-maistru turnătorist, e de proastă calitate; fiul său, Pavel, nu șovăie ca, în ședință de partid, să ceară punerea sub anchetă a tatălui său pentru lămurirea misterului. Intervenția lui Pavel răscolește toate sentimentele bătrînului: orgoliul rănit se luptă cu dragostea și cu mîndria paternă, și, în cele din urmă, învinge. Petru Arjoca, jignit, își părăsește lovarășii, cerînd pensionarea. Zadarnic încearcă Munteanu, secretarul de partid, Aaron, vechiul prieten al lui Petru, Pavel și Dominic, fiii turnătorului, să-i demonstreze că plecarea lui echivalează cu o dezertare. Nici cînd turnătorul în care a muncit ani în șir amenință să se stingă pentru totdeauna, Petru Arjoca nu pare decis să se întoarcă. Dar e un muncitor vrednic și cinstit. El nu se lăsase impresionat de lingușirile inginerului Brebenar, executorul ordinelor bandei din Semenic, decît pînă în clipa în care bănuiala că acesta ar fi putut fi un dușman înrăit i se strecurase în inimă. Trezit la realitate, se uită speriat în jurul său, văzînd limpede cum putea fi utilizat de vrăjmași propriul său feriche. Și se întoarce să dea viață turnătorului, convins că în felul acesta își va face și mai sigur în banda de uciși. Exitarea de o clipă, prieteniile de ameninițările legionarului Alec Jemănar care îi anunță că Dominic, ostatec în munți, va fi ucis în momentul în care tatăl său se va întoarce la turnător, se risipește. Petru Arjoca își va sacrifica propriul copil, dar nu va părăsi lupta împotriva ucigașilor. Momentul e de o măreție rară. Proiectat pe fundalul luminos al cetății de foc, turnătorul se transformă într-un simbol: idealul întregii societăți e ieșit biruitor. Finalul, în care Dominic, salvat din mîinile legionarilor, se întoarce în uzină nu adaugă un plus în definirea mișcării dramatice a piesei, ce se încheiase în momentul sacrificiului conștient al tatălui său; el reprezintă, însă, un corolar etic, semnificînd victoria desăvîrșită a curajului și a conștiinței de clasă.

Conflictul principal se întemeiază pe confruntarea permanentă a trăsăturilor contradictorii ce coexistează la formarea unei conștiințe noi, de ostaș al luptei clasei muncitoare. În definirea acestui conflict contribuie analiza psihologiei personajului central. Petru Arjoca nu e desenat în conformitate cu o schemă prestabilită, ci se delimnește în cursul evoluției dramatice a piesei, în acțiune, în mijlocul celorlalți muncitori. Evenimentele vieții sale personale se amplifică, antrenînd interesul pasionat al celor din jur. Petru Arjoca nu e singurul accidentat lui Pavel, primejdia în care se află Dominic sînt înregistrate de lovarășii lui ca evenimente ale propriei lor vieți. Bătrînul își dă seama de aceasta și nu mai simte singurătatea care l se părea că îl înconjoară.

Dintre celelalte personaje ale piesei (referindu-ne deocamdată la muncitorii cu adevărat devotați idealului, lor avîntate ale clasei lor), figura lui Pavel Arjoca se detașează în chip deosebit. Aparent rece și aspru, chinuit de problemele de producție, el se ridică împotriva tatălui său în clipa în care i se pare că acesta a vinovat de accidentele întîmplate de lupta milior de oțelari ai uzinei. Pavel nu e, așadar, un om calm, un flegmatic. E un pătimaș, un îndrăgostit de meseria lui, de uzină, de viața nouă care urma să se ridice pe temeliile oțelului turnat de el. Chiar în clipa în care își pierde vederea, în urma unui accident provocat de sabotori, el urmărește încordat mersul turnătorului, cu ajutorul mamei sale care îi descrie culoarea fumului ce se ridică din minereul încins. Cînd urmările accidentului se vădesc (e adevărat, cam prea brusc și prea în momentul oportun, cînd prieteneria lui era solicitată la oțelărie), Pavel se întoarce în uzină pentru ca, umăr la umăr cu tatăl său, să reînvie furnalul ucis.

Munteanu, secretarul organizației de partid, e plin de dragoste pentru muncă, pentru oameni, înzestrat cu mult tact, datorită căruia izbutește să-i aducă din nou pe bătrînul Arjoca în mijlocul alor săi, să descopere pe sabotori și să dea întregii uzine singele pe care vrăjmașii voiseră să-l sugă. Alături de el, Marica, soția lui Pavel, dîrză și feminină în același timp. Adolf Klein, aparent inofensiv și sperios ca un „iepure roz", dar, în realitate, gata să se sacrifice pentru uzina lui, Dominic, tînăr, curajos, impetuos, Ștefan Svoboda, zis Pișto, sportiv, îndrăgostit, respirînd în jur numai optimism, completează galeria muncitorilor conștienți de sarcina lor patriotică, de menirea lor superioară.

În tabăra celalalți, dușmanii. De la bestialul Alec Jemănar, pînă la inginerul Liviu Brebenar, toți sînt legați de dușmănia lor veninoasă împotriva minunatelor cuceriri ale poporului, de dorința de a le distruge cu orice preț, singuri, izolați, prinși în cercul fierbinte al unii muncitori, care se strînge treptat, prinzîndu-i și nimicindu-i. Istoria înșiși le este dușman și-i zdrobește.

Drama are, evident, unele slăbiciuni de construcție; asupra cîtorva am încercat să atragem atenția în rîndurile precedente. Altele, cum ar fi inexplicabila salvare a lui Dominic, insuficienta aprofundare a episodului romantic, altminteri plin de prospețime, al dragostei dintre Pișto și Florica, sau portretul încă destul de palid al lui Lucian Brebenar, fiu și el de detalii secundare. Dar, judecată în ansamblu, Cetatea de foc se impune prin problematica ei actuală, prin ideile generoase pe care le vehiculează, prin galeria de eroi prezenți în țesătura ei dramatică, ca o operă de adevărată maturitate a dramaturgiei noastre.

Instantanee ungare

POP SIMION

1. „Glasul Dunării, al Oltului e-același..."

— A trei ore liberă?
— Depinde pentru ce.
— Nu-ți spun. Vino și vezi. Nu vei regreta

Invitația neobișnuita tenta. Deși îmi propusesem să-mi consacru fiecare zi, fiecare ceas al ședерii mele în țara prietena numai acelor activități care sînt în măsură să-mi mărească în cel mai înalt grad cunoașterea mea despre oamenii Ungariei noi, am acceptat — cum se spune — să semnez un cec în alb. Rezultatul? O plăcută surpriză pe care mă grăbesc să v-o istorisesc cu mijloacele reportajului.

Seară. Gonim cu mașina de peste o jumătate de ceas, pe o vreme cețoasă, urmăriți de luminile orașului. Locul unde ne oprim face parte dintr-un cartier muncitoresc din circumscripția a 18-a a Budapestei și se numește Lorince. Un edificiu bătrîn —un fel de cinematograf-teatru — cu 600 de locuri. Sala arhiplină. Steaguri romîne și maghiare. De-a lungul cortinei de catifea, o lozincă pe limba lui Petofi: „Trăiască prietenia maghiaro-romînă". Holul destul de încăpător, îmbrăcat în panouri și fotomontaje ce oferă imagini din R.P. Romînă. Zeci și zeci de muncitori, de elevi, de femei casnice, funcționari, pensionari, se perindă prin fața fotografiilor expuse, făcînd cunoștință cu Bicazul, cu litoralul însorit al Mării Negre, cu mările de grîu ale Bărăganului înfrățit, cu siluetele impunătoare ale uzinelor construite în anii din urmă, cu noile edificii ale Bucureștiului — într-un cuvînt, oamenii acestui colțișor al Budapestei fac o imaginară călătorie în patria mea.

Întreb ceva despre caracterul întrunirii.

— O seară a prieteniei romîno-maghiare, organizată de comitetul de circumscripție al Frontului Popular.

Un ansamblu al elevilor deschide festivitatea prin cîteva cîntece revoluționare: pionerii oferă în final mari buchete minuscule de flori roșii (regret că nu le cunosc denumirea. Seamănă cu florile de oleandru, ori sînt aievea); o fată cu codițe recită poezia lui Ady „La Dunăre" din care îmi stăruie în minte versul ce într-o traducere aproximativă sună așa:

„Glasul Dunării, al Oltului e-același..."

Ideea poetică îmi revine ca un leit motiv. Cineva rostește o cuvîntare despre cele mai noi izbînzi ale constructorilor socialismului din patria noastră — în industrie, în agricultură, în cultură. E ilustrată pe larg viața liberă și înfloritoare pe care o duc minoritățile naționale din R.P.R., care, egale în drepturi și datorii, construiesc socialismul alături de poporul romîn. Numele tovarășului Gh. Gheorghiu-Dej e subliniat de aplauze entuziaste și îndelungi.

În pauză, cei cîțiva romîni prezenți sînt înconjurați cu prietenie de oamenii cartierului. Întrebări: cum sînt utilate noile uzine; cît s-a schimbat în ultimul timp Bucureștiul; dacă vor continua și mai departe construcțiile de pe litoralul Mării Negre; de ce echipament ai nevoie dacă vrei să petreci un concediu în Carpați; care-i situația întrecerii între siderurgiștii de la Hunedoara și Reșița... Întrebări, întrebări, întrebări. Descifrezi ușor sentimentul de sinceră prietenie din interesul pe care îl arată oamenii simpli ai Budapestei pentru realitățile noi din Romînia socialistă. Răspunsurile noastre sînt completate de cele cîteva filme documentare romînești care sînt prezentate cu acest prilej.

Era seară tîrzie cînd m-am întors pe insula Margareta și ceață și frig. Ianuarie era slab și neputincios față de căldura spirituală care pusese stăpînire pe mine. Participasem la una din acele seri ale prieteniei care sînt foarte frecventate în orașele și satele Ungariei noi. În mintea și sufletul meu revenea ritmic versul lui Ady:

„Glasul Dunării, al Oltului e-același..."

Iar sentimentul acesta l-am împărtășit toți timpul cît am stat în țara vecină și prietenă.

2. Semnificațiile unei aniversări

Pomii de pe marginea bulevardelor au zece ani; liniștea leucuială de pe zidurile caselor încă n-a avut cînd să fie mîncată de vreme; copiii născuți în ireșul primelor construcții abia au ajuns la vîrsta cînd învață tabla înmulțirii; arhiva orașului e fără istorie, iar arhivarul nu e de fel obosmitul bătrînel uscativ, cu cheițe, ochelari și mînecuțe, ci un bunăndrău care adună întîiele documente care vor alcătui în timp biografia orașului.

Mă aflu la 70 de kilometri de Budapesta, spre Sud, în preajma Dunării, pe un loc nisipos, unde a răsărit ca din pămînt un gigant al industriei siderurgice maghiare, care în scurtă vreme și a făurit mașinile de care are nevoie, înălțînd totodată orașul modern, în care muncitorul metalurgist găsește odihnă, confort, frumusețe, bunăstare, cultură. Orașul acesta se numește Sztálinváros și este creația întîiului cincinal maghiar.

Pentru că vizita mea la Sztálinváros coincide cu aniversarea a zece ani de la înființarea lui, îmi face plăcere să vă schițez un portret al orașului tînăr.

Pe locul unde se înalță azi marele oraș industrial, creștea pînă nu de mult păpușoiul. Cîmpie fără hotar, cu așezări mărunte, unde și alcătuirea unei sobe trecea drept o chestiune de tehnică complicată. Înainte, cît vedeai cu ochii, pe aici se întindeau moșii boierești, așa că neștiința și promiscuitatea au lucrat în voie decenii de-a rîndul. Țăranii erau fără pămînt. Averea lor — brațele, plozii și căsuța învelită cu paie. Le-a fost dat așadar să cunoască numai coada sapei, umilința și teama zilei de mîine. Singurul lucru luminos pe care l-au fixat în memorie, transmis din tată în fiu de-a lungul generațiilor, este amintirea despre un țăran îndrăznet pe nume Szoán Márton, fiu al acestor meleaguri, care cîndva, demult, a condus o răscoală țărănească împotriva stăpînilor feudali. Dar amintirea aceasta o țineau tăinuită țăranii cîmpiei, pentru că stăpînitorii de mai tîrziu ai pămînturilor — conții, moșierii și grofii — aveau, pe lîngă girbaciul vechilului și puterea prefectului, și flinta jandarmului și baioneta honvedului.

Dar puterea democrat-populară a regenerat biografia acestui loc, construind, sub privirile uimite ale țăranilor, o întreagă familie de fabrici adunate într-un mare combinat siderurgic, iar pentru viitorii meșteri ai oțelului, un oraș luminos, care deschide acestui ținut o perspectivă socialistă. [illegible] construirea acestui oraș a [illegible] atașament pentru noile lăcașe de cultură, pentru noile școli, pentru noile case de locuit. Mulți din muncitorii [illegible] proiectat, de a merge [illegible] Ungariei noi, cîteva [illegible] natura fascisto-horthystă. Cercul acela siderurgic din Sztálinváros [illegible] din izbînzile care stau la [illegible] prietenia de nezdruncinat [illegible] poporul maghiar și poporul [illegible] său Sovietic, unul din [illegible] mai importante și semnificative ale [illegible] prietenii frățești.

Calea prin orașul cel tînăr e presărată cu locuințe noi vorbesc despre mărețul lor. 1960. [illegible] oameni de pustă Dunapentele a [illegible] vadat de sute și mii de meșteri zidari și tîmplari și fierari și betoniști, care s-au apucat cu sculele lor felurite [illegible] școli și case de nașteri și grădinițe de copii — mă rog, să facă un oraș în toată puterea cuvîntului.

Acum, după zece ani, tot ce a fost pesemne atunci doar [illegible] ochi scînteia abstracția pe hîrtie de calc, este o copleșitoare realitate.

Arhitectura orașului e simplă și monumentală. Blocurile muncitorești cu mai multe etaje sînt dispuse după o simetrie armonioasă, proporțiile ferestrelor moderne, în care spațiile verzi, ocrurile, bulevardele largi, arborii, rîndurile de flori, constituie — aș putea spune — o necesitate arhitectonică. (Păcat că nu mi-a fost dat să văd orașul cel tînăr în anotimpul florilor și al arborilor coloriți de verdeață). Sub cerul de o transparență surprinzătoare, orașul acesta muncitoresc înălțat lîngă apa Dunării are multă luminozitate, o frumusețe neostentativă, discretă, aproape sobră. Deși orașul, cu mîile lui de apartamente, a fost construit într-un timp foarte scurt de mîinile acelorași meșteri, sub supraveghierea acelorași ochi de ingineri, după concepția acelorași proiectanți, monotonia, șablonul arhitectonic nu și-au găsit loc aici. Străzile se disting prin diversitate, prin finuța proporție a [illegible] și [illegible] de arbori, [illegible] să le înconjoare și să le apere [illegible] la orice [illegible] anotimp, în [illegible] cu automatul, au apărut cu bucățărie și dormeze viața și integritatea [illegible] său socialist. În orașe acestea [illegible] Combinatul de la Sztálinváros a produs din plin, cu întreaga [illegible] capacitate.

Acestor „espresso"-uri, atît de larg răspîndite în țara vecină, au o tradiție veche și s-au fixat durabil în modul de viață maghiar. Stai un soi de cafenele intime, în care personajul cel mai de seamă este automatul de preparat cafea, ce cîntă în surdină, discret, mulțumindu-se să scoată tonuri mai înalte și șuierături numai cînd fata cu bonetă se joacă cu manetele lui de ebonită, de parcă ar fi clapele unui ciudat instrument muzical. Dar jocul fetei nu-i de fel gratuit — la fiecare șuierătură se umple cîte o ceașcă cu miraculoasa licoare a boabei de cafea.

O juncă de caise („barackpálinka"), un caviar rusesc, un pateu proaspăt, ori o bere „girafă", sînt articolele pe care îl le oferă „espresso"-ul atunci cînd ești hotărît să rămîi peste cele cinci sau zece minute obișnuite ale omului grăbit...

Dar nu mi-am propus nicidecum un crochiu despre cafenelele maghiare, ci mai degrabă o consemnare a sentimentului de plăcută surpriză, pe care l-am împărtășit într-o zi de ianuarie friguros în orașul Pecs.

Intru într-o librărie. Întîrzii în fața standurilor, răsfoind cărțile noi. Vînzătoarea mă invită cu amabilitate:

— Dacă aveți cinci minute răgaz, vă rugăm să le petreceți la „libresso"-ul nostru.

Nu înțeleg. Vînzătoarea mă ajută, arătîndu-mi o a doua încăpere a librăriei.

Curiozitatea mă îndeamnă să intru. O cafenea obișnuită, cu automatul ei nichelat, cu napolitana glazurată și tuca de caise, cărora li se adaugă însă, de data aceasta, un element cu totul nou.

3. Libresso

De vrei să lungești în tihnă o țigară, să petreci cinci minute în tovărășia unui prieten, să parcurgi noutățile din paginile ziarului de seară abia ieșite din gura rotativelor, intră în primul „espresso" care îți pică în cale și spune

— **Egy duplat!**

Ospătărița cochetă, cu ochi albaștri și păr platinat (regula nu-i obligatorie) îți va răspunde printr-un zîmbet discret, ca după un minut să-ți așeze în fața cești cu fierbinte, din care se ridică aburul îmbietor al cafelei.

Aceste „espresso"-uri, atît de larg răspîndite în țara vecină, au o tradiție veche și s-au fixat durabil în modul de viață maghiar. Stai un soi de cafenele intime, în care personajul cel mai de seamă este automatul de preparat cafea, ce cîntă în surdină, discret, mulțumindu-se să scoată tonuri mai înalte și șuierături numai cînd fata cu bonetă se joacă cu manetele lui de ebonită, de parcă ar fi clapele unui ciudat instrument muzical. Dar jocul fetei nu-i de fel gratuit — la fiecare șuierătură se umple cîte o ceașcă cu miraculoasa licoare a boabei de cafea.

O juncă de caise („barackpálinka"), un caviar rusesc, un pateu proaspăt, ori o bere „girafă", sînt articolele pe care îl le oferă „espresso"-ul atunci cînd ești hotărît să rămîi peste cele cinci sau zece minute obișnuite ale omului grăbit...

Dar nu mi-am propus nicidecum un crochiu despre cafenelele maghiare, ci mai degrabă o consemnare a sentimentului de plăcută surpriză, pe care l-am împărtășit într-o zi de ianuarie friguros în orașul Pecs.

Intru într-o librărie. Întîrzii în fața standurilor, răsfoind cărțile noi. Vînzătoarea mă invită cu amabilitate:

— Dacă aveți cinci minute răgaz, vă rugăm să le petreceți la „libresso"-ul nostru.

Nu înțeleg. Vînzătoarea mă ajută, arătîndu-mi o a doua încăpere a librăriei.

Curiozitatea mă îndeamnă să intru. O cafenea obișnuită, cu automatul ei nichelat, cu napolitana glazurată și tuca de caise, cărora li se adaugă însă, de data aceasta, un element cu totul nou.

Peretii localului sînt tapetați cu vitrine cu cărți și reviste. Din loc în loc, desene, afișe, picturi (despre care am aflat mai tîrziu că sînt producții ale artiștilor plastici locali). Vizitatorii au în fața ochilor cafele bună și cărți de poezie, ori romane scoase de sub teascurile editurilor. Am senzația concretă că mă aflu într-o sală de lectură. Mă așez pe canapea. În fața unei mese minuscule. Fata cu ochi albaștri și păr platinat mă servește cu cafea și buletinul ultimilor cărți apărute. Deschide vitrina mobilă din perete și mă invită să-mi aleg cartea preferată. Pînă mă hotărăsc, puținele mele cunoștințe de latină mă ajută să descifrez cuvîntul rebus, care este chiar numele acelui loc original: Libresso — adică liber-librica-le, plus espresso-presso-cafenea. Aproximativ: cafenea de lectură.

Se trezește în mine reporterul. Responsabilul librăriei îmi oferă informații. Aflu că „Libresso"-ul din Pecs este deocamdată unic în țară. A luat ființă în urmă cu două trei luni pe lîngă cea mai mare librărie din localitate, cu scopul de a oferi omului de pe stradă plăcute ore de lectură, de a-i recomanda cele mai noi apariții. Mai plastic:

— Libresso-ul, este pentru noi un mijloc prin care îl ispitim pe cititor cu cartea nouă, menită să-l tenteze, să-i trezească interesul, zice responsabilul. O are în mînă, o răsfoiește, îl captivează cîteva pagini citite în răstimpul cît a băut o cafea. Facem o experiență? Să privim timp de o jumătate de ceas ce se întîmplă aici...

Din cei 28 de oameni opriți pentru cîteva minute în fața unei cafele și a unei pagini de carte, 23 au trecut și în încăperea librăriei să cumpere volumul care nu mai avea nevoie de nici o recomandare. El nu poate lipsi din biblioteca personală, iar lectura lui, începută de acum, nu poate fi în nici un chip întreruptă.

Dar „Libresso"-ul din Pecs găduiește adesea întîlniri între cititori și scriitori, discuții de meșteșug între scriitorii mai vîrstnici și cei tineri, schimburi de păreri între lăutori și artiștii plastici despre ilustrațiile cărților, etc.

Mă interesează cine este ingeniosul și entuziastul care întreprinde o acțiune atît de folositoare și originală. Îl am în fața mea. Responsabilul librăriei e unul dintre scriitorii din localitate.

Pe cînd un „Libresso" bucureștean?

Imagini din Sztálinváros

Se ridică o nouă construcție
Arcade
Școală elementară
La oțelărie

viața cercurilor literare

Însemnări pe marginea unei consfătuiri

Asistam în ultima vreme la o continuă înviorare a „mișcării literare de amatori", cum a început să i se spună. Reorganizate potrivit noului regulament de funcționare, elaborat de către Ministerul Învățămîntului și Culturii și Uniunea Scriitorilor, cercurile literare din țara noastră și-au lărgit considerabil activitatea. Ele sînt în prezent toi mai mult îndrumate spre anumite obiective concrete: înscrierea unor programe pentru brigăzile artistice de agitație, ajutarea muncii culturale din întreprinderi, gospodării agricole colective, case de cultură. Au fost atrase numeroase elemente tinere talentate, cu reale perspective de dezvoltare. Numai la recenta „Consfătuire a creatorilor literari din regiunea Constanța", convocată din inițiativa Comitetului Regional de Partid și a Sfatului Popular Regional, au participat un număr de peste 200 de persoane — muncitori, țărani muncitori, activiști de partid și activiști ai organizațiilor obștești, ingineri, tehnicieni, funcționari, profesori, elevi, militari etc. Tovarășul Vasile Vîlcu, prim-secretar al Comitetului Regional P.M.R. Constanța, care, de altfel, a condus lucrările consfătuirii, spunea pe bună dreptate în concluzii că o asemenea „ședință de lucru", de o atare amploare, nu s-ar fi putut ține cu zece sau cincisprezece ani în urmă, din lipsă de participanți. Nu ai fi avut prea mulți oameni de invitat. Majoritatea tinerilor scriitori prezenți au crescut recent, în cercurile literare. Desigur, nu toți vor ajunge poeți, „consacrați". Dar dacă dintre ei se vor impune și cîțiva poeți, prozatori sau dramaturgi de seamă, eforturile depuse acum vor fi răsplătite.

Credem că o bună parte din experiența acestei consfătuiri interesează pe cititorii revistei Luceafărul, mai ales că, așa cum a precizat în expunerea tovarășului Anton Nițescu, cît și în cadrul discuțiilor s-au ridicat probleme extrem de importante privind continuitul muncii cercurilor literare, sarcinile imediate, măsurile ce trebuie luate în vederea îmbunătățirii activității lor.

Consfătuirea a demonstrat clar că numai o acțiune de masă, menită să atragă și să încurajeze cele mai talentate și capabile elemente din popor, poate da rezultatele așteptate. „În regiunea noastră — arată tovarășul Anton Nițescu, președintele Comitetului Executiv al Sfatului Popular Regional, în expunerea „Cu privire la problemele creației literare în regiunea Constanța", „există multe elemente talentate. Noi nu ne-am ocupat să le descoperim sau le-am neglijat. Cercurile literare existente, cu excepția celor din Constanța, Tuzla și Cernavodă, sînt inactive. Mai sînt raioane care nu au încă organizate aceste cercuri. Unele, deși au existat, cum este cercul literar „Panait Cerna" din Măcin, acum nu mai există... În sfîrșit, trebuie făcut totul ca să nu existe centru de raion sau comune mai mari, unde sînt forțe, fără cercuri literare". Și, fără îndoială, că în scurt timp, în regiunea Constanța se va ajunge la o asemenea situație. Faptul că, direct, Comitetul Regional de Partid și Sfatul Popular Regional au ținut să convoace această întîlnire, în care s-au dezbătut problemele muncii literare, problemele îndrumării și creșterii viitorilor scriitori, constituie principala garanție în acest sens. De altfel, expoziția „retrospectivă" „Condeie dobrogene 1956—1960", organizată într-o spațioasă sală din oraș, oferă o imagine destul de clară a avîntului ce au început să-l ia unele cercuri literare constănțene, a contribuției lor efective în paginile ziarului Dobrogea nouă, în cele cinci culegeri locale de poezie și proză apărute, în coloanele unor reviste și ziare centrale. Desigur, pe marginea acestei expoziții sînt multe lucruri de spus. E vorba în primul rînd de o idee foarte originală, de a decupa din cadrul publicațiilor tot ce au publicat tinerii scriitori din Dobrogea. Cele mai multe poezii, schițe, articole afișate sînt combative, agitatorice; cu toate evidentele stîngăcii, ele emoționează totuși. Există o notă de tinerețe și entuziasm proprie tuturor producțiilor la care ne referim. Iată acum și cîteva cifre: sînt prezenți 121 de autori cu 453 poezii, 74 nuvele, schițe, povestiri, 100 de însemnări și reportaje literare, 90 recenzii și cronici literare... În total 876 de „articole" expuse. Am vrut să vedem cum arată această „producție" publicistă, cît reprezintă pe profesii: sînt 34 de ziariști din Constanța și alte localități, 10 muncitori și colectiviști, 8 învățători, 8 profesori, 2 tehnicieni, 8 elevi, 3 ofițeri, 12 funcționari, 2 ingineri, 10 activiști culturali ș.a. E bine că se găsesc reprezentanți în expoziție membri ai principalelor cercuri literare din regiunea Constanța. Era necesar însă să se țină seama de progresul realizat de fiecare scriitor începător în parte, de cînd a debutat și pînă azi, prezentîndu-l-se astfel vizitatorului un tablou mai expresiv al evoluției sale, dacă acesta a evoluat. Cîteva date biografice privind vîrsta, studiile autorului, anul cînd i-a apărut prima lucrare, publicațiile la care a colaborat, ar fi fost utile.

Lasă de dorit ușurința cu care au fost selecționate lucrările.

Dintre „exponatele" mai atrăgătoare, notăm poeziile elevului Fati V. Petre, ale Sandei Ghinea-Prisacaru, ale Aurorei Conțescu și ale lui George Mihaescu, schițele, povestirile și nuvelele semnate de Marin Porumbescu, Ștefan Cismaru, Marin Iancu-Nicolae ș.a.

Accentul principal s-a pus, în cadrul consfătuirii, pe legătura scriitorului începător cu viața noastră socialistă. Ruperea de realitate, plutirea în condiția unei literaturi fade, inconsistente, confecționată după modele învechite, au fost considerate principalul pericol ce pîndește pe o parte din membrii cercurilor literare din regiunea Constanța. Nici n-au învățat bine să versifice ori să construiască un subiect, și unii tineri din cercurile literare se avîntă să scrie romane, „poezii filozofice" de mare „finețe", în care se dezbat destinele omenirii, ale morții și nemuririi. Ori, e firesc ca tentativa lor să dea greș, ca ei să nu reușească să spună decît naivități, lucruri puerile, incredibile. Noi considerăm — s-a spus la consfătuire — că prozatorul ori poetul ucenic trebuie mai degrabă să învețe a scrie în școala realității zilnice, consemnînd în însemnări, reportaje, foiletoane, articole pentru ziare, izbucnirile, bucuriile și necazurile celor din jur, sentimentele lor, descoperind frumosul în lapte, nu în abstracțiuni. Numai urmărind atent pulsul realității socialiste în permanentă transformare revoluționară, învești să înțelegi sensul a ceea ce se numește actualitate, învești să fii partinic, să participi din tot sufletul alături de ceilalți oameni ai muncii la epocalele victorii contemporane ale socialismului. „Aici, în mijlocul vieții, se făurește aripile talentului dumnevoastră" — menționa tovarășul Vasile Vîlcu în cuvîntul său de încheiere. Expunerea tov. Anton Nițescu arăta că cercurile literare trebuie să fie cele mai sensibile antene ale transformărilor ce se petrec în societatea noastră, să surprindă primele noui din conștiința oamenilor și să-i înfățișeze în lumina cuvenită. A fi partinic și actual, înseamnă a sluji țelurilor partidului nostru, a înfățișa, de pe pozițiile partidului clasei muncitoare, acele probleme ce frămîntă în cea mai înaltă măsură masele.

Tovarășii care au luat cuvîntul au subliniat că membrii cercurilor literare nu trebuie să aștepte numai ajutor și încurajare de prețuitorii, ci să se considere un puternic detașament de agitatori ai politicii partidului și guvernului nostru, să se considere ostași ai frontului ideologic marxist-leninist, să lupte ei înșiși pentru pregătirea lor profesională. Numai așa, menirea cercurilor literare poate fi înțeleasă. Tovarășul Anton Nițescu cita cuvintele lui Ilya Ehrenburg: „Cărțile noastre sînt chemate să schimbe viața. Acest lucru îl poate face numai o artă adevărată, nu surogatele ei. Marii noștri înaintași ne-au lăsat cu limbă de moarte să înfierăm cu cuvîntul inimile oamenilor. Pentru aceasta nu este de ajuns să ai un carnet de membru al Uniunii Scriitorilor, pentru asta trebuie să ai inima înflăcărată, pentru asta trebuie să fii scriitor". Această observație, extrem de prețioasă — cuprinsă și în cuvîntarea tovarășului Vîlcu, trebuie reținută. E răspîndită printre cenacliștii părerea că, activînd în cadrul unui cerc literar, poți căpăta repede certificat de calificare în meseria de scriitor. După cum este unanim cunoscut, cercurile literare nu pot certifica talentul nimănui.

În cadrul consfătuirii s-a insistat mult asupra necesității relațiilor de principialitate în cercurile literare. Spiritul de laudă, tămîierea reciprocă, ca și critica negativistă, nu fac decît să împiedice dezvoltarea talentului. Simțul măsurii, aprecierile obiective, sobre, lipsesc încă la unele cercuri literare din regiunea Constanța, cum ar fi Cercul literar „Filimon Sîrbu" și Cercul literar „Panait Cerna".

Aurora Conțescu, Sanda Ghinea-Prisacaru, Gheorghe Bica, George Mihaescu, Marin Porumbescu au relevat rolul ce revine criticii literare în îndrumarea celei tinere generații de scriitori, importanța sfaturilor și observațiilor competente, a documentării în uzine, pe șantiere în gospodăriile agricole colective.

O altă problemă, legată de activitatea cercurilor literare din regiunea Constanța, ridicată la consfătuire, a fost aceea a nivelului cultural nesatisfăcător cu care vin și pleacă din cercurile literare unii din tinerii talentați. Intîlnim adesa atitudini refractare față de studiu, față de cultură în general; situați pe poziții proletcultiste, străine formației scriitorilor realist-socialiști, ei mai cred că versificînd lozinci și locuri comune, nu pot fi criticați de nimeni. Prin cele afirmate de la tribuna consfătuirii, tovarășul N. Ivănescu s-a făcut ecoul unei asemenea mentalități. El afirma că dacă nol am fi ținut seama de lecțiile de estetică, de toate amănuntele de meșteșug, n-am mai fi scris niciodată despre 1 Mai sau despre Maiakovski. Mai trebuie oare spus că aspirația scrisului e incompatibilă cu incultura?

Paralel cu documentarea necontenită, cu participarea susținută la acțiunile obștești, membrii cercurilor literare au datoria să-și ridice necontenit nivelul ideologic și intelectual. În planul de muncă pe anul 1960, al Comisiei regionale pentru îndrumarea cercurilor literare, se prevăd o seamă de măsuri menite să ducă la îmbunătățirea muncii de documentare și pregătirea profesională a membrilor cercurilor literare din Dobrogea.

Trebuie înțeles faptul că literatura nu este copierea fidelă, fotografica a realității. Noi prețuim acele opere, scrise cu măiestrie și talent, în care se oglindesc cele mai importante probleme ale contemporaneității. Forța lor consta în aceea că, în condițiile artei, se dezbat chestiuni arzătoare ale vieții. Dar literatura are un specific al său. Dincolo de acest specific, intenția singură nu valorează nimic. În ziarul Dobrogea nouă au apărut cîteodată poezii și schițe în care se narează direct simple fapte brute, fără nici un orizont, fără nici o semnificație.

Mulți vorbitori au cerut apariția unei reviste literare la Constanța, ori cel puțin a unui supliment literar al ziarului Dobrogea Nouă. Dacă la alcătuirea acestei tipăriri, nu se vor avea în vedere criteriile de selecție obiective, științifice, prețuitoare ac[illegible] ceptate în presa noastră, succesul e îndoielnic.

E îmbucurător optimismul cu care toți vorbitorii s-au referit la planurile lor literare, însă nu trebuie uitat ca talentul mai înseamnă și muncă, cum spunea Gorki. Despre munca asupra manuscrisului ei au pomenit foarte puțin. Referitor la asta, tovarășul Vîlcu îi sfătuia să nu lacă salturi de Icari, cîta vreme aripile talentului nu le sînt destul de puternice. Nu e bine, de asemenea, să izolăm creația literară a tinerilor scriitori de restul literaturii noastre noi, care a atins un stadiu superior de dezvoltare. Altminteri, ajungem să facem numai iluzii.

„Consfătuirea creatorilor literari din regiunea Constanța" s-a încheiat cu un simpozion literar, în cadrul căruia au citit, printre alții, Aurora Conțescu, Pia Chirlac, Sanda Ghinea-Prisacaru, Taisia Pușcașu, Marin Porumbescu, N. Moloc, Ștefan Cismaru, George Mihăescu, Petru Borisov, Ion Drăgănescu, N. Niculescu, Irinali Vartic, Al. C. Aldea, Stanislav Popescu, Fati V. Petre, Vasile Terzea etc.

Multe din lipsurile semnalate în cadrul dezbaterilor de dimineață [illegible] puteau observa și cu ocazia acestor lecturi. Scriitorii Ion Brad, Traian Coșovei, Pop Simion și Mihai Gavril au analizat cele mai reprezentative lucrări, subliniind valoarea lor și criticînd unele stîngăcii.

Prin importanța ce i s-a acordat, prin seriozitatea cu care a fost pregătită, „Consfătuirea creatorilor literari din regiunea Constanța" constituie un exemplu de analiză a muncii cercurilor literare, a problemelor ce le ridică creația scriitorilor începători.

Gh. Achitei

DIN TRE SUTE DE CĂTÂRGE

NICOLAI CIPRIAN — Sucursala Editura Pionir, precum și **poeții-tineri** și odrea co le inăimați în acțiune, ne dau cuviința că ele se află în mijlocul unor interesante frămîntări sociale. Sub ochii d-tale se făurește satul nou, socialist. Fără îndoială că pregătirea politică te ajută să sezisezi noul care se dezvoltă în conștiința țăranului nostru muncitor. Te sfătuim să urmărești cu atenție toate aceste fenomene. Vei descoperi atunci substanța dramatică a fiecărui fenomen. Noul își croiește drum într-o continuă luptă cu vechiul pe care, în cele din urmă, îl învinge. Judecînd schița **Ploile** în lumina acestui adevăr, subiectul ei ne apare liniar, lipsit de un conflict. Vorbind despre subiect, Gorki dă următoarea explicație: „Subiectul este... istoria creșterii și formării unui caracter oarecare, a unui tip". Subiectul dezvăluie sufletul, caracterul eroului, condițiile în care el intră în luptă. Ion, personajul principal al lucrării d-tale, aderă foarte ușor la inițiativa cu totul nouă a organizației de bază din comună... Rezolvarea apare simplistă, neconvingătoare. Ar fi fost mult mai interesant dacă ai fi încercat să zugrăvești un moment din lupta dramatică a țăranilor pentru salvarea recoltei amenințată de ploi.

Și încă una: schița te obligă la o mare concentrare a subiectului, la o urmărire judicioasă a eroului. D-ta procedezi [illegible] nu te străduiești să vezi totul prin ochii, prin reacțiile și gîndurile lui. Așteptăm din partea d-tale noi lucrări.

AL. DRAGOMIR — **Reșița.**

Știut este că dacă iei o bucată de gumă și o întinzi mai mult decît se cuvine, ea se subțiază, ca apoi să se rupă. Subiectul multor încercări în proză au o soartă asemănătoare bucății de gumă. Mulți începători întind fără milă subiectul, subțiindu-l și cisipindu-i fără rost substanța epică. Odată tema aleasă, subiectul trebuie elaborat cu grijă, cu discernămînt. De pildă, sînt subiecte care nu suportă mai mult de cinci pagini. Totuși, unii începători îl încarcă cu zece și chiar cu douăzeci de pagini. Încărcat cu pagini de prisos, subiectul dispare, devine neinteresant, obositor pentru cititor. Din păcate, lucrarea d-tale intitulată simplist **Povestire**, suferă de această boală. Invadează de la Caragiale și Cehov să intri de îndată în subiect, adică în acțiune. Ferește-te de a sarja eroii atunci cînd tema și subiectul n-o cer. Ober-inspectorul Singhiță — personajul principal — este prezentat caricatural. Singhiță are „o sută patruzeci și opt de kilograme", celălalt brigadier este „gros și umflat ca un butoi". La aceste amănunte caricaturale, se adaugă și altele. Sezisăm aici tendința de a prezenta schematic reprezentanții celor două clase în luptă: asupritorii grași și cu aceleași trăsături hidoase de caracter; asupriții, dimpotrivă. Trebuie să ne ferim de asemenea false tipizări.

O întrebare: în ce perioadă se desfășoară acțiunea lucrării **Povestire**? Din manuscrisul d-tale nu rezultă acel fundal istoric, atît de necesar tratării unor teme luate din lupta clasei muncitoare.

Așteptăm și alte lucrări ale d-tale.

SAVU IONICA — **Focșani.**

În scrisoarea adresată redacției, ne ceri un răspuns precis din care să reiasă clar: „...dacă e cazul să-mi mai pierd nopțile scrîind ori e mai bine să-mi văd de sănătate și de învățătură". Iată răspunsul nostru: continuă să scrii (bineînțeles dacă simți nevoia acestei activități) și, în același timp, vezi-ți de sănătate și învățătură. Una nu trebuie să excludă pe cealaltă; scrisul și învățătura sînt obligate de înseși legile literaturii să meargă mînă în mînă. Vei ajunge să scrii bine, dacă vei învăța bine.

Acum, în legătură cu „Glumia" dumitale. Nu-ți cunoaștem vîrsta, nu știm care îți este experiența de viață. Totuși, citindu-ți lucrarea, am ajuns la concluzia că posezi ceea ce noi în literatură numim „spirit de observație", că știi să sezisezi „glumele" vieții, consecințele tragice ale unor întîmplări. Trăsăturile acestea sînt absolut necesare unui om cu anumite aptitudini pentru arta scrisului. Dar, alături de aceste constatări îmbucurătoare, desprindem și una mai puțin încîntătoare. Gîndirea dumitale artistică nu este încă destul de formată. Din această pricină nu poți încă turna un fapt interesant din viață într-o formă artistică emoționantă. Te lași ușor influențat de anumite scheme și nuvele schematice care, din păcate, mai apar în viața noastră literară. Apelezi la șabloane (cheful din casa lui Mitache, crima ce se pune la cale, atragerea în această afacere dubioasă a unui om cîndva cinstit, umbra ce ascultă la fereastra casei cu pricina, etc. etc.), care slăbesc mult din forța epică a schiței.

Citește mult, fă cît mai multe exerciții și studiază cu răbdare tehnica literară. În special, caută să înțelegi unde se termină într-un text intervenția autorului și de unde începe monologul interior al personajului.

DAN CHEȚA — **elev. București.** În patru pagini și jumătate de caiet dictando cît are schița **Omuleții**, dumneata ai făcut o încercare temerară, dar bineînțeles nereușită, de a cuprinde un subiect de roman. Iată de pildă cum expediezi în cîteva rînduri un episod care ar fi necesitat o desfășurare pe multe pagini: „Veniseră cu toții de la Bacău cu vreo trei săptămîni în urmă. Gheorghe lucrase pînă atunci la o mică fabrică, dar patronul îl dăduse afară. Era vremea „curbelor de sacrificiu"...

De ce nu încerci să scrii schițe sau mici povestiri inspirate din ceea ce cunoști nemijlocit și anume din viața elevilor de azi?

BARBULESCU IANCU — **Arad:** „O povestire despre mai mulți pescari și o undiță", dovedește un real talent de povestitor, are un stil limpede, fără întortocheri și digresiuni inutile; dar din păcate subiectul este total lipsit de interes. La un rămășag pe tema cine va prinde mai mult pește într-un timp dat (de cîteva ceasuri), unul dintre pescari cîștigă pentru că folosește o undiță de o mare tehnicitate, înzestrată cu un mic generator electric care atrage peștii ca un magnet. E prea puțin pentru o povestire. Ceealtă schiță la care vă referiți (Stațiile) nu merge.

ADRIAN ANDRONIU: Reportajul despre Olănești este o descriere extenuant de mmuțioasă a vestitei noastre stațiuni balneo-climatice. Descrierea este făcută nu în genul unui reportaj literar, ci în genul unui ghid pentru uzul turiștilor. Ne îngăduim numai două citate în sprijinul afirmației noastre: „Mă aflu în inima localității. O piață mică, asfaltată, înconjurată de clădiri moderne, în care aflu: „Librăria noastră", Oficiul poștal ș.a. În dreapta, la umbra umedă a brazilor bătrîni se întinde parcul; în timp ce spre stînga urcă strada ce duce la izvoare".

...„Sub poala muntelui ce poartă turnul acesta de cetate, găsesc un pod, la stînga căruia trepte largi coboară spre cele două izvoare: 7, 8, 9, 10, 11 și 12"...

S. VASILIU — **București.** Deșteptarea fetei durează mult prea mult. La pagina 18 se produce desnodămîntul: Andrei și Dumitru se bat pentru dragostea lor. Președintele gospodăriei vrea să-i despartă. „Lasă-i, repetă ea cu fostă ardoare. Simți privirea jignită, scormonitoare a președintelui aținută asupra ei, dar nu se uită la el. Era hipnotizată de încleștarea celor doi, de sunetul înăsprit al loviturilor și de imaginea sîngerîndă a unui obraz însîngerat. În această clipă vezi pe Stănuș lîngă ceilalți cu o mînă ridicată deasupra lui Dumitru și groază cuiva o amenință. O fată pe fereastra vechii, pentru ei îndjesna cu însemnă acuzată. Dar mîna nu cade; se lasă încet, alături de cele două trupuri încleștate și căută o altă mînă care să împiedecească destinul".

Și destinul se împlinește: „Se simți iar învăluită de vîrtejul acela răscolitoare a cărei sursă era Dumitru".

Ne întrebăm însă care e sursa unei asemenea creațiuni?

D. D. FURTUNĂ. În schița **Bucurie**, dovediți oarecare îndemînare în construcție. Dar Ion Bucurie — de ce nu Popescu Durere sau Gheorghe Nostalgie — nu este ceea ce se cheamă un personaj, chiar dacă nu omiți nici un amănunt din biografia lui. E înfățișat liniar, sarac sufletește și reacțiile lui sînt neveridice. Limbajul comun. Nici un pic de prospețime. Așteptăm să ne mai trimiți ceva, dar înainte de aceasta un sfat: gîndește bine și apoi așează-te la masa de scris.

DUMITRU CIUMBRUDEANU: Un lucru e limpede: ai umor. Dar credem, „hamicii soboli ai pămîntului" merită mult mai multă atenție și dragoste. În regimul nostru democrat popular sînt mulți indivizi care trebuiesc satirizați. Dar de aici pînă la a generaliza e o distanță uriașă. Se întrevede că nu aceasta a fost în intenția dumitale, totuși, fugat de pitoresc, ai căzut în cealaltă latură. „Bătălia virtuoasă" pentru înființarea gospodăriei colective ar fi cîștigat în profunzime dacă o tratai cu ceva mai multă seriozitate. Abuzezi de regionalisme. Abuzezi de asemenea de cuvinte „inventate".

S. VASILIU: Trimite nuvela toată. Nu putem hotărî asupra unui singur fragment.

I. Tucheac; ing. Stelian Mihuț — Cluj; Iulia Chiriițescu — București; Gh. Miloș — Timișoara; Mihu Zlate; I. Țîrlea — Turda; Veronica Birca — Sibiu; Dumitru Bravu; Cornel Rusu — Constanța; Aristide Leonte — București; elev înt. Horomnea Dragomir — Sibiu; Ioan Paramici — Iași, V. D. Andriescu — București; Viorel Cacoveanu — Cluj; Matei Căchescu — Calan; I. Dulose; Ene Stancu — Bistrița; Emil Gavrilu — Breasta — Craiova; Gheorghe Gheorghe — București; Const. Bîra — Galați; Ion Teodorescu — Orăștie; Ion Georgescu — Or. Stalin; Kuhno Endre.

MAI TRIMITEȚI.

Radu Ciurezu — Timișoara; N. Danasa—Cîmpulung Moldova; Gh. Bogdan; Dinamită Ileana — Fălticeni; Ionescu Traian Vifor — București; Ivan Alexandru — Curcani — Oltenița; Al. Crișlea — București; Ivan Alexandru — București; George Dienescu — București; C. Bogdan — București; A. Kirilescu — București; Ion Bocu — Or. Stalin; Cornelin Rădulescu — Cluj; George Radu — București.

DEOCAMDATA NU.

L.

NOTE DESPRE UN CERC LITERAR ORĂDEAN

Nu demult, din însărcinarea Comisiei de îndrumare a cercurilor literare de pe lîngă Uniunea Scriitorilor, am luat legătura cu cercul literar din Oradea.

Bătrînul oraș negustoresc, cu piețe și tarabe, cu bănci și dughene presărate într-un alt Lipscani, s-a născut din nou. Un mic atelier de vopsele s-a prefăcut, în anii puterii populare, în marea uzină de mașini-unelte Înfrățirea. Un alt atelier de încălțăminte a devenit o fabrică de export. Unde se întindeau terenuri goale, se ridică în ritmul utilor blocuri de o grație neobișnuită: unde era furnicarul iarmaroacelor, e azi o bastă piață și un parc, dominate de monumentul sobru și cald al ostașului sovietic. A rămas patina terezianâ și barocă a multor străzi și clădiri — teatrul, sfatul, biblioteca etc. — au rămas în muzeu vestigiile unei dezvoltate civilizații dacice pe acest pămînt, au rămas fixate, în amintirea profesorilor, revista Familia, unde a debutat Eminescu, și pe ziduri, plăcile comemorative ale cafenelei frecventate de Ady Endre; iar în toată această aglomerare de populație, pulsează o viață școlară vie, o viață teatrală animată, două ansambluri remarcabile, un ziar regional, un teatru de păpuși în neșnice căutări ale noului, sere cu tot secretul și parfumul florilor orădene și un cerc literar, pe lîngă Casa de creație populară, care dezbate adîncimeal poeziile și schițele membrilor săi și adună materiale pentru o culegere...

Da, la culegere vream să ajung. Talente, nu lipsesc. E clar. Muncitori, elevi, învățători, profesori, ziariști, activiști în organele de stat își comunică în această culegere cîte ceva din experiența lor, în cîteva sute de pagini, cîte mi au fost date spre lectură. Emoții legate de viața de școală, văzută de la catedră sau din bancă, versurile învățătorului (Traian Oancea), încercări de redescoperire a Apusenilor (V. Spoială), sezisare a problemelor noi în colectivizare a agriculturii (Arțăgosul de Al. Silaghi, Bate, palma, frate de N. Colol), evocarea întîmplărilor din armata veche, ca și a actelor eroice în războiul de eliberare (Gh. Moga), lirice introspecții ale poeților foarte tineri, unii colaboratori ai Stelei (G. Grigurcu) sau ai Tribunei. Întîmplări din viața sportivă a școlarilor (V. Clepea), schimbarea mentalității copiilor în puțin prea lunga dar bine scrisa schiță a lui Ilie Giulai (Covrigul), merituoase traduceri din clasicii maghiari (Aurel Pop). Dar fiindcă noua Comisie de îndrumare a cercurilor literare mi-a încredințat spre lectură materialul cercului pe care l-am cunoscut, nu mă voi mărgini să fac numai complimente de rigoare autorilor, ci mă voi strădui să le arăt ce au de făcut spre a putea publica în curînd această culegere. Cu alte cuvinte, îmi voi împărtăși și impresiile de lector. Cum am spus, există versuri și pagini de proză promițătoare, interesante. Există și un mai interesant cadru în care ele au prins viață. Dar între acest cadru al orașului și regiunii și obiectivarea sa în literatură, este încă o discrepanță. Nimeni n-ar putea avea pretenția ca primele lucrări ale membrilor unui cerc — și aici e vorba de zeci de autori! — să fie sclipitoare ca debutul lui Eminescu sau emoționante ca ale altt de tînărului dispărut Labiș. Sînt însă deficiențe ale culegerii, oglindind însăși munca cercului. În primul rînd, o slabă cunoaștere a propriei regiuni, a propriului oraș. Culegerea orădeană ar trebui să încerce a reflecta configurația și schimbările din locurile natale, să fie mai bogată în seră, și mai săracă în generalizări. Reportaje sînt mai puține și acelea—unele—literaturizate, nu grele (Gîță Dumitru; Simfonia Chiejdului); ele vorbesc mult despre sat, ceea ce nu e o lipsă, dar prea puține zugrăvesc orașul: sînt doar cîteva pagini despre viața din fabricile noi mari, care pe mine, ca oaspe de două zile, m-au uimit. Cred că ziarul regional ar putea folosi regulat condeiele tinere, sprintene tocmai la reportaje. Ar fi în folosul ziarului și al reporterilor. Într-o vreme în care transformările se înfăptuiesc atît de rapid, un scriitor tînăr, în formare, trebuie să înțeleagă adînc acest fenomen, deci în primul rînd să-l cunoască. Așa cum au pornit odată echipe de scriitori pe marile șantiere, așa poate și cercul literar trimite tineri poeți sau prozatori, să aducă, în cadrul culegerii, reportaje asupra unuia sau altuia din fabrici, momente din gospodăriile colective locale, cu problemele lor specifice. În acest caz, culegerea va deveni mai bogată, mai realistă, iar tinerii vor cunoaște sectoarele propriei realități și se vor exersa să le descrie. În acest caz, ei își vor da seama că nu trebuie pusă problema publicării culegerii sub semnul „frumosului local"; „dacă nu pot atinge nivelul republican de publicare, măcar să publice la nivel regional". Desigur, culegerea e utilă. Dar dacă cercul literar își va îmbogăți sumarul prin reportaje sau alte modalități de reflectare a realității vii, atunci își va da seama implicit că frumosul nu e republican sau regional, ci unul singur, al literaturii noastre noi. Și sînt convinsă că forțele regionale, îndrumate de forurile de partid și stimulate de Casa de creație populară, vor da foarte curînd la tipar o culegere compactă, densă, de valoare.

O altă problemă a cercului orădean: ridicarea nivelului cultural, de cunoaștere a operelor contemporane de valoare: dedicarea unor ședințe analizei de cărți, românești sau străine apărute în traducere română; îndrumarea membrilor cercului de a învăța limbi străine, de a le folosi pentru lecturi... Dar aceasta e o altă față a muncii cercurilor, care merită o discuție aparte...

Veronica Porumbacu

STEAUA fără NUME

Mircea **HERIVAN**

Mănușa ȘOFERULUI

Lemnul crud al barăcii, ridicate numai cu o săptămînă în urmă, amplifica asemeni unei uriașe cutii de rezonanță rumoarea sălii înțesate de spectatori. Pe scena despărțită de restul sălii printr-o cortină improvizată, zgomotul acesta răzbătea de abia înăbușit.

În picioare, pe podiumul improvizat, tînărul artist își acorda vioara. Fața culcată complet pe umărul sting avea o expresie concentrată în trăsăturile prelungi dar pline de fermitate. Cu un gest scurt, abia perceptibil ceru încă o dată tonul.

Teo Coveianu, acompaniatorul, un omuleț rotofei, cu părul rar, pieptănat lins pe o parte ca să acopere începuturile vizibile ale chelii, parcurse din nou, cu vădită plictiseală, claviatura pianului. Cu puține minute în urmă îi spusese violonistului, pe un tot prețios, ca nu-i plăcea deloc atmosfera sălii.

Pe Radu Murnu, artist în plină maturizare a talentului, remarcat doar cu cîțiva ani în urmă și ajuns acum la mai puțin de 30 de ani artist emerit, solist al Filarmonicii, îl irițau astfel de comportări ale acompaniatorului. Totuși, grija protectoare și respectuoasă în același timp a lui Coveianu, desele citate din lucrări de muzicologie universal recunoscute — citate, enunțate majoritatea în limba ediției originale — și referirile la violoniști celebri pe care-i cunoscuse în diferite ocazii, îl impuneau.

Pianistul acompaniator avea față de solist o afecțiune și un atașament interesat. Atașamentul plin de invidie al ratatului care pornise alături de marii virtuoși, dar nu izbutise să depășească primele înălțimi. Îi purta însă de grijă sănătății și succesului lui Radu Murnu, cu intransigența unui impresar-infirmier, căci nu era de loc dispus să-și riște mijloacele de existență, tabieturile și comoditățile pe care i le asigura.

— Gata, pot ridica cortina?

Chipul curios al pompierului de serviciu, promovat pentru această ocazie specială cortinier, apăru în deschizătura din dreapta scenei improvizate.

— Lasă-i pe artiști în pace; maestrul nu trebuie supărat cu asemenea fleacuri înainte de concert — se auzi din culise o șoaptă răstită. Am să-ți fac eu semn cînd să ridici cortina!

Capul pompierului dispăru și pe scenă își făcu apariția un tînăr înalt, slingherit în mișcări de costumul nou pe care-l purta. Roșea parcă n-ar fi venit să-și ofere ajutorul, ci să solicite cine știe ce favoare:

— Permiteți-mi să mă prezint: Costin, dirijorul corului și orchestrei de amatori. Mi s-a spus să stau la dispoziția dumneavoastră pentru... pentru întorsul paginilor la partituri.

— Încîntat de cunoștință! răspunse cu ceremonioasă ironie Coveianu. Pe chip îi se citea satisfacția anticipată pentru impunsăturile răutăcioase pe care se pregătea să le rostească.

Radu însă nu privi în direcția lui. Se îndreptă spre timidul dirijor de cor și cu oarecare întîrziere, însă ferm, energic, îl strînse mîna.

Întrebă, ținînd cu spatele către Coveianu care mîna o adîncă jignire:

— Cred că putem începe, nu?

Costin făcu semn pompierului, al cărui cap apăruse din nou la intrarea culisei din dreapta, și trase de capătul sîrmei care susținea cortina, cu mult mai multă vigoare decît era necesar.

Sute de ochi se ațintiră asupra artiștilor. O furtună de aplauze izbucni în același moment.

Primul contact cu publicul acesta neobișnuit domină toate celelalte impresii ale tînărului solist.

Se aflau, așa cum își dăduse seama încă de la început, în sala de mese a cantinei. Pe băncile nelustruite, înguste și lungi, oamenii stăteau atît de înghesuiți, încît nici nu încăpeau umăr lîngă umăr. Nu găseai loc nici pe mesele aliniate de-a lungul pereților. Majoritatea muncitorilor veniseră cu nevestele și copiii mai mărișori, purtînd hainele de sărbătoare. Cîțiva, puțini la număr, erau în salopete: poate veneau direct de la lucru.

Desen de V. SAVONEA

Pianul și aproape simultan și vioara făcură să răsune acordurile repezi ale primei părți din „Sonata primăverii" de Beethowen. Sunetele melodioase se revărsau în sală, amplificîndu-i dimensiunile, făcînd-o parcă mai înaltă, mai luminoasă.

Sfîrșitul de toamnă, vestitor al unei ierni friguroase, mai ales în valea aceasta despicată în semeția piezișă a munților, aducea de afară răbufniri înghețate de vînt, pe care căldura celor două sobe de tuci încinse la roșu de-abia izbutea să le domolească pe o rază de cîțiva metri în jur.

Limpezimea melodiei pe care arcușul o smulgea coardelor viorii le transpunea însă cu ușurință în zile înalte, în prag de primăvară...

Celor din sală cărora tusea le juca vreun renghi, fulgerați de privirile vecinilor, se roșeau pînă-n vîrful urechilor și a doua oară preferau să se înăbușe decît să mai tulbure tăcerea admirativă care unea într-o singură familie sutele de ascultători. Nu-l supăra nici fumul înecăcios pe care cîte o rafală mai furtunată de vînt îl azvîrlea înapoi prin horn, împrăștiindu-l în atmosfera sălii. Din pricina unei stricăciuni la uzina electrică, sala rămase pentru cîteva clipe în beznă. Pianul nici nu se mai auzi în acest răstimp, dar Murnu, ca și cum n-ar fi observat nici o schimbare, continuă să cînte. Deși uimirea și emoția acestei întîmplări puseseră stăpînire pe aproape toți spectatorii, nu se auzi nici o șoaptă. Doar ici-colo cîte un oftat slab de ușurare.

Acordurile largi ale naturii împlinite, fecunde, așteptînd rodnicia verii, planau încet, clipe de-a rîndul, dominînd tăcerea, pînă ce izbucniră aplauzele.

— Continuăm cu „Momentul muzical" al lui Schubert — îi spuse încet tînărul violonist lui Coveianu, în timp ce-și aduna părul răvășit pe frunte.

— Ce-a fost cu tine, Radule? — îl întrebă Coveianu în pauză. Prea te risipești fără rezervă în orice ocazie.

Aplauzelor, care urmară ultimelor acorduri ale melodiei, le mulțumi înclinînd-se scurt, apoi ieși repede către o mică încăpere din dreapta scenei. Acompaniatorul se luă după Murnu.

Îl prinse în brațe cu o mișcare de prefăcută afecțiune.

— Bine, măi băiatule, se poate să ai emoție? Dar ce, ești la un concert de gală? Sensibilitatea artistului are două surori nedespărțite: rațiunea și tehnica interpretării. Altfel nu ne-am deosebi cu nimic de un liutar. Crede-mă, te frămînți fără nici un motiv real.

Radu se desprinse încet din îmbrățișare. Un timp rămase cu privirea ațintită în vid.

— Groaznică senzație! — rosti greu, într-un tîrziu.

— Să continuăm, așteaptă publicul — spuse Coveianu, cu un ton rece, oficial parcă, ignorînd izbucnirea tînărului artist. Reluîndu-și locul în fața pianului, acompaniatorul luă cu indiferență cîteva acorduri.

Primele măsuri ale romanței lui Glier mai aduseră încă umbre din asprimea interpretării precedente care însă se topiră treptat, redînd melodiei întreaga ei căldură și duioșie.

Cîteva din fetele așezate în prima bancă nu așteptară sfîrșitul ovațiilor prelungi ale sălii, ieșiră, apoi se întoarseră purtînd victorios un coș uriaș încărcat cu flori de toamnă. Se codeau însă și se îmboldeau una pe cealaltă, să-i ofere florile artistului, încît în cele din urmă, enervat, inginerul șef, un tînăr care nu precupețise nici un efort pentru a putea să organizeze concertul, le luă coșul din mîini și-l oferi singur lui Murnu. Vocea inginerului, atît de sigură atunci cînd trăgea concluziile consfătuirilor de producție, lăsă să se ghicească o umbră de timiditate, subliniată de oboseală, atunci cînd pe lîngă obișnuitele mulțumiri încercă o nouă rugăminte:

— Știți, sectorul nostru frunțaș, cel mai greu, sectorul 7, are tare mulți amatori de muzică. N-au putut veni... A fost acum două zile o furtună cu avalanșe în munți și s-au întrerupt legăturile telefonice. M-am întors cu mașina de acolo chiar înainte de concert. Acum a trecut... (Inginerul se încurcă și lăsă fraza neterminată). Cînd au aflat că sînteți aici mi-au cerut să vă transmit rugămintea să cîntați mîine și în fața lor. Sînt băieți...

— Maestrul e obosit — îl întrerupse brusc Coveianu. Radule, nu uita că duminică dimineața ai concert cu Filarmonica — îl avertiză grav pe tînărul violonist, preîntîmpinînd posibilitatea unei acceptări. Apoi, din nou către inginerul șef: „V-aș ruga să ne dați cît mai curînd o mașină pentru întoarcere".

— Da, desigur — răspunse acesta dezorientat, sperînd încă în schimbarea hotărîrii. Le-am spus băieților că e greu, dar ei m-au rugat să insist... În sfîrșit, dacă nu se poate, aveți concert duminică, atunci... — și-l privi pe violonist deschis, în ochi.

Dar înainte ca acesta să poată răspunde, năvăli în culise un tînăr negricios, cu șapca înfundată peste părul răvășit. Scuzîndu-se neîndemînatic, îl trase pe inginer de o parte și-i șopti ceva la ureche. Fără îndoială o veste importantă căci chipul acestuia vădea o adîncă preocupare. Mai întrebă odată:

— Ești sigur?... Hai băieți!

— Costine, — se întoarse inginerul șef către dirijorul corului. Eu mă reped din nou pînă la sectorul 7. Ingrijește-te tu de plecarea tovarășilor. Să ia GAZ-ul meu. (Pe chip îi trecu o umbră de îngrijorare). Vorbește cu Mureșan, șoferul, și explică-i care-i situația. Spune-i că eu plec cu motocicleta.

— Noroc, tovarăși, și încă odată vă mulțumesc, — își luă rămas bun, strîngînd mîna artiștilor. Își opri din nou căutătura albastră-cenușie a ochilor în privirile lui Murnu, „Păcat că nu puteți să vă repetiți pentru o zi pînă la ai șaptelea... mare păcat...". Dispăru în grabă însoțit de tehnicianul negricios.

Timidul Costin rămase doar cîteva clipe după plecarea inginerului. Apoi se salvă murmurînd niște scuze: „Șoferul... mașina...".

Se întoarse însă înainte ca artiștii să fi terminat de strîns partiturile, anunțînd că mașina e gata de plecare.

Afară îi izbi un vînt rece, tăios. Seara fără lună era atît de întunecoasă, încît abia puteai desprinde pe fundalul cerului cohii negri ai piscurilor muntoase. Doar lumina tremurătoare a stelei polare se încumeta să înfrunte întunericul adînc.

Mureșan, șoferul, conducea încet, ferindu-se prin viraje scurte gropile drumului încă neasfaltat. În conurile de lumină ale farurilor, praful stîrnit de mașină și învolburat de vîntul care bătea din spate, juca sarabande fantastice. Prelata învechită, cu ochiurile de celuloid desprinse, lăsa să pătrundă în interiorul GAZ-ului, aerul înghețat care se adăuga la mirosul greu al benzinei.

— Drăcie de route — încercă să glumească cu vocea acrită Coveianu. O oră-două din asta și ne putem continua drumul într-un vagon congelator. Nu se poate merge mai repede? — îl întrebă pe șofer, accentuînd clănțănitul dinților.

Șoferul le întinse prin întuneric un pachețel alb. „Luați o țigară; încălzește".

Văzînd la lumina chibritului fețele înroșite de ger ale pasagerilor săi, surise încurcat și opri mașina:

— Nu mi-am dat seama că vi-i așa de frig.

Scoase pătura care învelea banchetа din față a mașinii și le-o întinse pe picioare. Apoi privirea lui întîlni, îngrijorată, mîinile în mănuși subțiri de piele ale lui Murnu.

— Dumneavoastră, tovarășe artist, n-aveți dreptul să căpătați degerături! Faceți bine și puneți-vă mănușile astea! Și-i întinse o pereche de mănuși groase de lînă cu un singur deget. Dumneata bagă mîinile sub pătură; ai mănuși mai groase, n-o să înghețI, îi sfătui binevoitor pe Coveianu.

Sub roți nu se mai simțiră de la o vreme hurducăturile neașteptate ale gropilor, ci fișitul lin și uniform al asfaltului. Șoferul începu să fluiere primele măsuri din Sonata primăverii. Melodia răsună uimitor de corect, nuanțată cu sentiment. Murnu simți din nou prin întuneric zîmbetul larg al șoferului.

— Grozav har aveți dumneavoastră. (Îi plăceau pare-se unele adjective). Mi-a plăcut și mie vioara dar n-am prea avut noroc de învățătură. Acum, de cînd a venit tovarășul Costin, mă mulțumesc să cînt și c-o ghitară, în orchestra șantierului.

De astă dată rise cu zgomot, plin de veselie.

O ultimă cotitură largă și în fața mașinii drumul se bifurcă.

— Ia te uită — se miră șoferul începînd din nou. Am uitat să vă întreb încotro vă duc. Înapoi la gară, sau la sectorul 7? Parc-așa spunea șeful cînd l-am adus: „Ar merita și băieții un concert". Și încă cum ar merita...

Răscrucea se apropia văzînd cu ochii. În față, îmbietor, drumul spre gară cu coborîșuri line, la stînga drumul cu serpentine în unghi ascuțit care se cățăra de-a lungul peretelui de stîncă.

— Spre sector — sună atunci glasul tînărului violonist.

Coveianu alipise. Cînd se trezi din nou hurducat prin gropi și află că urcau spre sector, se închise jignit într-o muțenie adîncă.

Dar Murnu i se adresă de-abia atunci cînd ajunseră în poarta barăcii mai mari a administrației sectorului. Vorbea destins, cu o vădită notă de ironie:

— Lichidez rezervele „momentului psihologic" domnule Coveianu. Dacă doreșți, pot cere însă să te ducă chiar acum la gară. Cînt fără acompaniator!

V. SPOIALĂ

Apusenii

Adînc se cutremură Apusenii.
În trupul lor bătrîn de piatră
materia se deschide.
— Țîșnește materia vie
aducînd cu ea deodată
încărcate-n vagonete
puteri adormite
din milenii în milenii.

Se cutremură Apusenii...
Puteri trezite
se nasc în locul stinselor tăceri.
Și-n locul fumului de vreascuri
din bordeiele de ieri,
spre viitor
fumegă
înalte furnale.

Paul DRUMARU

Început de imn

Amintire, fii binevenită la mine, ploaică,
Puternică, plină de sensuri de jar,
Pădurea memoriei mele din nou te așteaptă, sfioasă,
S-o umpli cu razele acelui Brumar.

Și iată, răsună-nceputul istoriei contemporane
Din vorba lui Lenin, din salva Aurorei, în noi,
Și iată răsare întîia lumină pe ramă
Inimii omului de veacuri strivită-n norol.

Și iată se-nalță columna de pară-a Comunei
Pe-ntinderea țării și-n inimi, mereu.
Și-Octombrie roșu continuă slava să-și sune
În cîntecul de-o potrivă al tău și al meu.

Amintire, fii binevenită la mine, ploaică,
Dar sensul de jar în adîncu-mi trăiește neșters,
Și pădurea memoriei mele se-nclină sfioasă
Cînd caut un strop din lumina-i să-nchipui un vers.

Cei doi autori sînt membri ai cercului literar „Iosif Vulcan" din Oradea

PREZENTĂM REVISTA:

MAINSTREAM

Publicația lunară care de cîțiva ani încoace apare sub titlul Mainstream (în traducere: „curentul principal"), are o istorie de aproape o jumătate de veac. De-a lungul acestei istorii, revista și-a schimbat de multe ori titlul, formatul și periodicitatea, însă n-a încetat niciodată să fie ceea ce este și astăzi — o tribună curajoasă de luptă pentru promovarea ideilor înaintate, și pentru apărarea tradițiilor democratice și progresiste ale poporului american. Primul ei număr, apărut în decembrie 1911, avea următorul subtitlu, echivalent cu un întreg program: „Revistă lunară, devotată intereselor poporului muncitor". Revista se numea pe atunci The Masses (Masele), și sub acest titlu a continuat să apară pînă în 1917, cînd a fost interzisă de către autorități, din pricina campaniei antirăzboinice și antiimperialiste pe care o susținuse în paginile sale. Reapărînd curînd după aceea sub titlul The Liberator (Eliberatorul), revista a salutat Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, publicînd printre altele reportaje entuziaste ale lui John Reed, din care avea să se întrupeze celebra lui carte intitulată Zece zile care au zguduit lumea. Vreme de cîțiva ani, The Liberator a ținut sus steagul socialismului într-o Americă dominată de forțele celei mai negre reacțiuni. Lipsită, atunci ca și astăzi, de mijloace financiare, revista și-a încetat după un timp apariția, pentru a reînvia curînd, sub numele de New Masses (Noile mase). Noua revistă a contribuit activ la mobilizarea conștiințelor din America, împotriva pericolului crescînd al fascismului. Mulți dintre redactorii și colaboratorii ei au participat direct la lupta antifascistă, înrolîndu-se în rîndurile brigăzii Abraham Lincoln care a combătut, alături de alte brigăzi internaționale, în Spania. Arnold Reid, unul dintre redactorii revistei, a și murit pe fronturile războiului civil din Spania.

Revista a fost deosebit de activă în timpul celui de-al doilea război mondial, militînd pentru întărirea alianței antihitleriste a marilor puteri și pentru prietenia sovieto-americană. După terminarea războiului, revista a devenit o tribună a păcii, combătînd primele simptome ale unei boli, care avea să primească în curînd numele de „război rece".

În martie 1948, New Masses a fuzionat cu publicația literară trimestrială Mainstream, devenind Masses & Mainstream în condițiile teroriei dezlănțuite de adepții „războiului rece", revista a continuat lupta, afirmîndu-și cu curaj punctul de vedere asupra viitorului problemelor majore ale epocii noastre. Ea a înfierat, astfel, intervenția americană în Coreea, și a luat atitudine hotărîtă împotriva reînvierii militarismului german.

Fiind silită să-și reducă numărul de pagini și să-și restrîngă aria de preocupări, revista apare, de cîțiva ani, sub titlul Mainstream. Permanența acestei tribune în viața culturii a Statelor Unite este un fenomen îmbucurător, care se explică prin hotărîrea și curajul intelectualilor progresiști americani, credincioși nobilelor idealuri ale păcii și socialismului.

Poem prozaic pe o temă veche

Dacă am reprezenta un articol în bugetul de stat,
sau un fir de praf în registrul datoriei publice,
Dacă am putea fi lansați la vreo trei sute de mile
de un obiectiv minuscul din Pacificul de miază-zi,
Dacă am fi bombardierul ruginii de unul trecut sau
ultimul răcnet în materie de tehnică a războiului cu gaze,

Dacă am fi experți în planificarea demodării, sau invenitatori
ai unui sistem de răcire pentru contoarele „Geiger",
Dacă am fi niște insecte în sala de ședințe a unui sindicat,
sau membrii unui comitet pentru corectarea Poemelor
și tablourilor cu un înțeles nerecare,

Atunci grijile noastre s-ar sfîrși, am sta ascunși la adăpostul pe venit, în impozitul pe vînzare, în taxa de cinematograf, în taxa percepută la vînzarea gazolinei sau a țigărilor, toate taxele care-i împovărează pe săraci și-i cruță pe bogătași.

Însă, deoarece ce sîntem pe partea voastră a drumului și nu pe a lor, nu putem face apel la sprijinul cutărui adept al vechii credințe în Casa Albă, și nici la ajutorul cutărui individ din Albany, cu surîsul pe buze și cu cuțitul în dinți.

Și avem absolută nevoie de 7.000 de dolari pentru a ne putea continua apariția — nici o centimă mai puțin.

Prieteni, dacă veți citi cu plăcere materialele publicate în acest număr, informați-ne în singurul mod care contează în actuala etapă a anului.

Și anume, trimiteți-ne un cec, un mandat de plată, sau chiar numerar. Banii dumneavoastră ne vor ajuta în bună măsură să facem acelui pămînteanu cu cîteva grăunțe de adevăr.

Editorii

Desenul — operă a tînărului grafician progresist american MILTON GLASER — este inspirat de cîntecul „Du trandafirul arzînd în piept".

Sîngerosul tribunal

Clădirea de cărămidă roșie a tribunalului domină tîrgușorul Poplarville, reședința de district. E cea mai arătoasă clădire din orașul răposatului senator Bilbo. Și e centrul de forță al sistemului de discriminare rasială din regiunea podișului de pini a Mississippi-ului de Sud — un ceaun cu rasa de acțiune de 18 piață la 30 de mile. Aici are loc înregistrarea alegătorilor albi — singurii alegători. Aici are loc alegerea juraților albi— singurii juați. Și tot aici, pe temeiul acuzațiilor aduse de albi, sînt condamnați negrii la închisoare sau la moarte prin gazare. În locul acesta, au timp tăcerii de lemne, avocatul Mack Charles Parker, care era singurul negru din anul marne halenare, a fost linșat în primăvara trecută de către o bandă de huligani mascați, care-l trăgeau din închisoare, folosind cheile gardianul.

Era zi de judecată cînd am sosit în localitate, în cursul unui proces tribunalului se înșiră cam înfățișarea unor sute de oameni. — fermieri în mădrugi albaștri și secretari din pensiile podurilor de gîrl, negustorași din Poplarville și din alte orașele, cîțiva mari cultivatori de ciocoare și de lemn, cîțiva ingineri mineri, cîțiva agenți ai F.B.I.-ului și oficialități cuviocă care umplu tribunalele. Numai nici albe! Singurul negru care ar fi trebuit să fie prezent și aștepta în baza acuzațiilor pe temeiul cărei acuzații de „viol", — se afla în tundul Statului Pearlriver. Cadavrul lui nu putea fi găsit decît după ocadoare apoi, însă toată lumea vorbea despre el.

Un bărbat în cămeșă cu mînecă albastră și cu niște pantaloni de piele decolorată se apropie de mine și-mi șopti, mestecînd tutun :

— Eoti din ăla, din partea guvernului ?

A părut înciudat cînd i-am spus că sînt ziarist și-a oftat să mă cunoască. Mă întrebase numai vorbeam pe un ton șoptit despre linșajul cu pricina, dar iată că o făcea cu un tal de voce : „Păcat că n-ai fost aici ieri. Ți-aș fi arătat bucăți de singe care s-a șiclna cînd l-au tîrît prin curtea ăsta. L-au tîrît pîn-aici, de-a dreptul de la închisoare. Mi s-a spus că negrul ăla slăbise că un pore".

Îi plăcea să vorbească despre sînge, parc-ar fi vorbit despre zahăricale. Mai tîrziu am aflat că o mană din înfățișării care roiesc în jurul tribunalului și că cîmpeliu din cînd în cînd cîte bani ca juzați ca delegați special, care aduce voturi Partidului Democrat din partea locuitorilor cabanelor din pădurile de pini.

Am scăpat de el datorită unui omuleț bondoc, îmbrăcat într-un costum gri de vară, cu o cravată înflorată în gît. El mi-a făcut semn să-l urmez, în clipa cînd se grăsan cam hoinl l-a apucat de mîna pe circarancle meu.

— Sper că nu te-ai după vorbele astuia — mi-a șoptit nouă mea cunoștință, cînd ne-am depărtat puțin. E un om de aiuie. Cît privește linșajul, află că-i o afacere necurată, și aș dori să-ți spun ce cred despre ea dacă știi că nu-mi vei publica numele în vreun ziar. Sînt un om de afaceri din Picayune.

Cînd a rostit „Picayune" am înțeles de ce-i ațîț de prevăzător. Picayune este un tîrgușor din apropiere, cu un ziar local cunoscut pentru rasismul său dezgustător. Ziarul acesta, Picayune Times, publicase înjurii grosolane la adresa lui Parker și a celor doi avocați negri ai săi, trei zile înaintea linșajului. Distribuția ziarului se încheia pe acest ton sinistru: ...Dacă Mack Parker va fi găsit vinovat de această crimă, aici nu fel de pedeapsă nu va putea fi socotită prea aspră pentru acela sau acela care vor încerca să-i scoată hoanna curată".

I-am lăsăduit omului din Picayune să nu-i pomenesc numele, iar el a urmat : — Linșajul acesta a fost o nebunie, o adevărată nebunie. Negrul ar fi putut să fie judecat cum se cuvine și ar fi fost condamnat la moarte în mod legal. Pe cînd așa, capitala este înfierbîntată...

O voce piticiită îl întrerupse :

— Da, dom'le, ar fi fost condamnat. Știm că da. Numai că știi ce-ar fi făcut Curtea Supremă. Ar fi anulat sentința, fiindcă noi n-avem aici un ciorel în juriu, și nici n-avem de gînd să alegem vreodată asemenea juriați.

Cel care vorbea era un farmacist în năzdrăgi albastri, care se lăcea acum slujbele din Jackson : acestea puteau linșajul în seama Curții Supreme.

Am așteptat să plece farmacistul ca să rămîn fa față singur cu individul din Picayune. L-am întrebat atunci de ce-l ațîț de convins că negrul ar fi fost condamnat :

— Femeia care-a declarat că a fost violată nu prea are șanse să Parker a fost agresorul. Spunea că „semăna" cu el, dar că glasul era „al altuia".

— A declarat asta atunci cînd l-a văzut între polițiști, mi-a replicat omul din Picayune. Acum însă e sigură. Zice că fotografia din ziare e bună. Și o cred. Nici un juriat din districtul acestui nu va da creștere unui negru împotriva unei femei albe.

Omul vorbea molcom, fără aprindere, astfel încît am culeasă să-l întreb dacă există vreo probă medicală asupra violului. „Nici procurorul, nici presa n-au menționat o asemenea probă întîmplarea mea pare să-l intereseze. Trecura clipa cînd mi-a răspuns :

— La drept vorbind, nu știu. Dar știi sigur de un lucru : că negrul ar fi fost judecat în mod cinstit. E rușinea pe județeanul Dale. E un om drept.

În clipa aceea, agentul găsi în sala bibliotecară și asupra descărcătoare pentru. Sala se umplu — pentru judecata din fiecare zi. Nu există loc pentru toți. Aproape jumătate din cei aflați — tineri județeni — sînt îmbrăcați pe jumătate în cămăși albastre, pentru a nu se vedea cu ce vorbă cu expresiile diurne sudice. Știu că Ole Miss suferă și prietenos, cînd te vinde, cu un licoșpat de cheliu în părul roș. Și pare în largul lui cînd își aprinde țigara pe care-i lansase în „tatul Parker". Da, el îl știe pe șerifal Mundy și știe încă încă pasa înfățișarea în prezența lumii. Și tot el respinsese o mulțime a avocaților apărării, care cereau transferarea dosarului într-un district îndepărtat, în așa fel ca nici un membru din Poplarville. El, unul, nu se aștepta la așa cerere din partea locuitori și districtului. În-apoi, dar-ul l-a luat din mînă, tot așa cum procedă, adesea el, zîmbind.

Cît despre negru, eu „tînărul" cu aparițiile-ar fi spus agitatorul. Acest arbitrar al justiției voalează mulțimea în două categorii mai, simplu, cu „oricînezia mea politicească", pentru el, cunoscută pe negru. El știa cuvîntul „negru", căruia se la pluralul de acțiuni, — nu cuvîntul potrivit „negru" sau mai internațional „negri", — el de ele ori se referea la ființe fără o personalitate cu-noscută. Cînd vorbea despre negri, el folosea cuvîntul „nigger", rămas de la înaintașii lui. Judecătorul Davis are pentru cuvîntul respectul și magistratului. El este înțelept întrucît cu toată ura pentru Bilbo, acest Cavaler al statului Mississippi. Cuvîntul său e hotărîtor în privința vieții, ca și hotărîrea din bucătăria de la pian, cînd bunăoară în-preună cu Bilbo — venea ca un reporter din bud. Și amuzîndu-se pe discipolul din Poplarville și pe Bilbo, mi-am amintit de lordul arrestînd — „ziei un adept al Ku-Klux-Klanului" și de numeroasele sale afiliări la violențele împotriva negrilor.

Știam destul să pricep acest amestec straniu și bizantinesc, dar mai aveam încă treburi de rezolvat, așa încît l-am urmat pe agentul acest pînă la fabrica, care e locul de întîlnire întîmplărilor, — pare-ar la doi trăi stăpîni. N-am putut sta de vorbă cu deținuții negri care aminteau la răpirea lui Parker. Am pipăit însă fărîmele groase ale relelor lor comune. Am văzut de momentul o celulă mai mică, lipită de celalălă: acolo fusese ținut Parker. Și m-am gîndit ca tînărul locuise de lemne ar fi acum în viață, dacă glonțul nu ar fi pus mîna pe cheile gardianului.

Pe la amiază am intrat într-o cafenea, dar abia mă așezasem cînd la masa de alături s-au instalat doi indivizi pe care-i văzusem la tribunal.

— N-au să condamne pe nimeni, nicidată, spuse unul dintre ei, sorbind dintr-o sticlă de coca-cola.

— Nu, nicidată, adăveri celălalt.

Ascultîndu-i, mi-am dat seama că acest „nu, nicidată", ave o vechime de 82 de ani — o întreagă istorie. Nici un negru din statul Mississippi n-a fost pedepsit vreodată, pe cît știu, din ziua cînd președintele Hayes a dispus retragerea trupelor federale din statul lui Jefferson Davis, în 1877. Și mi-am adus aminte de o crimă rămasă nepedepsită, pe care am amintit-o la fața locului în aceeași regiune forestieră, cu mulți ani în urmă. Victimele acelui tragedii au fost cinci sindicaliști albi, care încercaseră să salveze de la linșaj pe un lucrător negru. Ei au fost masacrați în străzile Bogalusa, situat cu cîteva mile mai departe de Poplarville, pe celălalt mal al Rîului Pearlriver, un oraș cu fabrici de cherestea, la care lucrează și numeroși oameni din Poplarville... Istoria acestui tragic întîmplări începe în 1919, odată cu încercarea A.F.L.*)-ului de a pătrunde în Sud. Cam atunci au încăput deținuții s-au organizat pe cincitorii negri și albi de la fîngărele marii fabrici de cherestea al Societății Forestiere „Great Southern Lumber". Sindicatul muncitorilor forestieri, afiliat la A.F.L., îl organiza în rîndul pe huiduecații negri din pădure. Cele două sindicate se aliniau re-cîprocă. Le-ar aminti Sol, Sol Dorsa, conducătorul negru al muncitorilor forestieri, era bun la scris pentru a dicta cu precădere circulările adresate cîtorva din lideriile de cherestea, ce vîn pe numele Lem Williams. Agenții Marelui Și buletinele cu cuvîntul cu Lemmie Lee prezentau pe Dorsa, pe Williams și pînă-n Washington, pe cel ce-l numea pe Lemmie Lee președintele. Albert, o bandă de huligani înarmați îra terorizează pe cei ce-l sînt sindicaliști și le atacă casa cu molotovuri.

A doua zi, la pauza pentru lunch de cherestea, a sunat, previzibila tragedie. O bandă de 25 de inșiniți, conduși de un bărbat din localități, a năpustit clienții arestați. El au mai luat în de-ghioara de bere, pe care mașinăriști lubrifiază, și-au înarmat cu cuțite și cîrlige pe Williams, Lemmie Lee, pe care mașinăriști lubrifiază, și-au înarmat cu cuțite și cîrlige pe Williams, Lemmie Lee, Albert, pe Sol Dorsa și pe alți cîțiva din fruntea sindicatului. Mașinile au fost oprite la cîțiva kilometri de oraș, unde au fost legați de stîlpii telefonici și au început să-i bată cu bîte și cu cuțite.

Mack Parker a căpătat cîteva lovituri de cuțit în gît, a primit cîteva lovituri cu bîta în cap, și a fost lăsat să moară acolo. Lemmie Lee a fost ucis pe loc. Albert, care a fugit, a fost urmărit și împușcat în spate. Sol Dorsa a fost și el lăsat să moară acolo. Cei cinci sindicaliști albi au fost duși în pădure, unde au fost împușcați. Cadavrele lor au fost găsite în apropiere de Bogalusa, la cîțiva kilometri de locul unde fusese găsit Parker.

Ucigașii au fost arestați, dar nu au fost judecați. Cîțiva dintre ei au fost eliberați pe cauțiune, iar alții au fost lăsați să evadeze. Nici unul dintre ei nu a fost condamnat.

Cînd am ajuns în Poplarville, în primăvara anului 1959, am găsit în tribunal pe cîțiva dintre cei care participaseră la linșajul din 1919. Unul dintre ei era chiar judecătorul Davis, care prezidase procesul celor cinci sindicaliști albi. Un altul era Ole Miss Williams, care, în calitate de șef al poliției, fusese unul dintre cei care-l arestaseră pe Parker. Un al treilea era Bilbo, care, în calitate de guvernator, îi trimisese pe cei cinci sindicaliști albi în fața plutonului de execuție. Și, în sfîrșit, un al patrulea era Sol Dorsa, care, în calitate de președinte al Uniunii Muncitorilor Forestieri din Statele Unite, fusese ucis în timp ce încerca să-l salveze pe Parker.

Am stat de vorbă cu fiecare din ei, în cîte o ocazie sau alta. Am stat de vorbă cu ei în birourile lor, în sălile de judecată, în cafenele, în mașini, în timp ce mergeam cu ei la pescuit sau la vînătoare. Am stat de vorbă cu ei în timp ce mîncam sau beam cu ei. Am stat de vorbă cu ei în timp ce ne plimbam pe străzile orașului. Am stat de vorbă cu ei în timp ce ne aflam în mijlocul naturii. Am stat de vorbă cu ei în timp ce ne aflam în mijlocul naturii. Am stat de vorbă cu ei în timp ce ne aflam în mijlocul naturii.

Am stat de vorbă cu ei în timp ce ne aflam în mijlocul naturii.

Un copil acuză fascismul

La 15 ani după război, cînd Jurnalul Annei Frank a pătruns pînă în cele mai îndepărtate colțuri ale lumii și într-un moment în care provocările neo-naziste au trezit atenția opiniei publice mondiale, un nou document zguduitor a pornit să facă înconjurul pămîntului. Cu două săptămîni înainte ca Anna Frank să fi scris prima pagină din jurnalul său, Dawid Rubinowicz, în vîrstă de 14 ani, își întrerupe șirul însemnărilor făcute timp de aproape trei ani, de la 21 martie 1940 pînă la 1 iunie 1942. Martor al unor evenimente dramatice și victimă a atrocităților fasciste, Dawid Rubinowicz a lăsat în cele cinci caiete școlare mărturia tragicei sale existențe.

Nu știm cum a decurs viața micului Dawid înainte de a-și așterne gîndurile pe paginile jurnalului; presupunem doar că lăptăria din satul Krajno nu aducea familiei Rubinowicz o existență lipsită de griji. Cotropirea Poloniei de către hitleriști înrăutățește brusc situația familiei Rubinowicz și privează pe mulți oameni de elementarele lor drepturi la libertate. Închiderea școlilor, ordinele prin care se interzicea evreilor să călătorească cu trenul sau în căruțe, perchezițiile și arestările ca urmare a unui război odios, sînt receptate cu durere de copilul de 12 ani, sensibil la tot ce se petrece în jurul lui.

12 AUGUST 1940. De la începutul războiului trecu șapte luni. Cînd mi-aduc aminte cum mergeam la școală îmi vine să plîng. Acum trebuie să stau în casă, nu pot ieși nicăieri. Iar cînd mă gîndesc la războaiele ce se dau acum în lume, cîți oameni cad zilnic loviți de gloanțe, de gaze, de bombe, de explozivi și de alți dușmani ai omenirii, nu mă mai atrage nimic.

1 SEPTEMBRIE 1940. Astăzi se împlinește un an de la izbucnirea războiului. Îmi amintesc cîte am trăit în acest scurt răstimp, cîte am suferit...

În primăvara anului 1941, fasciștii se hotărăsc să limiteze și teritoriul în care se pot mișca evreii. Astfel la Kielce, la 1 aprilie 1941, ghetto-ul din Kielce, pe care locuitorii nu aveau dreptul să-l părăsească decît cu învoirea poliției. Acum persecuțiile populației evreiești se întețesc, arestările și omorurile devin cotidiene.

28 DECEMBRIE 1941. M-a trezit din somn o bătaie în fereastră. M-am îmbrăcat și am ieșit să deschid. Erau doi evrei din Bodzentyn, care mergeau la Kielce și au intrat să se încălzească. I-am întrebat dacă au vreo noutate. Mi-au spus că, de Crăciun, au fost împușcați doi oameni fără nici o vină. Nu trece zi fără vreo veste rea. Spuneau că și în Daleszyce a-a întîmplat ceva, dar nu știu ce anume.

După masă a venit din Daleszyce secretarul Consiliului bătrînilor evrei; spunea că astăzi au căzut victimă 5 evrei. Jandarmul a dat ordin să fie îngropați într-o singură groapă în propria lor curte. Erau: tatăl, 3 fii și fiica. În Kielce, cad zilnic cîteva victime pentru ieșirea din cartierul evreesc. În astfel de condiții oribile trec zilele și săptămînile pline de spaimă și de groază.

Nesiguranța în care trăiau oamenii, teama de evacuările despre care începuse să se vorbească încă din sfîrșit în primăvara anului 1942, cînd nemții hotărîră concentrarea evreilor din împrejurimile orașului Kielce — în localitatea Bodzentyn. Astfel, în Bodzentynul suprapopulat, fiecărei familii i-a fost repartizată încă o familie sau două scoase cu forța din casele lor. La 12 martie 1942, Dawid Rubinowicz, împreună cu părinții, cu fratele și sora, părăsește casa părintească din Krajno și se stabilește în casa unchiului său din Bodzentyn, str. Kielecka nr. 13.

12 MARTIE 1942... Eu am plecat înainte, fără banderolă. Cînd am ieșit, n-am putut scoate nici un cuvînt, așa mă durea inima. Am mers vreo cinci kilometri în neștire, nu știu cum am putut merge atît de repede. Căruța nu m-a putut ajunge pînă la sfîrșitul drumului.

Cercul se strîngea tot mai mult. Nimeni nu putea părăsi Bodzentynul fără învoire.

La 28 aprilie 1942, Dawid Rubinowicz vede pentru ultima oară casa în care și-a petrecut anii copilăriei. Închis în hotarele strîmte ale Bodzentynului, lipsit de bucuriile copilăriei, încolțit de prigoana sălbatecă ce se abătuse asupra evreilor, micul Dawid înregistrează acest fapt fără urmă de exaltare, raminînd la modul sobru de relatare a evenimentelor cotidiene. Fasciștii au schilodit pînă și amintirile copilului.

28 APRILIE. În zorii zilei am plecat cu tata la Krajno. Pe drum, ne-a ajuns o căruță și ne-am urcat în ea. Cum mergeam, mi se părea că mă duc acasă. M-am dăruit visurilor, dar mi-am dat repede seama că nu sînt decît niște visuri deșarte... Intrînd în casă, mi s-a părut atît de necunoscută de parcă n-am fi locuit niciodată aici... Am alergat cu multă plăcere pe cărarea cunoscută. Din nou mi se părea că mă întorc acasă: acolo sînt părinții, acolo sînt toți; dar a trecut repede. M-am așezat într-adins la fereastră să-mi pot aminti mai clar clipele petrecute aici. N-am rămas mult timp pentru că m-a copleșit durerea și a trebuit să ies din casă, să nu mă podidească plînsul.

Nu mult după aceea, Dawid Rubinowicz trece printr-o grea încercare. În goana după oameni pentru lagărele de muncă, poliția organizează arestări în masă. La 6 mai 1942, este arestat și tatăl lui Dawid și trimis la Skarzoko. Dragostea copilului pentru tatăl său, ascunsă undeva în adîncul inimii rănite de nedreptățile din jur, izbucnește acum cu toată forța.

6 MAI 1942. După ce s-a mai liniștit puțin, au venit două mașini, una avea platformă în spate. Cînd le-am văzut și cînd m-am gîndit că tata va fi trimis în altă parte, am început să plîng îngrozitor... Fratele meu a venit să la o căciulă călduroasă, dar n-a mai avut timp... mașinile ajunseseră în piață. Am izbucnit în hohote de plîns, iar cînd au ajuns aproape am strigat: „Tăticule, unde ești să te mai văd o dată". Și l-am văzut în ultima mașină, plîngînd, l-am urmărit pînă a dispărut după cotitură; abia atunci m-a podidit un plîns înfiorat de spasme și am auzit cît de mult îl iubesc, și el pe mine, și abia atunci am văzut ce ceea ce am scris la 1 mai, că nu mă iubește, e o minciună sfruntată.... Am plîns așa multă vreme, iar cînd îmi aminteam fața lui plîngă, izbucneam în hohote. Ne-au luat tot ce am avut mai scump pe lume...

Revolta legitimă a lui Dawid Rubinowicz împotriva barbariilor săvîrșite de fasciști, care străbate întreg jurnalul, izvorăște din sensibilitatea copilului, ascuțită la maximum de suferință. Condițiile create populației concentrate în Bodzentyn nu permiteau nici o manifestare de împotrivire, de aceea, unicul mod de rezistență frecvent era fuga din fața poliției și jandarmilor. De multe ori însă, foamea care lovise populația, împozitele și amenzile mari duceau oamenii la disperare și-i aruncau cu pumnii goi împotriva automatelor polițiștilor și jandarmilor.

**15 MAI 1942... Stînd în cameră, am auzit că poliția a intrat la vecinul meu, pe urmă a venit pe-aici și m-a apucat de un umăr. Eram atît de speriat, încît nu știu dacă am țipat sau nu. Am crezut că mă pălmuiește, dar el mi-a pus mîna la gură. Cînd s-a uitat în curte, a observat ceva și a ieșit cu revolverul în mînă. Am auzit împușcături, dar n-am putut face nimic și l-am urmărit. Cînd s-a întors în cameră